

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİHİ HAN YAPILARININ YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ VE BEHRAM PAŞA
HANI ÖRNEĞİ ÖZELİNDE İÇ
MEKANLARININ İRDELENMESİ

Beyza ORAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Şubat-2022
KONYA

Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Beyza Oral tarafından hazırlanan “Tarihi Han Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesi ve Behram Paşa Hanı Örneği Özelinde İç Mekanlarının İrdelenmesi” adlı tez çalışması 03/02/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Prof. Dr. Remzi DURAN

Danışman

Doç. Dr. Murat ORAL

Üye

Prof. Dr. Mine ULUSOY

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Beyza ORAL

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİHİ HAN YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE BEHRAM PAŞA HANI ÖRNEĞİ ÖZELİNDE İÇ MEKANLARININ İRDELENMESİ

Beyza Oral

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Murat ORAL

2022, 93 Sayfa

Jüri

**Doç. Dr. Murat ORAL
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Prof. Dr. Remzi DURAN**

Çeşitli amaçlara hizmet etmiş han, kervansaray, hamam, medrese gibi tarihi yapıların geçmişten günümüze gerek bilinçli gerek bilinçsiz kullanıldığı ya da işlevsiz kalarak terk edildiği ve yok olma sürecine girdiği görülmektedir. Bu şekilde yok olmaya yüz tutmuş tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek topluma kazandırılması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Yeniden işlevlendirilirken önceliğin yapıyı korumak olması bilinciyle, yapılacak olan müdahalelerin kapsamı sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda Behram Paşa Hanı örneği ele alınmış olup, öncelikle tarihi han yapılarına yönelik genel bir bilgilendirme yapılmış, ardından Behram Paşa Hanı'nın mimari özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Hana verilen yeni işlevin olumlu ve olumsuz özellikleri örneklerle analiz edilmiştir. Yapının günümüze kazandırılması ve kent belleğinde varlığını sürdürebilmesi noktasında yeniden işlevlendirilmesinin olumsuz özellikleri olsa da genel olarak başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Behram Paşa Han, İç mekân, Koruma, Yeniden işlevlendirme, Yeniden kullanım,

ABSTRACT

MS THESIS

REFUNCTIONING OF HISTORICAL HAN BUILDINGS AND EXAMINATION OF THE INTERIOR SPACES SPECIFICALLY TO BEHRAM PASA INN

Öğrencinin Adı SOYADI

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Murat Oral

2022, 93 Pages

**Jury
Assoc. Prof. Dr. Murat Oral
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Prof. Dr. Remzi DURAN**

It is seen that historical buildings such as inns, caravanserais, baths, and madrasas that have served various purposes have been used consciously or unconsciously from the past to the present, or have been abandoned by being dysfunctional and have entered the process of extinction. In this way, the aim of this study is to re-functionalize the historical buildings that are about to disappear and bring them back to the society. With the awareness that the priority is to protect the building while re-functioning, the scope of the interventions to be made has been limited. In this context, the example of Behram Pasha Han was discussed, first of all, a general information was given about the historical inn structures, and then information about the architectural features of Behram Pasha Han was given. The positive and negative features of the new function given to the inn were analyzed with examples. It has been concluded that the re-functioning of the building in terms of bringing it to the present day and maintaining its existence in the city memory, although it has negative features, is generally successful.

Keywords: Behram Pasa Inn, Conservation, Interior design, Refunction, Reuse

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyuncaengin bilgi ve tecrübesiyle beni destekleyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Murat Oral'a, tez kapsamında incelenen hana ait restorasyon projesi ile ilgili her türlü veriyi benimle paylaşan Yüksek Mimar Dr. Murat Erdal Dere'ye teşekkür ederim. Her zaman her konuda yanımda destekçim olan sevgili annem, kardeşlerim, eşim ve tüm aileme sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Beyza ORAL
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı	3
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	3
2. TEMEL KAVRAMLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Koruma ve Yeniden İşlevlendirme Kavramı	4
2.1.1. Koruma kavramı ve yapının sürdürülebilirliği	5
2.1.1.1. Koruma kavramının tarihi.....	6
2.1.1.2. Yapının sürdürülebilirliği	7
2.1.2. Yeniden işlevlendirme kavramı, yeniden işlevlendirmenin gerekliliği ve ölçütleri	7
2.1.2.1. Yeniden işlevlendirme kavramı	7
2.1.2.2. Yeniden işlevlendirmenin gerekliliği.....	9
2.1.2.3. Yeniden işlevlendirmenin ölçütleri.....	12
2.2. Tarihi Han Yapılarının Oluşumu ve Gelişimi.....	14
2.2.1. Türk hanlarının tarihi gelişimi	15
2.2.2. Osmanlı devri hanlarının genel özellikleri.....	17
2.2.2.1. Plan tipolojisi ve mekân düzenlemeleri	18
2.2.2.2. Cephe düzeni.....	20
2.2.2.3. Yapım tekniği	20
2.2.2.4. Plan elemanları	21
3. BEHRAM PAŞA HANI KONUMU VE ÇEVRESİ/TARİHİ VERİLER.....	24
3.1. Çalışma Alanının Konumu, Tarihçesi ve Karakteristikleri	24
3.1.1. Çalışma alanının konumu	24
3.1.2. Çalışma alanının tarihçesi	26
3.2. Behram Paşa Hanı'nın Konumu ve Tarihçesi.....	26
3.2.1. Behram Paşa Hanı'nın konumu	26
3.2.2. Behram Paşa Hanı'nın tarihçesi.....	27
3.3. Behram Paşa Hanı'nın Analizi	30
3.3.1. Genel tanımlama	30
3.3.2. Özgün iç mekanlarının tanımlanması/irdeleme	32
3.3.3. Yapı özellikleri	37

4. BEHRAM PAŞA HANI’NIN BUTİK OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE BU KAPSAMDA İÇ MEKAN ANALİZLERİNİN YAPILMASI.....	39
4.1. Butik Otel Tanımı	39
4.2. Yeniden İşlevlendirme Ölçütleri Kapsamında Behram Paşa Hanı’nın Butik Otel Olarak Kullanımının Değerlendirilmesi	42
4.2.1. Tarihi ölçütler	43
4.2.2. Çevresel ölçütler	45
4.2.3. Fiziksel ölçütler.....	48
4.3. Behram Paşa Hanı’nın Butik Otel Olarak Kullanımının İç Mekân Analizlerinin Yapılması	52
4.3.1. Yapıda butik otel işlevine yönelik mekân düzenlemeleri	52
4.3.2. Çağdaş butik otel tasarımında iç mekânı etkileyen işlevsel faktörler.....	54
4.3.2.1. Kullanıcı Gereksinimleri.....	54
4.3.2.2. Mekan gereksinimleri	55
4.3.3. Çağdaş butik otel tasarımında iç mekânı etkileyen teknik faktörler.....	68
4.3.3.1. Aydınlatma.....	69
4.3.3.2. Isısal Konfor	73
4.3.3.3. Akustik.....	74
5. SONUÇ	80
KAYNAKLAR	83
EKLER	91
ÖZGEÇMİŞ	93

Kısaltmalar

AA: Anadolu Ajansı

GEEAYK: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu

ICOMOS: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi

KTVKK: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

MSB: Millî Savunma Bakanlığı

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

1. GİRİŞ

Değişimin sürekli ve hızlı olduğu dünyada yaşam koşulları, gelenekler, yapım teknikleri gibi kent mekanlarının oluşumunu doğrudan etkileyen faktörler de bu değişimden nasibini almışlardır. Ahunbay (2017), tarihi kent mekanlarını geçmişte yaşanan çevreyi bizlere gösteren açık hava müzeleri olarak tanımlamaktadır. Ahunbay'ın korunması gerekliliğini vurguladığı tarihi çevrelerde bulunan anıt niteliğindeki yapılar, toplumların geçmiş dönemlerde ki sosyo-kültürel, ekonomik ve politik değerlerini yansıtır (Ahunbay, 2017).

Kent mekanları, bünyesinde anıtsal yapıları barındırmaktadır. Anıtsal yapılar taşıdıkları değerler ile döneminin kültürel, tarihi ve sosyal özelliklerini geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarak günümüze taşımaktadır. Zaman olgusuyla değişen yaşam biçimi ve sonucunda oluşan çeşitli istek ve ihtiyaçlar ile tarihi yapılar özgün işlevlerini devam ettiremez hale gelmektedir. Böylece tarihi yapılar bu istek ve ihtiyaçlara cevap verebilmek için farklı işlevler ile yeniden kullanılmaktadır. Altınoluk (1998) belirttiği bu yöntem ile yapıların gelecek nesillere doğru aktarılabilmesinin en başarılı yolunun, yapıyı yaşayan varlık durumuna getirerek, etkin ve sürekli kullanmaktan geçtiğini belirtmektedir (Altınoluk, 1998).

Bu tez çalışması, günümüzde halen ticaret yollarının kavşağında yer alan Sivas kentinde bulunan Behram Paşa Hanı'nın yeniden işlevlendirilmesini kapsamaktadır. Behram Paşa Hanı Osmanlı Dönemi'nde inşa edilmiş kent içi bir handır. 1576 'da inşa edilen han, kervan yolcularının geçici konakladığı ve beraberinde ticari faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir yapıdır. Yapının çeşitli işlevlerle kullanılması sonucu tarihi ve mimari niteliği zarar görmüştür. Bu nedenle yapının korunması ve sürekliliği için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce 'restore et-işlet-devret' modeliyle Sivas Belediyesi'ne tahsis edilmiştir. Behram Paşa Hanı günümüzde restorasyonu tamamlanarak, butik otel olarak yeniden işlevlendirilerek varlığını sürdürmektedir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Değişimin sürekli olması sebebiyle gelişmekte olan her kent, her çevre ve her yapı değişimi yaşamaktadır. Değişimden nasibini alan bir diğer olgu da tarihi yapılardır.

Anıtsal nitelikteki yapılar dönemin mimari özelliklerini günümüze taşıyan önemli belgeler niteliğindedir.

Tarihi yapılar ve bu yapıların bulunduğu tarihi çevreler, zaman süreci içinde birtakım değişimlere maruz kalabilmektedir. Bu yapılar değişim sonucunda ortaya koydukları kültürel kimlikleri ile günümüz koşullarına ayak uydurarak, kimliklerini sürdürebildikleri sürece önem kazanmaktadır (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Bu noktada değişimin ne denli yapının özgün kimliğine müdahale ettiği önem arz etmektedir.

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmektedir (Ahunbay, 2017).

Köksal (2005), yapıların bozulmasını hızlandıran etmenleri; zaman, doğa koşulları, rant kaygısı, vandalizm gibi etmenler olarak sıralamıştır. Aynı zamanda işlevini yitirmiş ya da terk edilmiş bir yapının düzenli bakım ve onarımlarının yapılmamasının da tahrip süresini hızlandıracağını belirtmiştir (Köksal, 2005).

Strüktür olarak günümüzde halen ayakta kalan tarihi yapıların ilk yapılış amacına hizmet edemez hale gelmiş olması, çevresel ve ekonomik nedenlerden dolayı kullanılamaması yapının sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Bu koşullarda korumanın bir boyutu olarak yapıları özgün kimliğinden uzaklaştırmadan, köklü müdahaleler yapmadan güncel bir işlev vererek yeniden kullanmak etkili bir çözüm olarak sunulmaktadır.

Tarihi yapının farklı bir işlevle yeniden kullanılmasındaki amaç; yapının yeniden yaşanarak sürekliliğini sağlamak, kullanıcı için günlük kullanım gereksinimini karşılamak ve en önemlisi de tarihi değerlerin devamlılığını sağlamaktır. Günümüz teknolojisi tarihi bir yapıyı onarmak için elverişli olsa da sadece fiziksel ve strüktürel anlamda koruma o yapının sürdürülebilirliği açısından yeterli olmamaktadır. Yapıya ancak yeni işlev kazandırarak devamlılığının sağlanması gerekmektedir.

Tarihi yapıya yeni işlev kazandırılırken, yapının karakteristik özelliklerinin olumsuz etkilenmemesi için, öncelikle yapıların mekân kurgusuna uygun işlevler seçilmesi, yapılara ağır gelebilecek, köklü müdahaleler gerektirecek işlevlerin seçiminden kaçınılması gerekmektedir (Engin, 2009).

Bu çalışmanın amacı; anıtsal nitelikteki tarihi han yapılarının yeniden işlevlendirilerek sürdürülebilirliğinin sağlanmasına vurgu yapmaktır. Bu sürdürülebilirlik kapsamında yeniden işlevlendirme kavramının önemi incelenmiştir ve tarihi yapıya yeni bir işlev verilirken Behram Paşa Hanı örneği özelinde ilgili iç

mekanlarının çözümlmesi yapılarak göz önünde bulundurulması gereken kriterler belirlenmiştir. Günümüze kadar varlığını sürdürebilen Behram Paşa Hanı Sivas kentinin mimari mirası hakkında bilgi veren, bu bağlamda korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gereken bir yapı niteliğinde olması nedeniyle bu tez çalışmasına konu edilmiştir. Yeniden işlevlendirilerek, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve diğer tarihi yapılar için de envanter sunması amaçlanmıştır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada seçilen yapı hem tarihi dokusu hem de bulunduğu konum itibarıyla ticari ve turistik bir öneme sahip olan Sivas kentinde bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışma alanı, sosyal hayatın sürekli dönüşüm içinde olması sebebiyle “tarihi bir yapının yeniden işlevlendirilmesinin değerlendirilmesi” kapsamında önemli bir çalışma alanıdır. Seçilen yapı ise uzun yıllar farklı işlevlere tanıklık etmiş, bu süreçte hasar görmüş, fakat yeni işleviyle birlikte günümüzde topluma ve kent belleğine kazandırılmış olmasından dolayı seçilmiştir.

Çalışmaya konu edilen han yapısının 2016 yılında butik otel olarak işlevlendirmek amacıyla restorasyon projesi hazırlanmış ve 2016-2018 yılları arasında yapı restore edilmiştir. Bu çalışma ile yapının yeniden işlevlendirilmesi ve yeni işlevinin ortaya sunmuş olduğu olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmiş, diğer yok olmaya yüz tutmuş anıtsal nitelikte ki yapıların akıbeti için altlık teşkil etmesi amaçlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Tezin amacına yönelik olarak, tarihi yapıların korunması kapsamında, yapıya özgü nitelikleri ortaya çıkararak çalışmaya temel oluşturması için literatür araştırması yapılmıştır. Bu literatür araştırması tezin ağırlıklı bir bölümünü oluşturur.

Tez çalışmasına ilk olarak mimarlıkta yeniden kullanım, yeniden işlevlendirme, tarihi yapılarda iç mekân kavramlarının analizleri yapılarak başlanmıştır.

Yeniden işlevlendirme kavramı kapsamında tarihi yapıların yeniden kullanımını gerektiren nedenleri araştırarak, korumaya değer yapıların yeniden işlevlendirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Devamında Behram Paşa Hanı ve çevresinin tarihçesi araştırılmıştır. Günümüzde imar planında han çevresinde ki ticaret bölgesi olarak kalan

çevrenin önemi incelenerek, yapının yapıldığı dönemde kent içindeki konumu tespit edilmiştir. Böylece yeniden işlevlendirmenin yapı ölçeğinde değil, kent ölçeğinde değerlendirilmesi öngörülmüştür.

Behram Paşa Hanı'na ait; rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri incelenmiş, yapı restore edilirken koruma kullanma dengesinin hangi ölçülerde gözetildiği tespit edilmiştir. Yapının mevcut durumu belgelenmiş, benzer han yapıları ile çalışma desteklenmiştir.

Yeni bir işlev verilerek kullanılan yapıda, yeni işlevin gerektirdiği mekânsal düzenlemeler tespit edilmiş, kullanıcı gereksinimleri belirlenerek bu kapsamda mekân analizleri yapılmıştır.

Tezin sonraki bölümünde, ilk bölümdeki literatür araştırması sırasında elde edilen veriler sonucunda, korumaya değer bir yapıdaki iç mekân müdahalelerinin yapıya uygunluğunun tespitine ve korunmasına yönelik bir iç mekân analiz yöntemi kullanılmıştır.

İç mekân müdahalelerinin yapıya kazandırılacak yeni işlev ile doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünde, han yapılarının yeniden işlevlendirilmesi açısından örnek teşkil eden Behram Paşa Hanı'nda iç mekân ölçütleri belirlenmiştir. Mekân analizleri yapılmıştır. İç mekân kurgusuna olan müdahaleler değerlendirilmiştir.

Literatür çalışmalarında restorasyon projesini hazırlayan firma ile iletişime geçilerek birebir görüşmeler yapılmış ve onlardan alınan bilgiler de bu çalışmaya aktarılmıştır. Mevcut durumda butik otel ve restoran olarak kullanılan Behram Paşa Hanı'na ait restorasyon projesi müellifi Yüksek Mimar Murat Erdal Dere'nin hazırlamış olduğu restorasyon raporundan faydalanılmıştır.

Yapının günümüzde butik otel olarak kullanılan son hali fotoğraflanarak, yerinde tespitler ve gözlemler yapılmıştır.

2. TEMEL KAVRAMLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Koruma ve Yeniden İşlevlendirme Kavramı

Bu bölümde çalışmanın temel kavramlar ve kavramsal çerçevesine yönelik araştırmalara yer verilmiştir. Tarihi han yapılarında yeniden işlevlendirme yapılırken ele alınan temel kavramlar ve yaklaşımlar incelenmiştir. Çalışmanın kavramsal çerçevesinde ise, korumanın tanımı ve kapsamı, koruma kavramının sürdürülebilirlik ile

olan ilişkisi incelenmiştir. Yeniden işlevlendirmenin, yapının sürdürülebilirliğine olan etkisi üzerinde durulmuştur. Yeniden işlevlendirmeye neden ihtiyaç duyduğumuzu ve yapıya yeni işlevi verirken hangi kriterleri göz önünde bulundurmamız gerektiği açıklanmıştır.

2.1.1. Koruma kavramı ve yapının sürdürülebilirliği

Yapı kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte ihtiyaç haline gelen koruma kavramının, ilk zamandan bu yana büyük bir değişime uğradığı görülmektedir. Koruma en temel anlamıyla, bir nesne ya da olguyu mümkün olduğu kadar bozulmadan, o andaki durumunda tutmak, muhafaza etmek anlamına gelmektedir. 19. yy. sonrasında kurulan çeşitli komisyonların hazırlamış olduğu tüzüklerle, koruma eyleminin sadece yapıyı olduğu gibi saklamanın yetersiz olduğu, yapıya zarar vermeden devamlılığının esas alındığı görülmüştür.

2863 Sayılı KTVKK'nın 3.maddesi'nde; *“Koruma ve Korunma: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.”* şeklinde tanımlanmaktadır (Hasol, 2016).

Kuban (2000), koruma, onarım ve restorasyon kavramlarının birbirini tamamlayan kavramlar olduğunu belirterek, sanatsal değeri olan tarihi yapının bir belge niteliğinde bütün özgün değerleriyle ömrünü uzatmak için yapılan teknik ve mimari müdahaleleri restorasyon kavramı olarak tanımlamıştır (Kuban, 2000).

Bir yapının mimari olarak korunmaya değer olması için yalnızca işlevsel olması yeterli bir sebep değildir. Korumada amaç; yapının fiziksel niteliklerinin yanında simgesel ve sanatsal niteliklerinin de gelecek kuşaklara aktarımını sağlamaktır. Kuban (2000), bir yapının korumaya değer sayılabilmesi için, yapının kültürel bir konumunun da olması gerektiğini, çünkü bu konumun toplumun ve insanlığın kolektif hafızasında önemli bir yere sahip olduğunu veya estetik açıdan değerli olduğunu söylemiştir (Kuban, 2000).

Koruma kavramının işlevlerini bilmek, korumanın sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bu koruma yöntemlerinden ilki, yapıyı özgün niteliği ile korumaktır. Yapıyı özgün niteliği ile koruma Erdem (1985)'e göre; yapı veya yapı gruplarının proje başlangıcından başlayan süreçten itibaren tüm özgün detaylarıyla, yapının gerek dekorasyonunun gerek taşıyıcı sisteminin olduğu gibi korunmasıdır (Erdem, 1985).

Bir diğerkoruma yöntemi olan ‘restorasyon’ içinde yapının durumuna ve hedeflenen noktaya dair birçok teknik barındıran kapsamlı bir koruma yöntemidir. Ahunbay (2017), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon” adlı kitabında bu teknikleri; mevcut yapının dayanıklılığını artırmak üzere dokuya yapılan fiziksel müdahaleler anlamına gelen sağlamlaştırma (konsolidasyon), yapının eksik olan kısımlarının güncel malzeme ile tamamlanması anlamında olan bütünleme (reintegrasyon), bütünü oluşturan parçaların zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle farklı bir işleve uyarlanması olan yenileme (renovasyon), yapının çağdaş yaşam içinde etkin olarak yer alması için ihtiyaç doğrultusunda ek yapılmasına çağdaş ek, yok olan bir yapıyı geçmişe ait belgeler ve buluntular ışığında ilk şekline getirmek olan yeniden yapma (rekonstrüksiyon), yapının ilk inşasından sonra eklenmiş fazlalıkları çıkartmak olan temizleme (liberasyon) ve taşıma olarak sıralamıştır (Ahunbay, 2017).

2.1.1.1. Koruma kavramının tarihi

1951 yılında koruma ile ilgili ilke ve korumanın kapsamının belirlendiği Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur. Kurul tarafından, Venedik’te toplanan bir kongrede ‘Venedik Tüzüğü’, 1964 yılında kabul edilmiştir (Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurultayı, 1990).

1964 yılında yayınlanan Venedik Tüzüğü’nün 3. Maddesi; *“Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır”* olup, devamında tüzüğün “koruma” başlıklı 4. maddesi; *“Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır”* diyerek korumanın kalıcı olması gerektiğini ve bu kalıcılığın amacını belirtmiştir.

“Venedik Tüzüğü”nün, anıt ve yerleşmelerin korunması konusunda çalışacak uluslararası bir konseyin kurulmasını önermesi üzerine, 1965’te “Venedik Tüzüğü”nün uygulayıcısı ve koruyucusu olarak Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) kurulmuştur. Konseyin 1979 yılındaki toplantısında Venedik Tüzüğü’nde ki maddeleri daha pratik ve yararlı hale getirmeyi hedefleyen ‘Burra Tüzüğü’ yayınlanmıştır.

Burra Tüzüğü’nün amacı; kültürel öneme sahip yerlere az müdahale ederek kültürel özelliklerini kaybetmemelerini sağlamak, korumak ve kullanılabilir hale getirmek olup, kültürel öneme sahip yapılara temkinli yaklaşımı ile öne çıkmaktadır.

Burra Tüzüğü'nde kültürel öneme sahip yerler için planlama ve yönetim adımları belirlenmiştir. Bu adımlardan ilki yerin önemini anlamak, yeri araştırıp, tarihçe ve doku bilgisine sahip olmak olarak belirlenmiştir. İkincisi yapının kültürel önemini değerlendirmek, üçüncüsü belirleyici faktörleri ve sorunları tanımlamak, dördüncüsü politika geliştirmek, beşincisi bir yönetim planı hazırlamak, altıncısı hazırlanan yönetim planını uygulamak, yedinci ve son olan adım ise; tüm bu adımları uyguladıktan sonra sonuçları değerlendirip, planı gözden geçirmek şeklinde belirlenmiştir (The Burra Charter, 2013).

2.1.1.2. Yapının sürdürülebilirliği

Bilim ve teknolojinin dinamik yapısıyla birlikte insanların ihtiyaçlarının ve kültürlerinin değişmesi olağan bir olgudur. Yaşanan bu değişimin kapsamı, koşulları ve doğurduğu sonuçlar dikkate alındığında değişim sırasında sürdürülebilir olanların korunması ve bunların sürekliliğin sağlanması gerekmektedir (Beyhan ve ark., 2005).

Tapan (2007), sürdürülebilir bir korumanın ancak kullanım ile anlam kazandığını, kullanılmayarak korunan bir yapının ya da çevrenin sürdürülebilirliğini devam ettiremeyen bir konservatif (saklama esasına dayalı koruma) anlayıştan öteye geçemeyeceğini ifade etmiştir (Tapan 2007).

Tarihi kentsel alanlar korunurken, sürdürülebilirlik ilkesi gözetilerek, kentteki mevcut tarihi yapıların günümüz yaşantısının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde planlanması ile ekonomik ve sosyal niteliklerinin de korunması sağlanmaktadır (Lichfield, 1988).

Kültürel sürdürülebilirliğin sağlanması ve toplumun tarih bilincinin oluşturulmasında; tarihi yapıların korunması ve kullanılmayan bu yapıların yeniden işlevlendirilerek kullanıma sunulması önemli bir olgudur. Çünkü bu anıtsal yapılar, süreçte işlevlerini yitirmiş olsalar da var oldukları dönemin kültürel ve tarihi değerlerini günümüze taşıyan belge görevini üstlenmektedirler (Enlil 1992).

2.1.2. Yeniden işlevlendirme kavramı, yeniden işlevlendirmenin gerekliliği ve ölçütleri

2.1.2.1. Yeniden işlevlendirme kavramı

Kuban (1995) işlevi (fonksiyon) genel olarak, ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan isteklerin programlanması olarak ifade etmiştir. Yapıdaki işlevi ise, yapının farklı amaçlarla kullanılan birimleri arasında kullanmanın gerektirdiği bir sıralanma olarak açıklamıştır (Kuban, 1995).

İşlev değişikliği kavramı ilk olarak, Eski Eserler ve Güzel Sanatlar Yüksek Kurulu'nun İtalya'da hazırlamış olduğu 1931 tarihli Carta Del Restauro (Restorasyon kuralları) belgesinde ifade edilmiştir. Carta Del Restauro'nun 7. maddesinde anıtsal değerdeki bir yapıya ek ya da sağlamlaştırma gibi müdahaleler söz konusu olduğunda, bu müdahalelerin asgari oranda tutulması gerektiği, yapılacak olan eklerin yapının mevcut çizgisini devam ettirecek nitelikte olması gerektiği belirtilmiştir.

Yeni işlevin kültür varlığının devamlılığı için sadece bir araç olduğunun bilincinde olunmalı, esas amacın yapının korunması olduğu unutulmamalıdır (Ahunbay, 2017).

Tarihi bir yapının korunması amaçlandığında yeniden işlevlendirme çeşitli işlemlerden sadece bir tanesidir. Koruma işlemlerini bilmek ve tanımak, yeniden işlevlendirme kavramının gerekliliğini ve sürdürülebilirliğini anlamak açısından önemlidir.

Restorasyon koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirme, yapısal ve taşıyıcı olarak ayakta olan, fakat özgün işlevini çeşitli nedenlerle devam ettiremeyen tarihi bir yapının koruma ilkelerine uygun yeni bir işlevle yeniden değerlendirilmesidir.

Pekol (2010), tarihi bir yapının yeni işlevlerle yeniden kullanılabilir hale gelmesi için, gerektiğinde küçük veya büyük çaplı müdahaleler ile yapıların çağdaş ihtiyaçlara ve kullanımlara uygun hale getirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Pekol, 2010).

Kucik (2004), yapısal olarak günümüze ulaşmış fakat özgün işlevini devam ettiremeyen kültürel mirasın, mevcut fiziksel özellikleri göz ardı edilmeden, yapıya uygun bir yeniden işlevlendirme modeli belirlenmesi gerektiğini söylemiştir. Bu söylemden yapıdaki doğru kullanım kararlarının yapının ömrünün uzatılması için önemli bir karar olduğu sonucuna varılmaktadır. Yapının özgünlüğünden taviz vermeden yapılması gereken yeniden işlevlendirme yöntemi, restorasyonun amacını ortaya koymaktadır (Kucik, 2004).

Ahunbay'ın sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden yapım, temizleme, taşıma ve çağdaş ek olarak ortaya koyduğu restorasyon teknikleri yapının fiziksel olarak ayakta kalmasını sağlarken; yeniden işlevlendirme yapıyı yalnızca fiziksel olarak ayakta

tutmakla kalmaz, yapıya işlev kazandırarak toplumunda yapıdan faydalanmasını ve yapının hem kültürel hem de tarihsel sürekliliğini sağlar.

2.1.2.2. Yeniden işlevlendirmenin gerekliliği

Kuban (2000), eski ve yeninin ortak bir bütün oluşturması için tarihi yapı ve çevrelerin korunmasını bir zorunluluk olarak nitelemiştir (Kuban, 2000).

Bu bağlamda, hem anıt niteliğinde ki tarihi yapıları korumak hem de yapının sürdürülebilirliği için, başvuru metotlarından en önemlilerinden birisi anıtsal yapının yeniden işlevlendirilerek kullanılmasıdır. Yeniden işlevlendirmenin gerekliliğinin temelinde yapının özgün fonksiyonunu yitirmesi ve işlevsel olarak eskimiş olması gösterilmektedir. Tezin bu bölümünde tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesini gerektiren nedenler tarihsel-kültürel nedenler, ekonomik nedenler ve çevresel nedenler olmak üzere üç ana başlık olarak incelenmiştir.

Tarihsel ve kültürel nedenler

Yapılar yapıldıkları dönemin sosyal, kültürel, ekonomik, tarihi değerlerini ve yaşam biçimini yansıtan toplumsal bir bellek niteliği taşımaktadırlar.

Doğan Kuban'a göre, tarihi yapıt, sanat değerine bakılmaksızın genel olarak kullanımına önem verilen, yaşamı boyunca değişikliklere uğramış bir toplumsal üründür (Kuban, 2000). Yeniden işlevlendirme bu bakımdan tarihi ve kültürel birikimi gelecek nesillere aktarma konusunda mimari bir görev olmakla birlikte, toplumsal bir görevi de üstlenmektedir. Kılıç (2015), yapıda korunması gereken öğeler ne kadar çok gelecek nesillere aktarılırsa, bahsedilen toplumsal görevin o kadar fazla yerine getirilmiş olacağını belirtmiştir (Kılıç, 2015).

Kültürel ve tarihsel sürekliliğinin sağlanması açısından yok olmak üzere olan ve ilk işlevini sürdüremeyen tarihi yapıların yeniden işlevlendirilerek değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Yaşam biçiminin zamanla değişmesi beraberinde yeni ihtiyaçları getirdiği için, tarihi yapıların korunması zorunlu hale gelmektedir. Hamam, han, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihteki dönemine hizmet etmiş tarihi yapıların günümüzde ilk işlevleriyle kullanılmaları çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu tarihi yapıların yaşamını sürdürebilmeleri için, gerekli işlev ve konfor koşullarını sağlayan

müdahaleler ile yeni işlev verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yapılar kullanılamamakta ve zamanla harabe durumuna gelmektedir.

Bir toplumun sahip olduğu sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklere göre yapılara verilen işlevler şekillenmektedir. Toplumun değişen özellikleriyle birlikte yapıların sahip olduğu işlevler de değişime uğramaktadır. Bu etkileşimin olduğu nokta da önemli olan; yapının toplumsal bellekte oluşturduğu öneminin sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Kaşlı (2009), korunmaya değer nitelikte bir yapının özgün nitelikleri yok edilip yerine farklı niteliklere sahip başka bir yapı konulduğunda toplumsal kimliğe zarar verildiğini belirtmiştir (Kaşlı, 2009).

Tarihi çevreler içerisinde yeniden işlevlendirme çalışmaları, geniş anlamda koruma ilkeleri üzerine oturduğu, yapılar, çevre ve insan gibi kaynaklara dayandığı taktirde başarıya ulaşmaktadır. Bu sebeple korumada ekonomik nedenler, kültürel nedenlerden sonra gelmelidir. Ekonomik kazanç kaygısı ile yapılan koruma projelerinde, kültürel değerler göz ardı edilebileceği için, koruma amacından uzaklaşabilir (Kıraç, 2001).

Ekonomik nedenler

Günümüz koşullarında ekonomik değerlerin daha da önemli hale gelmiş olması, yeniden işlevlendirmenin beraberinde getireceği ekonomik yarar ya da zararları göz ardı edilemez kılmaktadır.

Ticari amaçlarla kullanılan tarihi yapılarda da yatırımcının, amaçladığı geliri elde edememesi veya yaptığı yatırımın karşılığını alamaması nedeniyle işlevsel değişikliklere gittiği görülmüştür (Kılıç, 2015).

Bir diğer durum ise fiziki olarak ayakta olup işlevini devam ettiremeyen mevcut bir yapının değerlendirilerek yeniden kullanılacak olması, yeni bir yapıyı inşa etmekten daha ekonomik olabilmektedir. Değişen işçilik ve inşaat maliyetlerine bağlı olarak bir yapıyı korumak, yeniden yapmaktan daha maliyetli olduğu durumlar söz konusu olsa da böyle bir durumda yapıyı yeniden işlevlendirerek korumanın, uzun vadede maddi ve manevi kazançlar getireceği öngörülmektedir.

Bacon (2001)'a göre yeniden kullanım iki ana sorun teşkil etmektedir. İlki; anıtsal yapının günümüz işlevine yeniden uyarlanırken yapının geçmişine ve tarihi değerlerine karşı hassasiyetle yapılması gerektiğidir. İkincisi ise; anıtsal yapının

korunması hedefleri ile ekonomiyi dengeleyerek, mülk sahipleri için yeniden işlevlendirmeyi daha çekici hale getirmektir (Bacon, 2001).

Çevresel nedenler

Yeniden işlevlendirme, yapı ölçeğinden ziyade kentsel ölçekte de önem arz etmektedir. Taner (2011), yeniden işlevlendirilecek yapıların sadece kendi yapısal ömrünü uzatmakla kalmayıp çevresindeki kentsel mekânı da yaşayan bir çevreye dönüştürmekte önemli bir rol oynayacağını belirtmiştir (Taner, 2011).

Taner (2011), yeniden işlevlendirme yapılırken, yapı ile çevresinin sahip olduğu ortak tarih ve birbirleri ile olan etkileşimlerinin göz ardı edilemeyeceğini vurgulamaktadır. Yapı ve çevre birbirinden bağımsız düşünülmemesi gibi bu bağlamda değişimin yarattığı sosyal ve tarihi süreklilik ile binanın toplumsal bellekteki yeri korunmuş olur (Taner, 2011).

Dünyada yapay malzeme kullanımının büyük oranını inşaat malzemeleri oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından da büyük önem teşkil eden yeniden kullanımın avantajlarını Aydın ve Okuyucu; ‘enerji tüketiminden kaçınmak mevcut yapı malzemelerini ve çevreyi yeniden kullanmak, işe yaramaz atıkları ve yapım eylemini azaltmak, mimarlık tarihi eserlerini korumak, kentsel alanları canlandırmak, ekonomik avantaj sağlamak, zamandan tasarruf etmek’ olarak ifade etmişlerdir (Aydın ve ark., 2009).

Yapının yeni işleviyle beraber geçmişle somut bağlantılar kurması ve toplumda önemli bir kısmının geçim kaynağı olması da yeniden kullanımın getirdiği sosyal ve ekonomik avantajlardan sayılmaktadır.

Kılıç (2015), yapıdaki eskimenin işlev dışında taşıyıcı anlamda da gerçekleştiğini belirtmektedir. Yapısal bozulma olarak adlandırılan bu bozulmaların sebepleri çoğunlukla çevresel ve malzemeye doğrudan etki eden rutubet, organik çürüme ve harekettir. Binanın gün geçtikçe gerçekleşen; dayanıklılığında ve taşıyıcılığındaki bozulmanın önüne geçmek için yapıya düzenli olarak bakım yapılması ve hasarlı bölümlerin tamir edilmesi gerekir. Periyodik olarak yapılacak bakımlar, daha sonra oluşabilecek ve geri dönüşü çok zor olan bozulmaları engellemiş olur. Hem işlevsel eskime hem de yapısal bozulma doğrudan kullanıcıya bağlı olan faktörlerdir. Yani kullanıcı kendi müdahalesiyle bu faktörleri büyük oranda etkilemektedir (Kılıç, 2015).

2.1.2.3. Yeniden işlevlendirmenin ölçütleri

Yeniden işlevlendirmenin ölçütleri çeşitli ulusal ve uluslararası karar, yasa ve yönetmeliklerde yer almaktadır. Venedik Tüzüğü 5. Maddesi’nde; “*Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.*” (Venedik Tüzüğü, 1964: Madde 5) denilerek yeniden kullanımın amacı ve yöntemi belirtilmiştir.

Uğursal (2011), yeniden işlevlendirmenin ölçütleri kapsamında, yapıya yapılacak olan müdahalelerin kapsamının ve sınırlarının öncesinde belirtilmesi gerektiğini söylemiştir. Devamında ise, verilecek müdahale kararlarında; yapının mimari ve estetik özelliklerini etkileyecek ve değiştirecek, geri dönülmez uygulamalardan kaçınılması gerektiğini, mevcut yapının özellikleri değiştirilmeden, yapıdan maksimum derecede faydalanılması gerektiğini de eklemiştir. (Uğursal, 2011).

Tarihi bir yapıya verilecek olan işlev belirlenirken birtakım kriterler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu işlev seçimini etkileyen kriterler, süreçte uygulanacak olan mekânsal müdahaleleri şekillendirmektedir. Tarihi faktörler, çevresel faktörler, fiziksel faktörler bu kriterler arasında değerlendirilmektedir.

Tarihi faktörler

İşlevsel dönüşüm projelerinde tarihsel analiz, mimari tasarıma yön veren ana öğedir. Bunun sebebi, tarihi araştırmaların söz konusu binaya ait özel bir çözüm getirebilmesinin yanı sıra, çok katmanlı bir referans sistemi de ortaya koyabilmesidir (Kılıç, 2015).

Bir yapının fiziksel yapısının evreleri incelenmek istendiğinde öncelikle ilk işlevine bakılmalıdır. Çünkü bir yapının ilk işlevi, biçimini, mekan organizasyonunu, yapı tekniğini ve donanımını belirler. Yine de Pekol (2010)’a göre “*Mimarinin işlevler doğrultusunda değer kazandığını savunmak da doğru değildir, zira mimariye ve biçimlere kalıcı değer ve anlam yükleyen unsurlar tarih, kültür aktarımı ve hafıza gibi daha geniş kavram ve değerlerdir*” diyerek güncel işlev ile yapılacak müdahalelerin, yapının anıtsal değeri ile denge içinde olması gerektiğini vurgulamıştır (Pekol, 2010).

Çevresel faktörler

Zushi (2005)'ye göre, başarılı uyarlamalı yeniden kullanım projeleri sadece bina için iyi bir tasarım değil, aynı zamanda çevreyi de dikkate alan bir planlama gerektirir (Zushi,2005).

Yapıya yüklenecek yeni işlevi doğrudan etkileyen bir faktördür. Yapıya yüklenen işlev, işlev seçimini etkileyen diğer faktörlere ne kadar uygun olursa olsun, çevrenin fiziki ve coğrafi özellikleri ya da o çevrede yaşayan nüfusun ihtiyaçları göz ardı edilemez. Sosyal analizler yapılarak yapıya yeni bir işlev verilmelidir. Kaşlı (2009), “gelir seviyesi düşük bir çevrede açılacak olan lüks alışveriş merkezi kendisinden beklenen işlevsel performansı gösteremeyecektir” diyerek yeniden işlevlendirmede yapının bulunduğu konumun etkilerinin önemini vurgulamaktadır (Kaşlı, 2009).

Yeni bir işlev verilirken yapının bulunduğu çevrenin iklimsel ve topoğrafik yapısı, sosyo kültürel özellikleri, bölgede benzer yapılar varsa mevcutta hangi işleve sahip oldukları, yerel halkın eksik ve ihtiyaçları tespit edilmelidir.

Tarihi bir yapının fiziksel varlığını tek başına ele almak, yapının potansiyellerini ortaya çıkarmamıza engel olabilir. Çünkü bu yapıyı şekillendiren ve kent mekânı ile ilişkisini belirleyen belirli dış kuvvetler bulunmaktadır. Bu kuvvetler kısaca; hâkim yollar, girişler, yaya yoğunluğu ve binanın algılandığı alanlardır (Onay, Aktaran; Kılıç, 2015).

Yapı ile çevrenin kültürel olarak önemi Burra Tüzüğü'nün 9. maddesinde “Bir yerin bulunduğu mevki, onun kültürel öneminin bir parçasıdır.” diyerek vurgulanmıştır (The Burra Charter, 2013).

Fiziksel faktörler

Tarihi bir yapıya yeni işlev verilirken göz önünde bulundurulması gereken fiziksel faktörler vardır.

Bilindiği gibi tüm yapılar basit veya karmaşık bir takım geometrik formlarla tanımlanmaktadır ve bu geometriler ifadelerine göre çeşitli mekânsal kuvvetler yaratmaktadır. Bu yüzden yapının geometrik çözümlemeleri, mimari analizin en önemli adımlarındandır. Tarihi bir yapının öğeleri arasındaki geometrik ilişkiler; yapı kütlesi,

cephesi, planları, kesitleri ve iç görünüşleri üzerinden açıklanabilir. Fiziksel analizin bir diğer adımı mekân organizasyonu ve sirkülasyonudur. Yapıyı oluşturan mekânların birbirleri ile olan ilişkileri mekân organizasyonunu tanımlamaktadır (Onay, Aktaran; Kılıç, 2015).

Yapılar sahip oldukları işlevler doğrultusunda, tek bir hacimden oluşabilir, tekrarlanan hacimlerden oluşabilir, karmaşık bir plan şeması gösterebilir (Altınoluk, 1998).

Anıtsal nitelikteki tek hacimli bir yapının, yeniden işlevlendirilerek çok hacimli bir yapıya dönüştürülmesi, yapının özgün fiziksel yapısına aykırı bir durum olmaktadır. Kaşlı (2009), tek hacimden oluşan korumaya değer bir tiyatro salonunun bölünerek okul haline getirilmesini olumsuz bir yeniden işlevlendirme örneği olarak vermektedir (Kaşlı, 2009).

Fakat yine korunmaya değer bir han yapısını günümüzde otel işleviyle yeniden kullanmak amacıyla revize ederken, özgün bölüntüleri yapının mekânsal kurgusunu destekler nitelikte değerlendirmek olumlu olacaktır.

Tarihi yapıların yeniden işlevlendirilmesi mevcut yapısal ve mekânsal özelliklerin yeni oluşan ihtiyaçlar doğrultusunda sorgulanmasını gerektirir. Bu bağlamda alınacak kararlar tarihi yapıların korunarak gelecek kuşaklara aktarılması konusunda doğru yaklaşımlar içermelidir (Gönül ve ark., 2014).

Yeniden kullanımın kültür varlığının devamlılığı için bir araç olduğu unutulmamalı, asıl amacın yapıyı korumak olduğu düşüncesinden uzaklaşılmalıdır (Ahunbay, 2017).

Bu nedenle de yeniden kullanım çalışmalarında tarihi yapıların değerlerinin, karakteristik özelliklerinin olumsuz etkilenmemesi için, öncelikle yapıların mekan kurgusuna uygun işlevler seçilmesi, yapılara ağır gelebilecek, içinde ve dışında köklü müdahaleler gerektirecek işlevlerin seçiminden kaçınılması gerekmektedir (Engin, 2009).

Alan çalışması bölümünde Behram Paşa Hanı'nın fiziksel analizi bu bölümde irdelenen kriterler üzerinden yapılacaktır.

2.2. Tarihi Han Yapılarının Oluşumu ve Gelişimi

Han kelime olarak Farsça kökenli olup orijinali ile ilgili varsayımlar bulunmaktadır. Ergin (2013) Han kelimesinin kökenini açıklarken, "Araplar da Türkler

de bu kelimeyi dillerine aynen almış ve kullanmışlardır. Farsça'da bu kökten gelen hane, hanegâh, haneman ve hanedan tabirleri ile han arasında iskân ve ikamet bakımından yakın birer münasebet görülmektedir” demiştir (Ergin, 2013).

Osmanlı döneminde, kentin çarşısı veya daha genel bir anlamda kentin ticari merkezi, genellikle tek bir bölge olup, bedesten, han ve arastalardan oluşmaktaydı. Buralarda çeşitli nitelikte imalat ve ticaret bir arada bulunabilmekte, alışverişte perakende ve toptan satış görülebilmekteydi. Ticari yapıların haricinde, çarşı bölgesinde çarşının büyüklüğüne göre değişen sayıda cami ve hamam yapısı da bulunuyordu (Akar, 2009).

Sivas Behram Paşa Hanı'nın tipolojik sınıflandırmasını yapabilmek için öncelikle bu bölümde hanların tarihi gelişim süreçlerinin ve mimari özelliklerinin incelenmesi uygun bulunmuştur.

2.2.1. Türk hanlarının tarihi gelişimi

Hanlar, seyahat eden insanların, hayvanlarını ve eşyalarını barındıran, onların yeme-içme konaklama ihtiyacını karşılayabildiği güvenli yerlerdir. Kent içinde ve kentler arası yollarda bulunan yapılar, han veya kervansaray olarak adlandırılmıştır (Arslan, 2016).

Han ve kervansaray, adlandırılırken genellikle ayırım gözetilmese de mimari ve fonksiyon yönünden farklılıklar görülmektedir. Kervansaray; kervanların şehirlerarasında konakladıkları, bünyelerinde hamam, çarşı ve ahır gibi mekanların bulunduğu yerlerdir. Fakat han yapılarında hamam, çarşı gibi mekanlar kısmen ya da tamamen yok olur.

Güran (1978) ise Han ile Kervansaray arasında ki farkı “Hanlar daha çok şehir merkezinde yer alan, kervansaray ise uzak menzillerde yer alan konaklama yapısıdır” diyerek belirtmiştir. (Güran, 1978).

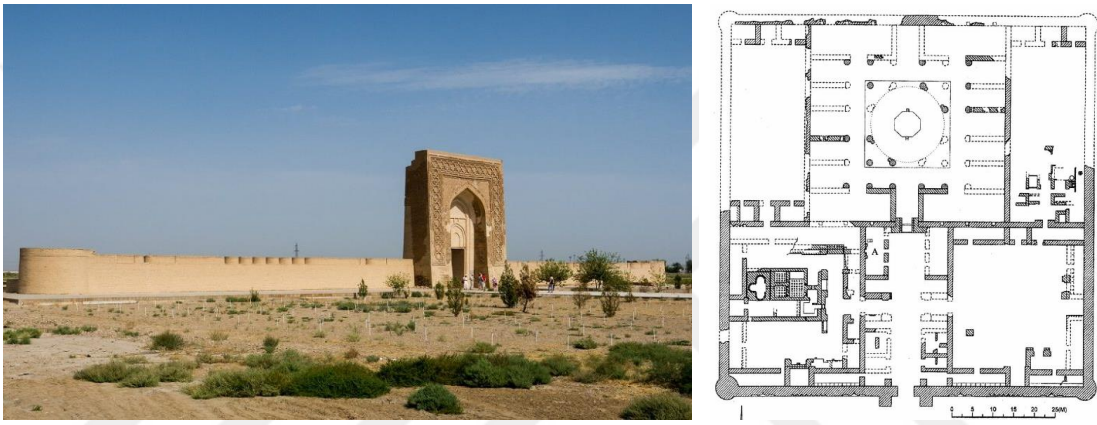
Gülenaz (2011), aralarında işlev ve mimari açıdan farklı olan iki yapı tipini, menzil hanları (kervansaray) ve şehir hanları olarak sınıflandırdığını belirterek Güran(1978)'ın söylemini desteklemiştir (Gülenaz, 2011).

Han-kervansaray yapılarının kökeni, dini ve askeri amaçlı korunma yapıları olan ribatlara dayandırılabilir. İlk örnekleri 8. yüzyıla tarihlenen ribatlar, mimari özellikleri ile Türk han ve kervansaraylarının öncüsü niteliğindedirler. Gazneliler ve

Karahanlılar'da 11. yüzyıl başına tarihlenen ribat karakterindeki kervansaraylar görülmektedir (Güran, 1978,).

Türk mimarisinde Karahanlılardan kalan en eski kervansaraylar (ribat)'dan en önemlileri, Buhara-Semerkant yolundaki Ribat-ı Melik (1078-79) ile Semerkant-Hocend yolundaki kervansaraydır (Şekil 2.1. ve Şekil 2.2.). Karahanlı kervansaraylarının mimarisi ve planları daha sonra Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçukluları tarafından geliştirilerek kullanılmıştır.

Genel olarak İslam mimarisindeki han yapıları, Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular ve en son olarak da Osmanlılara uzanır.

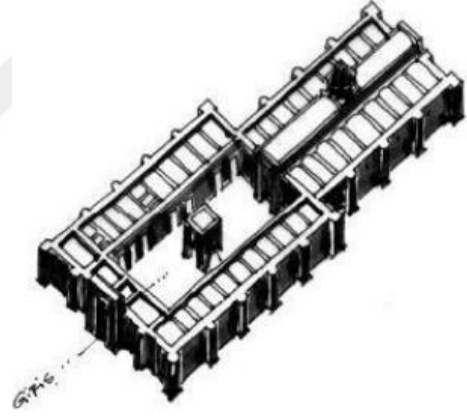
Şekil 2.1. Ribat-ı Melik Kervansarayı (Url1)
Şekil 2.2. Ribat-ı Melik Kervansarayı Planı (Url 2)

Önceleri askeri savunma amacıyla yaptırılan hanlar için, Anadolu Selçukluları Dönemi'nde farklı yaklaşımlar uygulanmıştır. 13. yüzyılda ticaretin gelişmesi nedeniyle Hint ve Çin yollarını Akdeniz'e bağlayan Anadolu'da bulunan ticaret yolları yüzlerce han ve kervansarayın yapımını beraberinde getirmiştir. Bu kervan yolları üzerinde, özellikle güvenliği sağlamakta etkili olan ve Selçuk sultanları ve emirleri tarafından vakıf olarak yaptırılan hanlar ve kervansaraylardan günümüze ulaşan çok sayıda örnekler mevcuttur (Şekil 2.3. ve Şekil 2.4.).

Osmanlı Dönemi'ne bakıldığında ise, Anadolu Selçuklularının kentler arası ticaret yolları üzerinde kurdukları hanlar ve kervansaraylar korunup güçlendirilmiştir, kentlerin içi ve dışında, ticari öneme sahip eski ve yeni yerleşim yerlerinde başka han ve kervansaraylarda yapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin gelişme politikalarının yoğunluk kazandığı 15. ve 16. yüzyıllar gerek kent içi gerekse kentler arası han yapımının etkin olduğu dönemlerdir (Ahunbay, 1975).

15. ve 16. Yüzyıllarda han yapıları, kervansarayların konaklama işlevinin devamı niteliğinde olmuşlardır. 15. yüzyıldan itibaren güçlenip merkezi otoritenin sağlandığı Osmanlı Devleti'nde, sayıca çoğalan han yapıları, farklı kültür ve coğrafyadan gelen tüccarların tanışıp mal alışverişinde bulunduğu, getirdiği ürünü depolayabildiği, mümkünse konaklayabildiği mekanlar olarak kullanılmışlardır (F. Acun, 2002).

Osmanlı Devleti'nin şehircilik anlayışına; Osmanlılardan önce varlığını sürdüren Selçuklu Devleti'nin şehircilik anlayışı model ve temel oluşturmuştur. Yine Selçuklular döneminde inşa edilen birçok çarşı, Osmanlı döneminde de kullanılmaya devam edilmiş, bazıları geliştirilmiş veya yeniden imar edilmiştir. Şehirlerde bulunan bu çarşıların yanında han, hamam, cami ve mescit gibi tamamlayıcı olan, şehirde yaşayan ve dışarıdan gelenlerin kişisel ihtiyaçlarının karşılanabileceği yapılar da oluşturulmuştur (Şahinalp ve ark., 2016).

Şekil 2.3. Anadolu Selçuklu Dönemi'ne ait Aksaray'da bulunan Sultan Hanı (Url 3)

Şekil 2.4. Aksaray'da bulunan Sultan Hanı perspektif çizimi (Aslanapa, 1984)

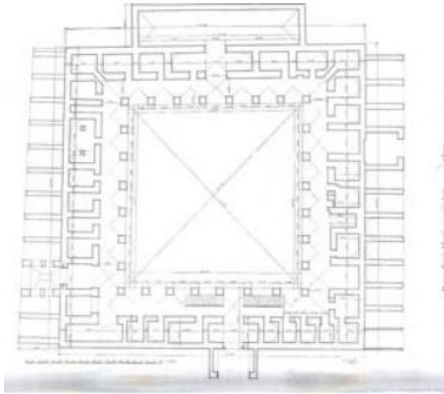
2.2.2. Osmanlı devri hanlarının genel özellikleri

Bu bölümde tez konusu olan Behram Paşa Hanının Osmanlı devrine ait bir yapı olması sebebiyle, bu döneme ait hanların genel özellikleri incelenmiştir.

Ahunbay, Osmanlı dönemi hanlarının yapılış amacı ve mimari tasarım özelliklerine bağlı olarak iki grupta incelenebileceğini belirtmektedir: '1. grupta vakıf yapıları olan menzil hanları yer almaktadır. Bunlar mevcut yerleşmeler yakınında, ya da Osmanlı yerleşim politikasına bağlı olarak çeşitli yeni merkezler kuracak şekilde tasarlanmışlardır. Menzil hanları insan ve hayvanların aynı hacim içerisinde barındıkları

tek katlı ve genellikle büyük bir hol şeklinde düzenlenmişlerdir. Daha çok ticaret yolları üzerinde, derbent niteliğinde yerlerde, birçok köy ve kasabanın nüvesi olarak kurulmuş ve yerleşme daha sonra, han çevresinde gelişmiştir. 2. grupta yer alan kent içi hanları, kervanların barındığı, ya da kent içi tüccarlarının işyeri olarak kullandığı, genellikle iki katlı ve iç avlulu yapılar olarak tasarlanmıştır. Bu hanlarda insanlar hücrelerde, hayvanlar ise ahırlarda barınırdı. Bu hanların bir kısmı cami, medrese, imaret gibi kuruluşlara gelir sağlamak için yapılmış vakıf yapıları olduğundan paralıydı (Ahunbay, 1975).

Osmanlı döneminde kent içi han yapılarının ilk örneği, Bursa Emir Han'dır. Bu dönemde şehir içi hanlarının genel plan şeması; ortada bir avlu, avluyu çevreleyen revaklar ve revakların arkasına yerleştirilmiş odalardan oluşan, genellikle iki katlı kagir yapılarıdır. Bu klasik plan şeması zaman zaman farklı örneklerle de çeşitlilik arz etmiştir (Kuban, 2016).

Şekil 2.5. Bursa Emir Han'a ait plan (Bağbancı, 2005)

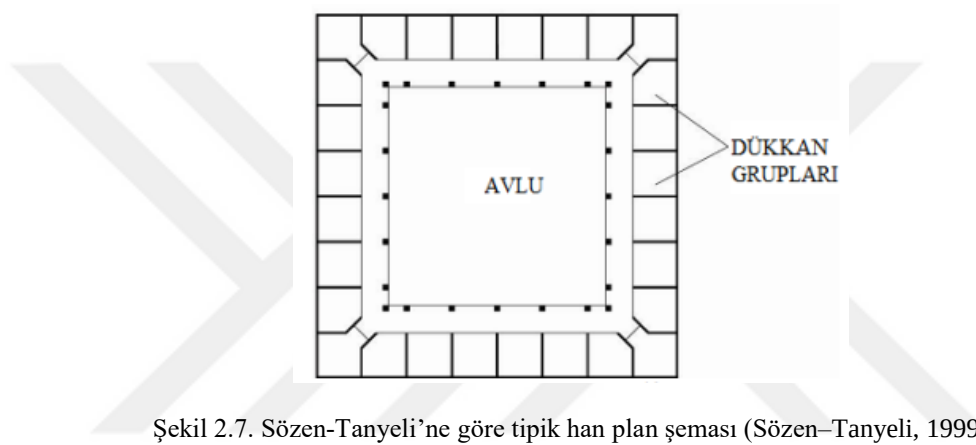
Şekil 2.6. Bursa Emir Han (Url 4)

Güran (1976), Osmanlı Devri han mimarisinde sadeliğin ön planda olduğunu, kale görünümünden uzaklaştığını ve yapının çevreyle olan etkileşiminin arttığını, yer yer cephelerde dükkanların yer aldığını belirtmektedir (Güran, 1976).

2.2.2.1. Plan tipolojisi ve mekân düzenlemeleri

Özdeş'e göre işlevlerine göre hanları; "yolcu hanları" ve "ticaret hanları" olarak sınıflandırmak mümkündür (Özdeş, 1998). Hanın işlevine göre plan şeması da şekillenmiştir.

Yolcu hanlarında konaklamaya elverişli bir plan tipolojisi uygulandığı görülmektedir. Genelde kare ya da dörtgen planlı, kargir yığma sistem olarak inşa edilmiş yapılardır. Sahip olduğu geniş üstü açık avluyu her katta sütun, ya da ayaklar çevreler. Bu sütun, ya da ayaklar, kemerlerle birbirlerine bağlanır (Güran, 1978). Giriş katlarında depo, ahır, develik, tamirhane gibi işlevlerin bulunduğu mekânlar mevcuttur. Üst katlar ise genellikle insanların konakladığı mekânlar olarak kullanılmıştır. Bu katlarda odalar, revaklara açılır. Ayrıca üst katlarda yer alan odaların bir duvarında ocak yer almaktadır. Bazı hanların avlu mekânının merkezinde şadırvan ve mescit yer alır. Bazı yapılarda hamam da bulunmaktadır (Atalan ve ark., 2016).

Şekil 2.7. Sözen-Tanyeli'ne göre tipik han plan şeması (Sözen-Tanyeli, 1999)

Ticaret işlevinin ön plana çıktığı hanlarda, yapının zemin katında dışarı bakan dükkanlar yer alabilmektedir (Güran, 1978).

Tek veya çok katlı olabilen ticari hanlar, iki, üç avlulu ya da avlusuz hanlar olarak gruplara ayrılabilir. Ticari kent hanlarını diğer tüm hanlardan ayıran en önemli unsur geceleri içinde kalınmamasıdır. Ticari kent hanları dikkat çekici giriş kapıları ile avlu çevresinde sıralanmış odalar ve revaktan oluşmaktadır. Ticari hanlarda avluya bakan dükkân ve mahzenlerin yanı sıra, bedestenlerde olduğu gibi dışarıya açılan dükkânlar da yer alabilmektedir (Atalan ve ark., 2016).

Plan özellikleri benzerlik teşkil ederken han yapılarının geometrik formunda oluşan çeşitliliğin arsa ve arazi koşullarına göre şekillendiği tespit edilmiştir.

Konaklama veya ticaret amaçlı kullanılan odaların revaklara açılan kapısı yanında penceresi de bulunabilmektedir. Bu şekilde odaların aydınlanma ve havalandırma gibi ihtiyaçları avluya dönük olarak çözümlenebilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde hanların iki katlı olarak inşa edilmesiyle, üst kat odalarında dışarı açılan pencereler yapılmıştır. Böylece, aydınlanma ve havalandırma ihtiyaçlarına ek bir çözüm

sunulur. Zemin katta, güvenlik nedeniyle dışarı açılan pencereler bulunmaz, ancak havalandırma ihtiyacının zorunlu olduğu ahır gibi mekanlarda mazgal pencereler yer alır (Güran, 1978).

Han yapılarında ısınma ihtiyacı odalarda bulunan ocaklar ile çözüm bulur. Ayrıca odalarda yolcuların eşyalarını koyabilmeleri için nişler yer alır.

2.2.2.2. Cephe düzeni

Osmanlı devri hanlarında giriş, yapının genel cephe karakterinde ön plana çıkar ve girişin tasarımında önceki dönemlerin örneklerinden farklı yorumlar uygulanmıştır. Yapıya giriş bir eyvan gerisinde yer alır. Bunun yanında bu dönem hanlarının genel cephe karakteri içinde, hana girişin vurgulanması amacıyla giriş bölümünde dışarı çıkmalar yapılır, diğer cephelerden farklı yükseklikler uygulanır ve özellikle giriş cephesinde bezemelere daha yoğun olarak yer verilir. Osmanlı hanlarının girişlerinin tasarımında yerel karakter de etkili olmuştur (Güran, 1978). Osmanlı dönemi han yapılarında, hanın kapısının doğrudan avluya açılmadığı, girişin avluya tonoz üst örtülü bir geçitle bağlandığı tespit edilmiştir.

Osmanlı döneminde, hanların iki katlı yapılması, cephe düzenlerinde dışa dönük yaklaşımları getirmiştir. Böylece hanların cephelerinde daha fazla sayıda ve daha büyük boyutlarda pencerelere yer verilmiştir. Üst kat hizasında yer alan pencerelerin aksine, yapının cephelerinin zemin kat hizasındaki dışarı bakan dükkân sıraları yer alabilmektedir. Ancak dış dükkanlar olmadığı durumlarda hanın girişi dışında, zemin kat güvenlik nedeniyle sağır karakterdedir. Cephe düzenlerinde yapının girişi ve üst pencereler ile dikey etki sağlanırken, duvar örgüsünü oluşturan taş sıralar, bazen taş sıralar arasında yer alan tuğla hatıllar ve en üstte bir bitiş hattı olan saçak silmesi ile yatay etki oluşturulur (Güran, 1978).

2.2.2.3. Yapım tekniği

Behram Paşa Hanı gibi günümüze ulaşan han yapıları genellikle yığma yapım tekniği ile inşa edilmiştir. Kârgir olarak inşa edilen hanlarda, taşıyıcı sistem elemanları duvarlar, ayaklar, sütunlar, ya da ahşap direkler ve kemerlerdir. Tekil taşıyıcı öğeler olarak sütun ve ahşap direk kullanımı az sayıdadır ve çoğunlukla ayaklar tercih edilmiştir (Güran, 1978).

Osmanlı hanlarının öncelikli yapı malzemesi taş ve tuğladır. Taş, ana taşıyıcıları olan duvarlar, ayaklar ve kemerlerde kullanılan öncelikli malzemedir. Tuğla ise daha hafif ve kullanım kolaylığına sahip olması ile örtü sisteminin birincil malzemesidir. Duvarlar ve kemerlerde de kullanılmıştır. Tezyinatta taş ve tuğla malzeme kullanımının, han yapılarının coğrafi konumuna bağlı olarak farklılık gösterdiği ve Güneydoğu Anadolu örneklerinde malzeme olarak taşın ön plana çıktığı belirtilmektedir (Güran, 1978).

Han yapılarında cepheler değişik profil detaylarına sahip taş saçak silmesi, ya da tuğla kirpi saçaklarla son bulur. Han yapılarının çatı örtüsünde ise, yapı için ayrılan maddi kaynaklara bağlı olarak düz toprak dam, kiremit, ya da kurşun kaplamanın tercih edildiği gözlenmektedir (Semiz,2007).

2.2.2.4. Plan elemanları

Bu bölümde açık avlulu Osmanlı şehir hanlarına ait plan elemanları genel olarak incelenmiştir.

Hücreler

Hücreler genel olarak dörtgen formda olup avluya bakan her katta bir pencere, bir kapı, zemin katlarda bazen bir mazgal pencere ama üst katlarda mutlaka dış tarafa bakan bir pencere ve genelde bir ocak nişi bulunur. Genelde zemin katlarda ocak nişi coğrafi konuma göre, yani soğuk bölgeler için mutlaka vardır, fakat daha ılıman yerlerde olmayabilir. Çünkü zemin katlar genelde gün içerisinde kullanılmakta olup, çok nadiren konaklama amacı ile kullanıldığından ocak nişine ihtiyaç duyulmamaktadır.

Revaklar

Revaklar, hücreleri avluya bağlayan ara mekanlardır ve hanlar genelde revaklı olmaktadır. Hanların bazılarında cümle kapısı karşısında genelde eyvanlar konumlandırılmıştır. Eyvan oturmaya ayrılmış yerlerdir. Eyvan ya oda sıralarının arasında (orta eyvan), ya da kenarlardadır (yan eyvan). Eyvanın avluya açılan ağzı, kemer, bursa kemeri veya direklik şeklindedir.

Merdivenler

Merdivenlerden de genel itibari ile üst katların revaklara ulaşılır.

Islak hacimler

Şehir içi hanlarında genelde hanın yakınında hamam ve mescit olduğundan dolayı bu mekanlara genelde ihtiyaç duyulmamıştır. Menzil hanlarında ise mevcuttur.

Hanın kendisine ait çeşmesi, kuyusu, sarnıcı varsa bu kaynaklardan taşıma suretiyle su kullanımı söz konusu olmuştur. Pis su tesisatı ise temiz su kadar problem olmamıştır. Pişmiş topraktan yapılmış özel harçlarla kalafatlanarak zemin ve üst katlardan pis suların tahliyesi için kullanılmıştır. Hanların pis su giderleri ya sağlıklı pis su çukurlarına ya yakındaki bir dereye bağlanmıştır.

Mescitler

Hanların yakınında mescit veya camii olması durumunda ayrıca Han içerisine mescit yapılmamıştır. Özellikle yerleşim birimlerine uzak olan Menzil Hanlarında mescit mevcut olup, avlunun merkezine konumlandırılmıştır.

İdare

Hanlar genelde kale tarzı yapılar olduğundan dışa karşı korunaklı ve güvenli yapılardır. Bu sebeple dışa kapalı içe açık olan bu yapılara genelde ana kapıdan girilir. Bu ana kapılara ve çevreye hâkim konumda olan üst katlarda idari oda konumlanmıştır.

Ahır – Develik

Hanlarda ahır, samanlık ve ambar ayrı bir yapı olarak inşa edilmişse de birçoğunda hanın zemin katında yer almışlardır. Yolcuların hayvanlarının bakımı, beslenmesi ve korunmasını sağlayan ahır ve samanlık hanların ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Avlu

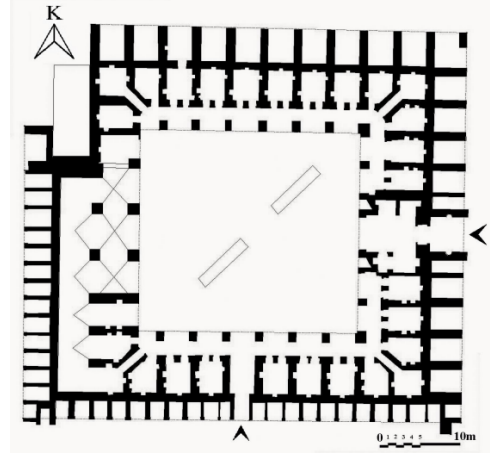
Osmanlı döneminde şehir içi hanlarında ortada bir avlu bulunmaktadır ve bu avluyu revaklar çevrelemektedir. Nadirde olsa farklı mekansal çözümlerlerin uygulandığı hanlar bulunmaktadır. Örneğin günümüzde turistik bir çarşı olarak işlev gören İzmir Kızlarağası Hanı (1744), handan daha çok bir arastalar kompleksi gibidir (Şekil 2.8. ve Şekil 2.9.). Bursa Koza Han'da olduğu gibi hanların ikinci bir avluya sahip olduğu durumlar da söz konusudur.

Semiz (2007), Behram Paşa Hanı ile plan özellikleri ya da diğer mimari özellikler açısından benzerlik gösteren 15. ve 16. Yüzyıl han ve kervansaray yapılarını belirtmiştir. Bu yapılardan ilki, Behram Paşa Hanı ile zemin katın plan özellikleri açısından benzerlik gösteren en eski tarihli han yapısı 15. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen, Bergama'da yer alan Taş Han'dır. 16. Yüzyıl yapısı olan Saraybosna'da yer alan ve günümüze sadece kalıntıları ulaşan Gazi Hüsrev Bey Taş Hanı, hana giriş bölümü ve ahırın zemin kattaki konumlanışları açısından benzer nitelikteki bir diğer yapıdır. Şanlıurfa'da bulunan Gümrük Hanı plan özellikleri yanında, detaylarda da benzer niteliğe sahiptir (Şekil 2.10. ve Şekil 2.11.). Ayrıca bu hanın Behram Paşa Hanı'ndan yaklaşık 1563 senesinde yine Behram Paşa tarafından yaptırılmış olması yapıyı dikkat çekici kılmaktadır. Diyarbakır Deliller Hanı, Behram Paşa Hanı ile detaylar açısından benzerlikler göstermektedir (Semiz, 2007).

Şekil 2.8. İzmir Kızlarağası Hanı (İ.Hasan Bodur arşivinden alınmıştır)

Şekil 2.9. İzmir Kızlarağası Hanı Yandex uydu görüntüsü

Şekil 2.10. Şanlıurfa Gümrük Han (Şenocak, 2019)

Şekil 2.11. Şanlıurfa Gümrük Han şematik plan

3. BEHRAM PAŞA HANI KONUMU VE ÇEVRESİ/TARİHİ VERİLER

3.1. Çalışma Alanının Konumu, Tarihçesi ve Karakteristikleri

Tezin bu bölümünde Behram Paşa Hanı'nın bulunduğu Sivas şehrinin tarihçesi ve coğrafi özellikleri genel olarak incelenmiştir. Kent çevresinde 16. yy. ve öncesinde ticaret yollarının oluşmasının Behram Paşa Hanı'nın stratejik konumuna, tarihi ve mimari özelliklerine olan katkısı üzerinde durulmuştur.

3.1.1. Çalışma alanının konumu

28.488 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin ikinci büyük ili olan Sivas, Orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz bölgelerinin kesiştikleri bölgede yer alır. İl konum olarak İç Anadolu Bölgesi'nin kuzeydoğu ucundadır (Şekil 3.1.). Anadolu'nun batıdan doğuya doğru, yükseltilerin arttığı coğrafi şekillenişine paralellik gösteren il alanı, batıda yüksek platolarla başlar ve doğuda ve güneydoğuda dağlık ve sarp bir coğrafi şekillenişle son bulur. Buna bağlı olarak il sınırları içerisinde, ovalar ve geniş vadi boylarına nazaran dağlar ve yüksek platolar hakimdir (Yurt Ansiklopedisi, 1982).

Bu genel coğrafi görünüme paralel olarak, il alanı içinde kuzey sınıra daha yakın olarak yer alan il merkezi, yaklaşık olarak 1275 m. rakımlıdır. İl merkezinin kuruluş yeri, yine merkezin kuzeybatısında yer alan Meraküm yaylasının eteğinden hafif eğimli olarak alçalan ve Kızılırmak'ın 3km. kuzeyinde yer alan bölgedir. Kızılırmak vadisine dik yamaçlar ve Meraküm yaylası arasından gelen iki akarsu, şehrin doğu sınırını

3.1.2. Çalışma alanının tarihçesi

Ökmen (2001), “Sivas’ta Kentsel Gelişme” adlı makale çalışmasında Sivas’ın Anadolu’nun en eski yerleşim merkezlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Bugünkü Sivas topraklarında, tarihin ilk dönemlerinden bugüne kadar çeşitli medeniyetler ve devletler hakimiyetlerini sürdürmüşlerdir. Bir yerleşim bölgesi olarak, ilk çağlara kadar uzanan Sivas’ta, geçmişte, Hititler, Romalılar, Bizanslılar hâkim olmuştur. Sultan Alparslan’ın Anadolu’yu fethiyle birlikte Türklerin eline geçerek bugünlere kadar gelen ve hiçbir zaman yabancı bir ülkenin esaretinde kalmayan Sivas, Türk devletleri olarak zamanla Danişmentlilerin, Selçukluların, Kadı Burhanettin’in ve Osmanlıların yönetimine girmiştir. Millî mücadele ile birlikte Sivas’ta Cumhuriyet dönemi başlamıştır (Ökmen, 2009).

Şehirde Roma ve Bizans döneminden geriye pek az kalıntı ve kitabe kaldığını belirten Acun (1988) bunun nedenlerinden biri olarak, kentin pek çok güçlü devlet ve medeniyet hâkimiyetine girmesi ile her gelenin bina inşa ederken, kendinden önceki yapı malzemelerini kullanması olduğunu belirtmiştir (Acun, 1988).

Anadolu’yu doğudan batıya ve kuzeyden güneye birbirine bağlayan yolların kavşağında bulunan Sivas, Bizans devletinin uçlardaki hâkimiyetinin zayıflaması üzerine uzun süre mahalli prenslikler tarafından yönetilmiştir. VII. Yüzyılın başlarında ise Sasani orduları tarafından işgale uğramış ve bu yüzyılın ortalarından itibaren Malatya’yı üs haline getiren İslâm ordularının sürekli akınlarına maruz kalmıştır. Merkezi otoritenin çözülmesiyle, XI. yüzyılın başlarına kadar ne yazık ki istikrarlı bir yönetime sahip olamamıştır. Ticaret yollarının gitgide güvensiz hale gelmesi ile şehir eski canlılığını da kaybetmiştir (Acun, 1988).

Canlılığını kaybeden Sivas ili, 4 Eylül 1919’da Mustafa Kemal Atatürk başkanlığında gerçekleşen Cumhuriyet’in temellerinin atıldığı Sivas Kongresi ile bir kez daha dirilişinin sinyallerini vermiştir. (Şener, 2019).

3.2. Behram Paşa Hanı’nın Konumu ve Tarihçesi

3.2.1. Behram Paşa Hanı’nın konumu

Behram Paşa Hanı Sivas ili merkez ilçe Paşabey Mahallesi, 6 pafta, 252 ada, 39 parselde, bulunan mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne ait tescilli bir yapıdır (Şekil

3.3). Yapı şehir merkezinde, Arap Şeyh Caddesi ile Kerim Çavuş Caddesi'nin kesiştiği köşede yer almaktadır.

Şekil 3.3. Behram Paşa Hanı'nın Sivas İl'inde yer aldığı ilçe (Url 7)

Şekil 3.4. 52 Ada, 39 parselde yer alan tescilli yapının Google verisi görüntüsü

Yapının girişi güney yönünde yer alan Arap Şeyh Caddesi üzerinden sağlanmakta olup sağında yer alan Kerim Çavuş Caddesi kuzey yönünde Mahkeme Çarşısı Caddesine kadar gitmektedir. Arka Cephesinde Kurşunlu Sokak yer almaktadır. Bitişik sol parselinde ise yine han gibi aynı tarih ve sayı ile tescile değer bulunan Kurşunlu Hamamı ve bahçesi bulunmaktadır (Şekil 3.4.).

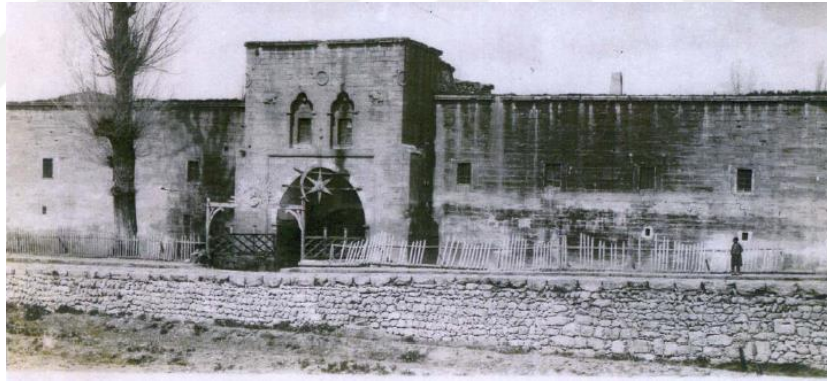
3.2.2. Behram Paşa Hanı'nın tarihçesi

Behram Paşa Hanı'nın üzerinde inşa tarihi ve bânisi hakkında bilgi veren bir kitabesi bulunmamaktadır. Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinde bulunduğu bildirilen vakıf defterlerine göre, batı yönünde bulunan hamam ile birlikte Behram Paşa'nın vakfı olduğu ileri sürülen han için düzenlenen Eski Eser Fişinde hanın inşa tarihi olarak 1575 yılı kaydedilmektedir.

Yapının hemen bitişiğinde bulunan ve han ile birlikte Behram Paşa'nın vakfi olan Kurşunlu Hamamı'nın üç satırlık sülüs hatlı kitabesinden1, III. Murad zamanında 1576-1577 yılında Behram Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Behram Paşa Hanı'nın giriş kapısı üzerinde M.1873-1874 tarihli tamir kitabesi bulunmaktadır. Yapının süvari kışlası olduğu bildirilen kitabe, mermer üzerine sülüs hatla yazılmıştır (şekil 3.5.) (Pektaş, 2016, Behram Paşa sanat tarihi raporu).

Semiz (2007), 1959 yılına ait Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinde yer alan belgelerde MSB tarafından hanın hayvan hastanesi olarak kullanımının gerekliliğinin belirtildiğini söylemiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde 1960'lı yılların başına kadar yapı, MSB tarafından Askeri Hayvan Hastanesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. 1934 tarihli tapu kaydında MSB'ye tahsisli olan yapı, 7044 sayılı kanun gereğince 10 Eylül 1967'de Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Bundan sonra han, Doğu Menzil Sıhhiye Deposu olarak kullanılmaya başlanmış ve Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivlerinde bulunan kira sözleşmelerine göre, 01.03.1968-28.02.1976 tarihleri arasında M.S.B. tarafından sıhhiye ecza deposu olarak kiralanmıştır (Semiz, 2007).

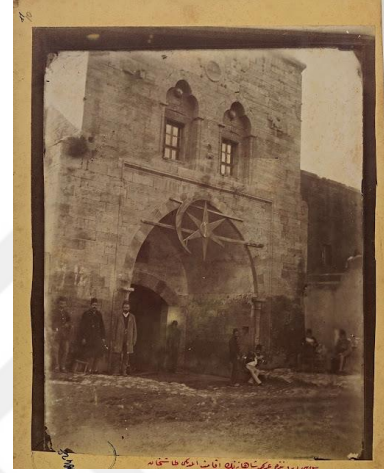

şekil 3.5. Behram Paşa Hanı'nın 12.2.1927 tarihli fotoğrafi
Osmanlıca yazının çevirisi : Meşhur Kurşunlu Taşhan (Hüseyin Yıldırım'ın kişisel arşivinden)

Yapının MSB tarafından Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne tesliminden sonra 1976 senesi sonunda bir vakıf tarafından kiralanarak, öğrenci yurdu olarak kullanılmıştır. 1978 senesinde, yapının dernek tarafından kullanımı devam ederken Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından handa yenileme çalışmalarına başlanmıştır. Yapı 1983 yılında boşaltılmış, 1984 senesinde de yenileme işlemleri tamamlanmıştır. Han, aynı yıl içerisinde çay bahçesi ve otopark olarak 1985 yılı başından itibaren depo ve ticarethane, 1989'da ise mermer atölyesi olarak kullanılmak üzere kiralanmıştır.

2008’de ise söz konusu mermer atölyesi, usulsüz kullanım gerekçesiyle mahkeme kararıyla handan çıkarılmıştır (Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü).

Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşiv bilgilerine göre yapı, çeşitli dönemlerde, çeşitli kurum ve meslek gruplarınca farklı amaçlar için kullanılmıştır. Yapı Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nce 2016-2018 yılları arasında restore edilerek, günümüzde butik otel restoran ve kafe olarak güncel işleviyle kullanılmaktadır.

Şekil 3.6. Hangi yıla ait olduğu bilinmeyen Behram Paşa Hanı ve Kurşunlu Hamamı (Url 8)

Şekil 3.7. 1982 yılına ait Behram Paşa Hanı’nın giriş kapısı (Url 9)

Tablo 3.1. Behram Paşa Hanı’nın tarihsel süreç içinde kullanımı (Tez kapsamında yazar tarafından hazırlanmıştır)

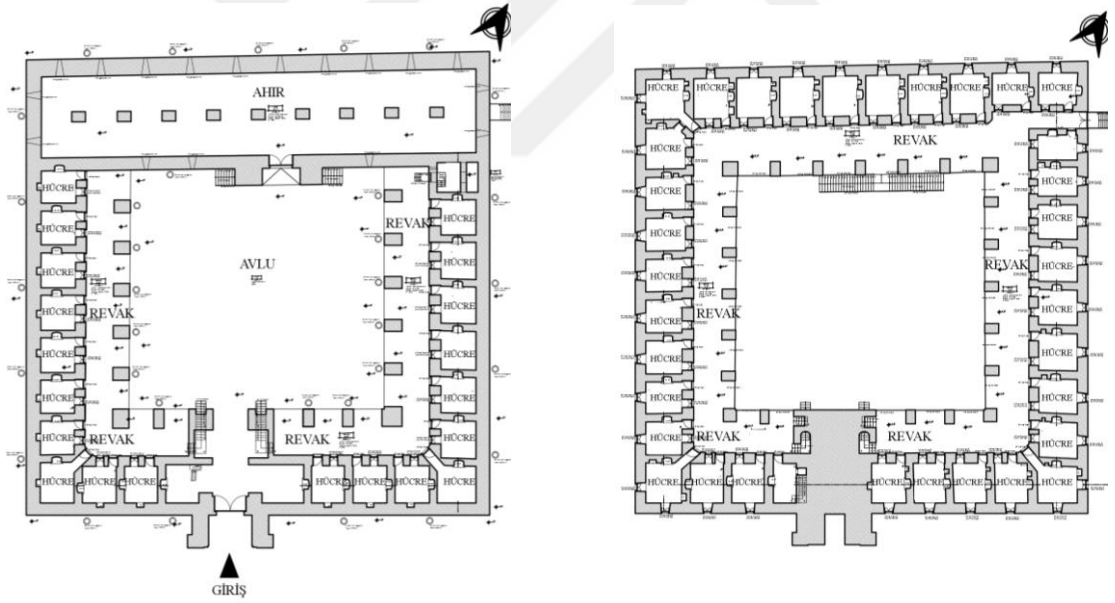
TARİH	İŞLEV
1575	Osmanlı Dönemi’nde konaklama yapısı
18??-1960	Süvari Kışlası
1960	Milli Savunma bakanlığı Tarafından Kullanılan Askeri Hayvan Hastanesi
1967 sonrası	Milli Savunma bakanlığı Tarafından Kullanılan Sıhhiye Deposu
1976-83	Vakıf Tarafından Öğrenci Yurdu
1984	Çay bahçesi-Otopark
1985	Depo
1989-2008	Mermer kesim atölyesi
2016-2018	Restorasyon çalışmaları
GÜNÜMÜZ (2021)	Butik otel-restoran-kafe

3.3. Behram Paşa Hanı'nın Analizi

3.3.1. Genel tanımlama

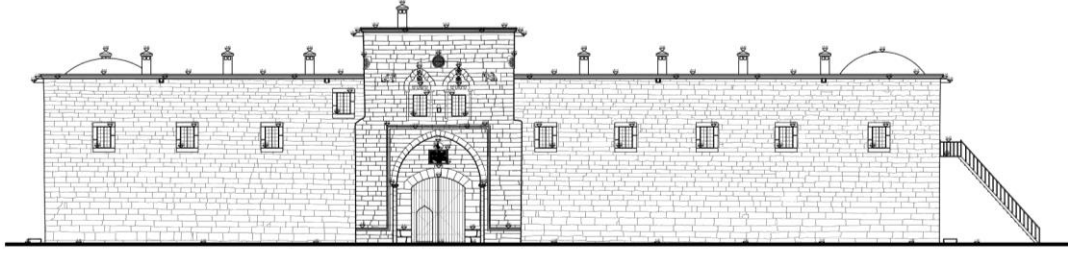
Behram Paşa Hanı, Osmanlı Dönemi Klasik üslup ve özelliklerini taşıyan bir şehir içi hanıdır. Kareye yakın planlı bir avlu çevresinde bulunan ve iki katlı bir han olan yapı, yaklaşık olarak 49,50×49,50 m ölçülerindedir (Şekil 3.8 ve Şekil 3.9). Hanın girişi güneydoğu yönünde Arap Şeyh Caddesindedir. Yapıya güneydoğu cephesinden yaklaşık 14,70m derinliğinde olan giriş eyvanından girilmektedir. Giriş eyvanı ile iç avluya ulaşılmaktadır. Giriş bölümü, dışarıya yaklaşık 3,50 m çıkıntılıdır (Şekil 3.14). Han girişinden avluya sivri tonozlu bir geçitle girilmektedir.

İç avlu kuzeybatısının zemin katı hariç, tüm katlar revaklarla çevrelenmiştir. İç Avlu dörtgen formunda olup, 25,60m x 27,16m ebatlarında ve 655,00m²'lik bir alana sahiptir.

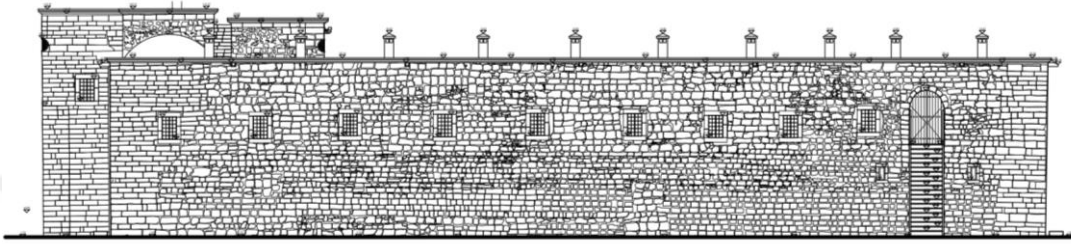

Şekil 3.8. Behram Paşa Hanı zemin kat şematik planı (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

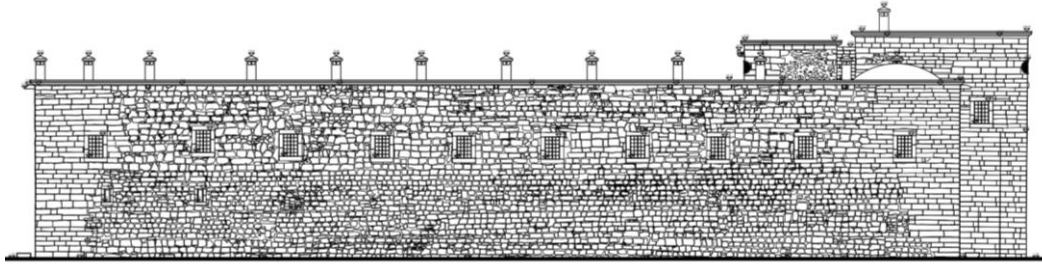
Şekil 3.9. Behram Paşa Hanı birinci kat şematik planı (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

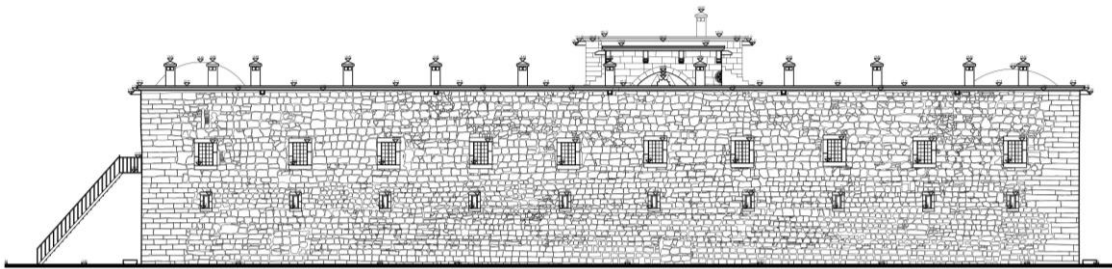
Şekil 3.10. Behram Paşa Hanı güneydoğu cephesi (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

Şekil 3.11. Behram Paşa Hanı kuzeydoğu cephesi (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

Şekil 3.12. Behram Paşa Hanı güneybatı cephesi (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

Şekil 3.13. Behram Paşa Hanı kuzeybatı cephesi (Murat Erdal Dere'ye ait restitüsyon projesinden alınmıştır)

Şekil 3.14. 2016 yılına ait Behram Paşa Hanı'nın Güneydoğu (giriş) cephesi (Arslan, 2016)

Şekil 3.15. İç avludan kuzey batı cephesine bakış (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.16. İç avludan güney cephesine bakış (M.E. DERE ARŞİVİ)

3.3.2. Özgün iç mekânlarının tanımlanması/irdeleme

Bu bölümde Behram Paşa Hanı'nın özgün haliyle iç mekânları tanımlanmış ve mekân organizasyonu açıklanmıştır. Günümüze gelene kadar geçirmiş olduğu değişiklikler gerekli arşiv ve kaynaklardan faydalanılarak aktarılmıştır.

Behram Paşa Hanı, zemin ve birinci kat olmak üzere iki kattan oluşan bir yapıdır. Revaklı avlunun çevresine dizilmiş hücrelerden meydana gelen tipik bir Osmanlı şehir içi hanıdır.

Hana giriş güneydoğu yönündedir. Zemin katta avlu, revaklar, hücreler ve ahır (develik) birimleri yer almaktadır.

Birinci katta ise revaklar, hücreler bulunmaktadır. Birinci kat revaklardan altı basamak çıkılarak ulaşılan han ağası odası bulunmaktadır.

Revaklar

Zemin katta avlu kuzeybatı yönü hariç altta üç yönden, üst katta ise dört yönden sivri kemerli revaklarla çevrilidir. 15 adet paye ile taşınan on yedi açıklığı olan revakların üzeri çapraz tonozlarla kapatılmaktadır.

Zemin katta yapının kuzeydoğu cephesi hariç üç cephede de revakların gerisinde hücreler bulunmaktadır (Şekil 3.17. (a)). Revaklar mekanlar arası sirkülasyonu, odaların havalandırılmasını ve aydınlanmasını sağlayan yarı açık mekanlardır. Hücrelerin kapı ve pencereleri bu revaklara bakmaktadır (Şekil 3.17. (b)).

Üst katta revaklar, ahır bölümünün de üzerinde olmak üzere dört yönden avluyu sarmaktadır. Yirmi iki adet paye ile taşınan üst kat revakları yirmi üç adet sivri kemerle avluya açılmaktadır. Payeler, zemin kattaki payelere göre daha küçük olduğundan üstteki revakların kemerleri daha kısa tutulmuştur.

Şekil 3.17. (a) 2016 yılına ait (restorasyon öncesi) revakların görünümü (M.E. DERE ARŞİVİ)
 Şekil 3.17. (b) 2016 yılına ait (restorasyon öncesi) revakların görünümü (M.E. DERE ARŞİVİ)

Hücreler

Yapının her iki katındaki revakların gerisinde yolcuların geçici konakladığı hücreler bulunmaktadır. Zemin katta hücreler, ahır bölümü dışında üç yönde uzanmakta iken üst katta ahır bölümünün de üzerinde yer alacak şekilde dört yönden avluyu kuşatmaktadır. Zemin kat yirmi dört adet hücre, kuzeydoğu cephesini kapsayan bir ahır olmak üzere toplam yirmi beş kapalı birimden oluşmaktadır.

Hücrelere giriş, revaklara açılan basık kemerli kapılarla sağlanmaktadır. Kapıların yanında pencereler bulunmaktadır (Şekil 3.18).

Zemin kattaki tüm hücreler beşik tonozlarla örtülmüştür (Şekil 3.19). Üst kattaki hücrelerden girişin bulunduğu güney cephenin iki köşesindekiler kubbelerle, kuzey köşedekiler çapraz tonozlarla, ara bölümler yarım tonozlarla kapatılmıştır. Hücrelerde bacaların hala görüldüğü ocak nişleri ile malzeme, vs. koymak için basit nişler açılmıştır (Şekil 3.20).

Hanın farklı işlevlere hizmet ettiği dönemlerde olarak üst kat odaları arasındaki ocaklar, hücreler arası geçişi sağlamak amacıyla yer yer yıkılmıştır. Bazı odaların kapı ya da pencereleri kapatılmıştır (Şekil 3.21).

Üst katta giriş cephesinin üzerinde, revaklardan merdivenlerle han idare odasına çıkılmaktadır. Avluya bakan kuzey yönünde bir eyvanın açıldığı bu mekân, konumu, işçiliği ve mimarisiyle hana gelen üst düzey misafirlerin kalması için ya da hanın idarecilerinin kalması için yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Avluya açılan eyvanın üzeri çapraz tonozlu olup yanlardan yine tonozlu derin sekilerin yerleştirildiği mekanlarla genişletilmiştir (Şekil 3.22). Ayrıca giriş cephesine bakan pencereler içten sivri kemerli, yanlara bakan pencereler düz atkılıdır (Şekil 3.23).

Şekil 3.18. 2016 yılına ait (restorasyon öncesi) hücrelerden revaklara açılan kapı ve pencereler (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.19. 2016 yılına ait (restorasyon öncesi) zemin katta ki hücrelerde beşik tonoz üst örtü (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.20. Restorasyon öncesine ait hücrelerde bulunan niş (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.21. Restorasyon öncesine ait yıkılarak geçiş sağlanan ocak kalıntısı (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.22. Restorasyon öncesine ait han ağası odasının açıldığı eyvan (M.E. DERE ARŞİVİ)

Şekil 3.23. Restorasyon öncesine ait han ağası odası (M.E. DERE ARŞİVİ)

Ahır (Develik)

Ahırlar konaklamaya gelen kervanların hayvanlarını muhafaza ettikleri birimdir. Ahır bölümü payeler tarafından taşınan kemerler ile kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda bölünerek, mekân iki sahına ayrılmıştır. Ahırın avluya bakan cephesi kaba yonu taş örülüdür (Şekil 3.24). Duvar üzerinde avluya bakan üç adet mazgal

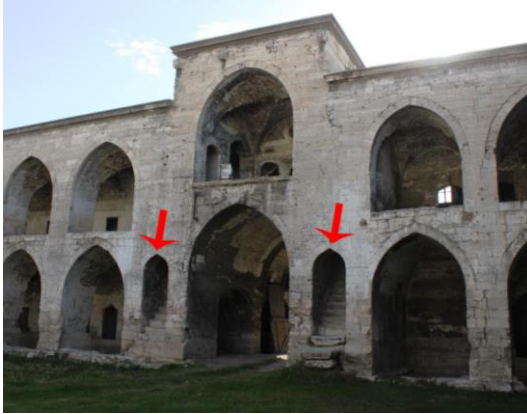
pencere bulunmaktadır. Yine ahırın dış cepheye bakan mazgal pencereleri bulunmaktadır (Şekil 3.25).

Şekil 3.24. Restorasyon öncesine ait ahır (develik) (M.E. DERE ARŞİVİ)
Şekil 3.25. Restorasyon öncesine ait ahırdaki mazgal pencere (M.E. DERE ARŞİVİ)

Merdivenler

Yapıda birinci kata ulaştıracak olan üç adet merdiven bulunmaktadır. Merdivenlerden ikisi güneydoğu cephesinde ve giriş eyvanının her iki yanında iken (Şekil 3.26), üçüncü merdiven kuzeydoğu cephesinde, ahır giriş kapısının her iki yanından ve iki kanatlı, yapıya paralel, bitişik şekilde yükselmektedir (Şekil 3.27).

Şekil 3.26. Restorasyon öncesine ait giriş eyvanının her iki yanında ki merdivenler (M.E. DERE ARŞİVİ)
Şekil 3.27. Restorasyon öncesine ait iki kanatlı merdiven (M.E. DERE ARŞİVİ)

Islak hacim

Kuzeydoğu cephesindeki revaklardan ayrı bir kapı ile girilen, ahırın bitişiğinde ki hücrenin çamaşırhane olabileceği restitüsyon raporunda yer almaktadır. Bu hücreden revaklara su tahliyesini sağlayan bir kanal tespit edilmiştir. Hanın yanında hamam

bulunmasından dolayı bu mekânın hamam olarak kullanılmadığı, çamaşırhane olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

3.3.3. Yapı özellikleri

Strüktürel elemanlar

Behram Paşa Hanı'nda düşey taşıyıcılar yığma taş duvarlar ve ayaklardır. Zemin katta dış duvar kalınlıkları 130 cm ile 185 cm arasında, iç duvarlar 85cm ile 95 cm arasında değişiklik gösterirken, birinci katta ise dış duvar kalınlıkları ortalama 125 cm, iç duvar kalınlıkları ise 90cm ile 100 cm arasındadır.

Duvarlarla beraber temeller, döşemeler, ayaklar, kemerler, tonozlar ve kubbeler yapının taşıyıcı sistemini oluşturan elemanlardır. Kemer, tonoz (sivri, beşik, çapraz) ve kubbe gibi üst örtü elemanları ile oluşturulan taşıyıcı düzen ile üst katın ve çatının döşeme yükleri, ayaklar ve yığma duvarlar vasıtasıyla zemine aktarılmaktadır.

Zemin katta avluyu çevreleyen 15 tane ayak, ahırda 9 tane, birinci katta ise 22 tane ayak bulunmaktadır. Ayaklar kesme taştan örülmüştür.

Çatı/üst örtü

Çatı düz çatı olup, kurşun kaplama olduğu düşünülen çatıdan yağmur ve kar sularının tahliyesi için iç avluya doğru olan çörtenler geçmişe ait fotoğraflarda bulunmaktadır.

Malzeme Kullanımı

Sivas'ta Anadolu Selçuklu çağından itibaren asıl yapım malzemesi olan taş olmasına karşın yer yer tuğlanın kullanımı da görülmektedir. Behram Paşa Hanı'nda kâgir yapım tekniği uygulanmıştır Yapının güneydoğu (giriş) cephesi kesme taş, diğer tüm cepheler ise yığma moloz taş, köşeler ise kesme taş ile örülmüştür.

Yapının içinde, ahır duvarı dışında duvarların avluya bakan yüzleri düzgün kesme taş, hücre içinde ise kaba yonu taş ve tuğla örgülüdür. Ahır duvarlarında ise tümüyle kaba yonu taş kullanılmıştır. Dış yüzeyleri düzgün kesme taş, kaba yonu taş

veya tuğla olan duvarların iç örgüsünde, moloz taş ve horasan harcı kullanılmıştır (Semiz, 2007).

Sorunlar

Behram Paşa Hanı günümüze yapısal açıdan dönemin diğer hanlarına nispeten daha iyi durumda ulaşmış olsa bile yapının varlığı boyunca birçok farklı işlevde kullanılması hana zarar vermiştir. Bu kullanımlar beraberinde yanlış ya da köklü müdahaleleri getirmiştir. Yapının amacı dışında kullanımı ve yapılan onarımların hanın özgün niteliklerine zarar verdiği tespit edilmiştir.

Hanın 19. Yüzyılda kışlaya çevrilmesi ile birlikte birçok köklü müdahaleler olmuştur. Revaklar arası geçişler duvar örülerek kapatılmış, tamamen kapalı birimlere dönüştürülen revaklar özgün niteliğini yitirmiştir (Şekil 3.28 ve şekil 3.29). Yine yapının kışla olarak kullanıldığı dönemde hücrelerde bulunan ocaklar ve duvarlar yer yer yıkılarak mekanlar genişletilmiştir.

Mutfak ve tuvalet ihtiyacı olan kışlada, bu birimleri oluşturmak için döşemeler yükseltilmiş yahut duvarlar eklenmiştir.

Cumhuriyet döneminde Milli Savunma Bakanlığı tarafından önce hayvan hastanesi, sonrasında ecza deposu olarak kullanılan hanın bu kullanımlara uygun olacak şekilde müdahaleler gerektirdiği ve bu işlevlerin yapının ruhuna uymadığı anlaşılmaktadır.

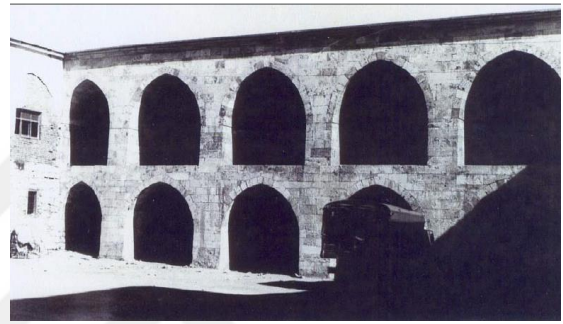
1976 yılından sonra öğrenci yurdu olarak kiralanen yapı depo ve otopark olarak kullanılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nden temin edilen 1976 yılına ait fotoğraflardan tespit edildiği üzere; üst örtü ve kuzeydoğu revakı büyük ölçüde zarar görmüş durumdadır. Semiz (2007) yapının 1978 ve 1984 yılları arasında restore edildiğini belirtmiştir (Semiz, 2007) (Şekil 3.30, şekil 3.31).

1984 yılında farklı bir kiracı hanı depo ve otopark olarak kullanmaya devam etmiştir. 1989-2007 yılları arasında mermer atölyesi olarak kullanılmıştır. Tüm bu kullanımlar ile yapının plan özelliklerine ciddi müdahaleler olduğu gibi, özgün malzemeye ve yapının taşıyıcı sistemine de müdahaleler olduğu fotoğraflardan tespit edilmiştir.

Şekil 3.28. 1976 yılına ait avlunun güney köşesinden görünüşü (V.G.M.A.)

Şekil 3.29. 1976 yılına ait yıkılmış olan kuzeydoğu revakı (V.G.M.A.)

Şekil 3.30. 1981 yılına ait yıkılan revakların yeniden yapımı (V.G.M.A.)

Şekil 3.31. 1984 yılına ait yıkılan revakların yeniden yapım sonrası (V.G.M.A.)

Şekil 3.32. 2005 yılına ait görsel/yapı mermer kesim atölyesi olarak kullanılırken (Semiz, 2007)

Şekil 3.33. 2006 yılına ait birinci katta bulunan hücrenin revaka açılan kapı ve penceresi (Semiz, 2007)

4. BEHRAM PAŞA HANI'NIN BUTİK OTEL OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE BU KAPSAMDA İÇ MEKAN ANALİZLERİNİN YAPILMASI

4.1. Butik Otel Tanımı

Küçük lüks otel tipolojisi ile bütünleştirilen butik oteller, niceliksel büyüklüğüne bağlı olmayan, butik kelimesinin ifade ettiği üzere belirli bir bireysel tavır sergileyen, dolayısıyla önceden belirlenmiş standartlarla sınırlandırılmayan bir yaklaşımdır (Zengel, 2003).

Karakteristik özellikleri, çağdaş ve gerekli tasarımlar ile kişilere birçok yaşam tarzı olanaklarını sunmasıdır (Victorino, 2005).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi butik otellerin büyüklük ya da oda sayısı ile sınırlandırarak tanımlamaktan ziyade, özgün bir tasarımı simgelediği anlaşılmaktadır.

Butik oteller; mimari özellikleri açısından dünyada ve ülkemizde iki şekilde konumlanmaktadır. Birincisi butik otel olarak inşa edilen yapılardır. Diğeri ise eski yapıların yeniden işlev kazandırılmasıyla meydana getirilen butik otellerdir (Çelik, 2010).

Tezin konusuna istinaden bu bölümde tarihi yapıların yeniden işlev kazandırılmasıyla meydana gelen butik oteller belirtilmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de ve dünyada tarihi yapıların günümüzde butik otel olarak kullanıldığı örnekler bulunmaktadır.

İlk olarak İstanbul’da bulunan Four Seasons Oteli (Sultanahmet Cezaevi) örneği üzerinde durulmuştur. 1918-19 yılların arasında İstanbul’da çağdaş anlamda yapılmış ilk hapisane binası olarak kayıtlara geçen Sultanahmet Cezaevi, Eminönü ilçesinin Sultanahmet semtinde Ayasofya Camii, Sultanahmet Camisi, Mimar Sinan Haseki Hamamı (Ayasofya Hamam), Padişah Türbeleri gibi taşınmaz kültür varlıkları sınıfına giren yapılarla aynı çevrede bulunmaktadır.

Korkut ve Erarslan’ın çalışmasına göre, Sultanahmet Cezaevi’nin 1991 yılında konaklama tesisi olarak kullanılmak üzere rölöve çalışmalarına başlanmış ve restorasyonu için onay alınmıştır. Anıtlar kurulu yapının cephesinin korunarak iç mekânlarda istenilen planlamaların yapılmasına karar verilmiştir (Korkut ve ark., 2019).

1980’li yıllara kadar cezaevi olarak hizmet veren Sultanahmet Cezaevi yeniden işlevlendirilerek Four Seasons Oteli 1996’da hizmete girmiştir (Şekil 4.1.). Apaydın (2007) çalışmasında, otel işlevi verilme kararı ile yapılan çalışmalar sonucu yapının özgün durumundan çok şey kaybettiğini belirtmiştir (Apaydın, 2007).

Şekil 4.1. (a) Sultanahmet Cezaevi (Url 10)

Şekil 4.2. (b) Four Seasons Otel (Url 11)

İkinci olarak yeniden işlevlendirilen bir diğer yapı Hışvahan üzerinde durulmuştur.

Pamuk kozası anlamına gelmekte olan Hışva Han, Lala Mustafa Paşa Hanı Külliyesinin merkez yapısı olarak bilinmektedir. Yapı; Gaziantep merkez ilçesi Şahinbey, Karagöz Mahallesi, Handan Bey Çarşısı'nda Gaziantep Kalesi'nin eteklerinde yer almaktadır. Yapı; 1563-1568 yılları arasında külliyei oluşturan diğer yapılarla birlikte Lala Mustafa Paşa'nın Halep'te beylerbeyi/vali iken yaptırdığı düşünülmektedir (Karaata, 2020).

Orijinal özelliğini büyük ölçüde kaybetmiş olan Hışvahan, mülkiyetinin özel şahıslara ait olması sebebiyle uzun süre boştaki kalmış ve harabe haline dönüşmüştür. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından aslına uygun olarak restore edilen Hışvahan, 2016 yılı ağustos ayında otel- restoran- dükkân konsepti ile hizmete girmiştir (Şekil 4.3) (AA, 2011).

Şekil 4.3. (a) Hışvahan restore edilmeden önceki hali (Url 12)

Şekil 4.3. (b) Hışvahan restorasyon sonrası hali (Url 13)

Bir diğerk örnek Edirne’de bulunan 1560-61 yılları arasında inşa edilen Rüstem Paşa Kervansarayı yapısıdır (Şekil 4.4). 1964-65 yılları arasında restorasyon çalışmaları devam etmiş, 1966 yılında otel işlevine dönüştürölmesine karar verilmiştir. Yeniden işlevlendirme projesi hazırlanarak 150 yataklı bir otel olarak 1972’de hizmete açılmıştır (Çakırlar, 1974).

Kervansaray, 1980-1988 yılları arasında kullanılmamıştır (Küçükaya, 1990). 1988’den günümüze kadar otel işlevini sürdürmektedir.

Şekil 4.4. Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı Butik Otel İşleviyle Günümüzde ki Durumu (URL 14)

Butik otelleri diğerk otellerden ayıran önemli özelliklerden birisi de işletmelerin çalışma prensiplerinin müşteriye odaklı olmasıdır. Müşterinin istekleri doğrultusunda kişiye özel kaliteli hizmet vermeleridir. Bu otellerin vazgeçilemez öğeleri ise; mimari açıdan benzersiz karakterlerde ve tefrişlerde kullanılan donatıların özgün olmasıdır. Kaliteli tasarım ve mimari özellikler butik otellerin sağlaması gereken temel değerlerdir (Rutes ve ark. 1985).

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi ülkemizde ve dünyada birçok tarihi yapı yeniden işlev verilerek yok olmaktan kurtarılmıştır. Yeni işlev yapıları adeta can olmuştur. Behram Paşa Hanı yıllar boyunca farklı işlevlere ev sahipliği yapmıştır. Fakat bu işlevler yapının bilinçsizce kullanımına ve yıpranmasına sebep olmuştur. Yapılan araştırmalara göre yapının bizlere sunduğu mekân özellikleri ya da tarihi değeri gözetilmemiştir. Yok olmaya terkedilen Behram Paşa Hanı günümüzde butik otel olarak kullanılmak üzere restore edilmiştir.

4.2. Yeniden İşlevlendirme Ölçütleri Kapsamında Behram Paşa Hanı’nın Butik Otel Olarak Kullanımının Değerlendirilmesi

Önceki bölümlerde tarihi, çevresel ve fiziksel faktörler olarak belirlenen yeniden işlevlendirme ölçütleri, bu bölümde Behram Paşa Hanı güncel işlevi kapsamında değerlendirilmiştir. Behram Paşa Hanı verilen güncel işlev ile beraber “Tarihi Behram Paşa Sivas Otelı” adını almıştır.

Şekil 4.5. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelı günümüzdeki haliyle giriş cephesi

Şekil 4.6. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelı günümüzdeki haliyle giriş kapısı

4.2.1. Tarihi ölçütler

Tarihi yapıların analizinde fiziksel faktörlerin rolü belirlenirken amacın öncelikle yapının kültürel ve tarihi değerini korumak olduğu unutulmamalıdır.

Behram Paşa Hanı bulunduğu bölgenin önemli yapıları arasında yer almaktadır. Tarihi kent merkezinde bulunduğu gibi, hanın kendisi de tarihi öğelerin günümüze aktarılmasında örnek teşkil eden anıtsal bir yapı niteliğindedir.

Yapıda kullanılmış olan mimari öğeler, süslemeler ve detayların nitelikleri, ait oldukları dönem için önem taşımaktadır. Yapıya verilmiş olan yeni işlev, yapının inşa edildiği döneme ait tarihi dokunun izlerini günümüze ulaştırmada bir bağ kurmuştur.

Hana bugün verilen butik otel işlevi önemli olduğu gibi gelecekte yapıya tekrardan yapılması muhtemel olan herhangi bir değişiklik gerektiğinde rehber olabilmesi için yapılmış olan gerekli müdahalelerin belgelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Şekil 4.7. Giriş cephesindeki pencere kemeri kilit taşı ve kuş suluğu detayları

Şekil 4.8. (a) Pencere kemeri kilit taşı Mühr-ü Süleyman detayı (Şener, 2019)

Şekil 4.8. (b) Pencere kemeri kilit taşı kufi yazı detayı (Şener, 2019)

Şekil 4.9. Giriş cephesindeki aslan figürü ve rozet detayları

Şekil 4.10. Giriş cephesi sağındaki aslan figürü detayı (Şener, 2019)

Şekil 4.11. Giriş cephesi rozet detayı (Şener, 2019)

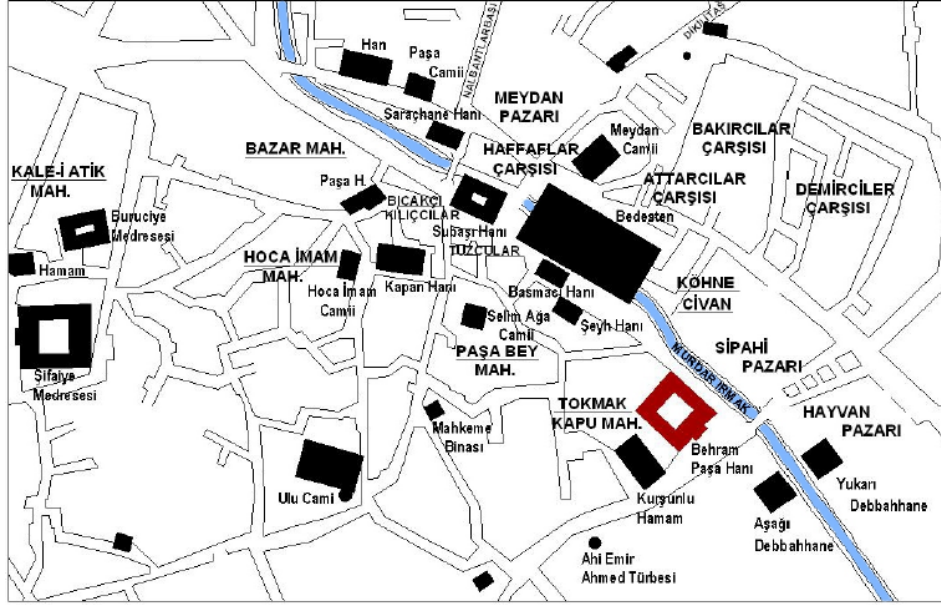

Şekil 4.12. Giriş cephesi köşeleri, yarım rozet detayı. (Şener, 2019)

4.2.2. Çevresel ölçütler

Behram Paşa Hanı Sivas içinde nasıl geçmişte ticaret merkezlerinin kavşağında yer alıyorsa bugün de bu önemini korumaktadır. Sivas Belediyesi'nin güncel imar planında han çevresinde bulunan yapılaşma koşulları mevcut durum korunarak Ticaret Bölgesi olarak kalmıştır (Şekil 4.13). Halihazırda han koruma alanı sınırları içinde yer alırken civar yapılaşmalar da Sivas Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'ndan alınacak izin ile mümkün olmaktadır. Han ve hamamın bulunduğu adaya cephe veren imar adalarında yapılaşma ağırlıklı olarak bitişik nizam 4 kat iken Kerim Çavuş Caddesi'nin sağ tarafı bitişik nizam 6 kat olarak planlanmıştır.

Butik oteller genellikle şehir merkezlerinde ve geleneksel çevrelerde karşımıza çıkmaktadır. Butik otel için kent merkezinde olmak, tarihi ve turistik cazibe merkezlerine yakın olmak, kentin tarihi dokusunu ve sokaklarını hissetmek en önemli unsurlardan biridir (Kervancıoğlu, 2019).

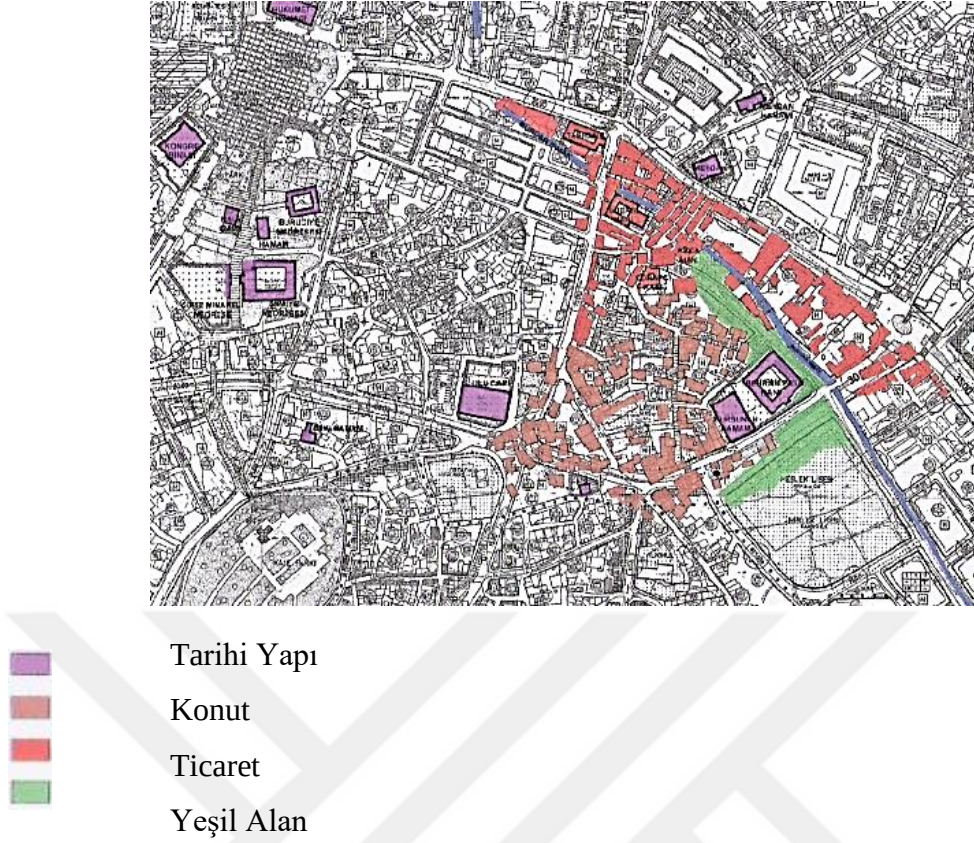

Şekil 4.14. 19. yüzyıl başlarında Sivas'ta Behram Paşa Hanı ve yakın çevresi (Hersek, 1995)

Çevresel ölçütler göz önünde bulundurularak hanın yeni işlevine yönelik bazı kriterler belirlenmiştir. Bu kriterlerden olumlu ya da olumsuz sonuçlandırma açıklamasıyla beraber tabloda verilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4. 1. Yapıya butik otel olarak verilen yeni işlevin çevresel kriterler açısından değerlendirilmesi

YENİ İŞLEVİN ÇEVRESEL KRİTERLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ		
DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	DURUM	AÇIKLAMA
Yapı tarihi kent merkezinin bir parçası olarak ele alınmış mı?	Olumlu	Yanında bulunan Kurşunlu Hamamı ile bütüncül ele alındığı söylenebilir
Yapıya yaya olarak yada araçla erişim kolaylıkla sağlanıyor mu?	Kısmen olumsuz	Yapının önündeki otopark belediyeye ait olduğu için zaman zaman yetersiz kalabilir
Yapı engelliler açısından erişilebilir mi?	Olumlu	Yapıda engelliler için bir asansör bulunmaktadır.
Yapının çevresinde görsel kirlilik teşkil eden unsurlar bulunuyor mu?	Olumsuz	Yapının kendisinde ve yakın çevresinde estetik bütünlüğü bozan birçok görsel kirlilik unsuru vardır.

Şekil 4.15. Behram Paşa Hanı'nın yakın çevresinde 1960'lı yıllarda ticaret ve konut yerleşimi (Semiz, 2007)

4.2.3. Fiziksel ölçütler

Tezin bu bölümünde, önceki bölümlerde belirlenen; tarihi yapıya yeni işlev verilirken göz önünde bulundurulması gereken fiziksel faktörler Behram Paşa Hanı güncel işlevi kapsamında değerlendirilmiştir.

Bu fiziksel faktörler; bağlamsal ilişkiler, mekân organizasyonu ve mekân sirkülasyonu alt başlıkları altında incelenmiştir.

Bağlamsal ilişkiler

Tarihi yapılara en uygun işlevi ortaya çıkarmak ve en doğru analizi yapmak için yapıyı tek başına ele almak yeterli değildir. Yapının çevre ile olan ilişkisi yapının karakterini belirleyen en önemli unsurlardan biridir.

Onay'a göre bir yapının, onu saran kent mekânıyla ilişkisi analiz edilirken yapının kendisini saran mekân, hâkim yollar, yoğunluk, çevredeki önemli binalar, yapılar ve kent simgelerine bakılmalıdır (Onay, Aktaran; Kılıç, 2015).

Han, çevresinde yer alan tescilli yapılarla birlikte kent meydanında tarihi doku ile ele alınmaktadır. Behram Paşa Hanı'nın planının üzerinde yer aldığı kervan yolunun şehir içindeki uzantılarına ve yapının doğu kenarından geçmekte olan Murdar Irmak'a göre şekillendiği düşünülmektedir (Semiz, 2007). Hanın bitişik sol parselinde yine han gibi aynı tarih ve sayı ile tescile değer bulunan Kurşunlu Hamamı'nın da ana cepheleri Behram Paşa Hanı gibi Arap Şeyh Caddesi'ne bakmaktadır (Şekil 4.16).

19. yüzyıl başlarında hanın yakın çevresi ve hanın doğusunda yer alan Murdar (Mundar) Irmak günümüzde Atatürk Caddesi altına alındığı görülmektedir.

Yapıya taşıt ve yaya ulaşımı kolaylıkla sağlanmaktadır. Kendi bünyesinde otopark bulunmamaktadır fakat yapının ana girişinde ilgili belediyeye ait otopark yer almaktadır (Şekil 4.17). Ayrıca yapının bahçesi yol kotundan 185 cm daha aşağıda olduğu için engellilerin kullanımına uygun, yol kotundan bahçeye ulaşımı sağlayan asansör bulunmaktadır. Yapının kendine ait bir bahçesi olması, bu alan içerisinde oturma birimlerinin yer alması yeni işlevi olan butik otel kullanımı için avantaj sağlamaktadır.

Şekil 4.16. Behram Paşa Hanı ve yanında bulunan tarihi Kurşunlu Hamamı (Akif Çelimli arşivinden, 2017)

Şekil 4.17. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli önü belediyeye ait otopark

Mekân Organizasyonu

Yapıyı oluşturan mekânların birbirleri ile olan ilişkileri mekân organizasyonunu tanımlamaktadır (Onay, Aktaran; Kılıç, 2015).

Bu aşama mevcut mekanların yeni işlevi karşılama kapasitesinin sorgulandığı aşamadır. Bu bağlamda mevcut mekanların büyüklük, yükseklik, mekânsal kurgu, sirkülasyon şeması ve donatı kurgusu özelliklerinin yeni işlevle uyumu irdelenmektedir. Bu değerlendirmeler işlevlerin gerçekleştirilebilme düzeylerine göre yapılmıştır.

Yapının mekânsal oluşumu, verilecek yeni işlevle doğrudan bağlantılıdır ve belki de en önemli faktördür.

Bir yapı tek bir hacimden oluşabilir, kendini tekrarlayan birçok hacimden oluşabilir ya da karmaşık bir mekân kurgusuna sahip olabilir (Altınoluk, 1998).

Birbirini tekrarlayan mekânlardan oluşan bir hanın, yine günümüz şartlarında konaklama mekân gereksinimlerini sağlayacak şekilde butik otel olarak yeniden işlevlendirilmesi ya da handaki avlu mekanının günümüzde sosyal rekreasyon alanı olarak uygun niteliklerde olması yapının mekân kurgusunu destekler niteliktedir.

Günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek yeni mekânlar planlarken dikkat edilecek en önemli konu yapının sahip olduğu mekânsal olanaklardan yararlanarak çözümler aranmasıdır.

Bu mekânsal olanaklardan yararlanırken günümüz şartlarında butik otelin ihtiyaç programı ve konfor koşulları için gerekli bilgiye sahip olmak gerekmektedir.

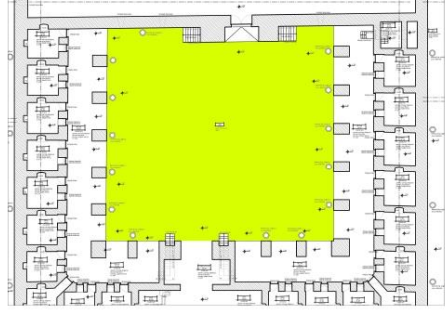
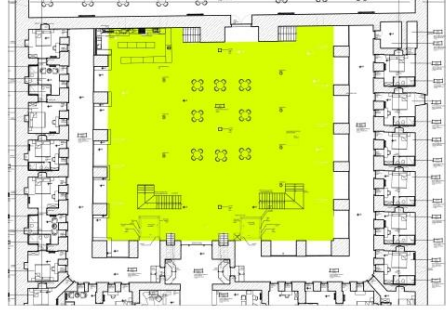
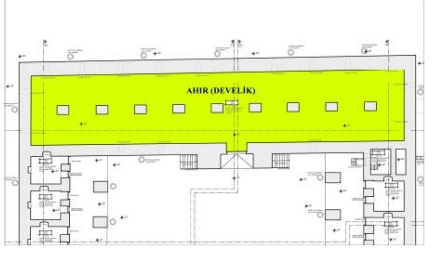
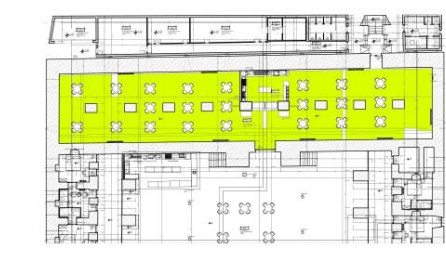
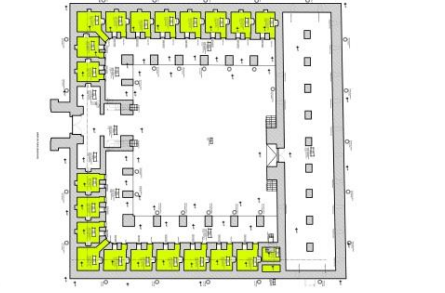
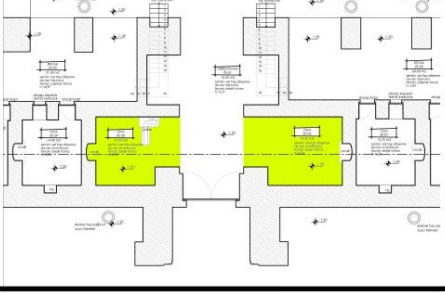
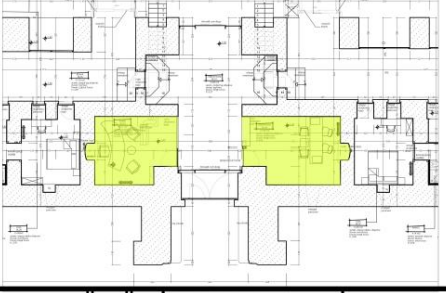
Butik otellerin mekân işleyişi genel olarak şekil 4.18. de verilmektedir.

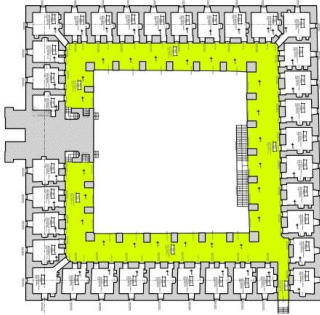
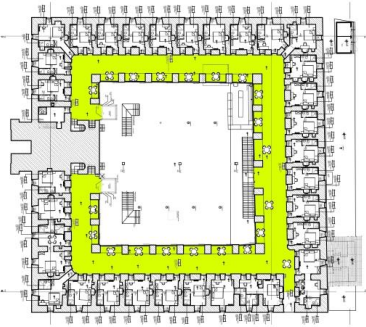
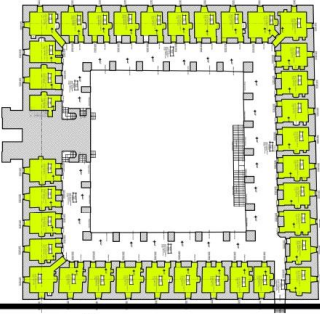
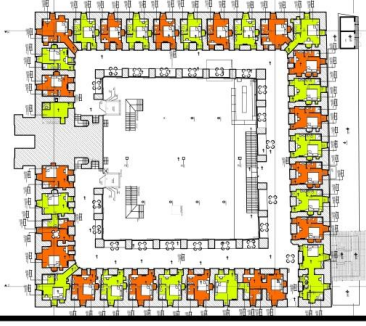
Şekil 4.18. Butik otellerin iç mekân örgütlenme şeması (Çelik, 2010)

Belirlenen butik otel ihtiyaç programı ve mevcut yapıda bu işlevlerin karşılanmasına yönelik yapılan analizler sonucunda, özgün işlev ve yeni işleve yönelik kullanımların katlara göre dağılımları tabloda yer almaktadır (Tablo 4.2 ve tablo 4.3).

Tablo 4.2. Zemin kat özgün işlev ve yeni işleve yönelik mekânsal analiz çalışması (Çalışma kapsamında yazar tarafından hazırlanmıştır)

ZEMİN KAT	ÖZGÜN İŞLEV	GÜNCEL İŞLEV
		
	AVLU	KAFE/RESTAURANT
		
	AHIR	RESTAURANT
		
	HÜCRELER	ODALAR
		
	HÜCRE	MÜDÜRLÜK/RESEPSİYON

Tablo 4.3. Birinci kat Özgün işlev ve yeni işleve yönelik mekânsal analiz çalışması (Çalışma kapsamında yazar tarafından hazırlanmıştır)

ÖZGÜN İŞLEV 	GÜNCEL İŞLEV
REVAKLI GECİT 	KORİDOR / DİNLENME BİRİMLERİ
HÜCRELER	ODALAR

Mekân Sirkülasyonu

Mekânsal sirkülasyon mimarın yapıyı oluşturan tüm mekanlara hiyerarşik olarak ulaşımı sağlamak için tasarladığı yön ve yollar bütünüdür. Bu sirkülasyonu anlamak için kullanıcının başlangıç noktasını, dolaşım düzenini ve yolların mimari tanımlamasını göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Kılıç, 2015).

4.3. Behram Paşa Hanı'nın Butik Otel Olarak Kullanımının İç Mekân Analizlerinin Yapılması

4.3.1. Yapıda butik otel işlevine yönelik mekân düzenlemeleri

Behram Paşa Hanı günümüz şartları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda aslında yapılış amacı konaklama olan özgün işlevine döndürülerek 'butik otel ve restoran' olarak kullanılmaya devam edilmektedir. Fakat bu kullanım beraberinde yer yer müdahaleler ve eklentileri zorunlu kılmıştır. Butik otel işlevine

yönelik restorasyon projesi ve restorasyon projesine uygun yerinde uygulama analiz edildiğinde, eklenmesi gereken fonksiyonlar özgün yapıya minimum müdahale hedeflenerek, bu doğrultuda tasarlanmış ve uygulanmıştır. Yine de unutulmaması gerekir ki her müdahale bir tahrip nedenidir. Fakat yapının sürekliliği, geleceğe taşınması ve korunması için bu müdahale gereklidir.

Restorasyon uygulamasının her aşamasında, yapıya yapılacak olan her müdahalenin, yapının tahrip olmasına yönelik bir aşama olması bilinci ile, uygulama aşamasındaki müdahalelerin minimum ölçüde kalmasına özen gösterilmesi hedeflenmiştir. Burada en önemli amaç, yapının özgün kimliğinden uzaklaştırılmadan yüklenen aslına uygun fonksiyonu ile koruma ve kullanma dengesinin sağlanmasıyla restorasyonu sağlıklı bir şekilde tamamlamaktır (Murat Erdal Dere Restorasyon Raporu, 2016).

Strüktürel olarak mevcut yapı taşıyıcı sistem elemanlarının gerekli ve statik projesine uygun onarımı yenilenmesi içeriğiyle yıkılmadan restore edilmiştir. Buna göre, özgün plan kurgusunda mahaller korunmuş özgün plan kurgusunu bozmadan hücrelere (odalar) günün ihtiyacı olan yapıya ek bir yük ve zarar vermeden alçıpan malzeme ile bölücü duvar oluşturularak ıslak hacimler yerleştirilmiştir. Islak hacimler ve diğer mekanik tesisatlar baca nişlerinden geçirilerek ve dağıtımı yapılarak yapıya zarar verilmesini önleyerek düzenlenmiştir. Ayrıca yine hücre (oda) içlerindeki özgün dokuya uygun ahşap döşemeler kullanılarak, elektrik ve mekanik tesisat hatları bu ahşap döşeme altından geçirilerek özgün duvarlara asgari ölçüde zarar verilmesi sağlanmıştır.

Özgün plan kurgusunda giriş katı (zemin katı) olarak kullanılan -1.50 kotu, butik otel işlevine yönelik olarak giriş eyvanının sağ tarafı resepsiyon, sol tarafı müdüriyet olarak kullanılmaktadır.

Giriş Eyvanının bitiminde avluya ulaşıldığında her iki tarafta üst kata çıkmak için asansör bulunmaktadır. Yine giriş eyvanının bitiminde avludan bodrum katlara ulaşımı sağlayan merdiven yapıya sonradan eklenmiştir.

Sivas iklim şartlarının avlu kullanımını kış ve yaz mevsiminde elverişsiz hale getirmesi sebebiyle, koruma-kullanma dengesi gözetilerek avluya açılır-kapanır bir üst örtü uygulandığı görülmektedir.

Behram Paşa Hanı'nın avlusunda revaklardan en az 3,50 metre ve ahır beden duvarından 4,00 metre üzerinde mesafe bırakılarak bodrum katların tarihi yapıya zarar vermeyecek şekilde inşa edildiği restorasyon raporlarından ve uygulama esnasında çekilmiş fotoğraflardan tespit edilmiştir.

Yapıya sonradan eklenen birinci kat bodrumunda; toplantı salonu, bay-bayan tuvaletler, ana mutfak ve mutfığa ait gıda depoları yer almaktadır.

Yine sonradan eklenen ikinci bodrum katında tesisat odaları (elektrik tesisat odası, kalorifer kazanının ve otel için gerekli olan su depolarının bulunduğu mekanik tesisat odası), personel odası, çamaşırhane, bay-bayan tuvaletler ve toplantı odası bulunmaktadır.

Evrensel mimarlık haklarına göre, tüm yapılar, erişilebilir ve ulaşılabilir olmak durumundadır. Erişilebilirlik en temel yaşamın haklarından biridir. Han içerisinde yer alan düşey sirkülasyon için öngörülen asansörler bu kapsamda değerlendirilmiştir.

4.3.2. Çağdaş butik otel tasarımında iç mekânı etkileyen işlevsel faktörler

Öktem (2007)'e göre tasarımcının otellerin genel iç mekânlarını tasarlamadan önce kullanıcı tanımlarını yapması, kullanıcı gereksinimlerini araştırması, fiziksel çevre problemlerini (işlevsel, çevre şartlarına, tesisat ve mekanik donanımına, emniyete ilişkin, kısıtlamalardan doğan problemler) ve psiko-sosyal çevre problemlerini (davranışsal, çevre imajına ve mekânın ifade değerine ilişkin, mahremiyet ve estetik problemleri) saptaması gerektiğini belirtmiştir.

Bu bölümde butik otel tasarımında iç mekân tasarımını etkileyen işlevsel faktörler; kullanıcı ve mekân gereksinimleri başlıkları altında incelenmiştir.

4.3.2.1. Kullanıcı Gereksinimleri

Bir mekânın tasarım yaklaşımını ve sürecini etkileyen en temel unsurlardan biri kullanıcıdır. Bu kapsamda bir mekân tasarımı yapılırken öncelikle kullanıcının sosyal yapısı (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ekonomik durumu, vb.) ile ihtiyaçları ve istekleri belirlenmelidir (Demirarslan ve ark, 2020).

Arcan ve ark. (1992), kullanıcı gereksinimlerini; fiziksel ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri olarak iki ana grupta toplamıştır. Tablo 4.4'te bu gereksinimler verilmiştir (Arcan ve ark., 1992).

Bu grup gereksinimleri eylemleri yaparken bulunduğumuz ortamın bizi rahatsız etmemesi ve uygun koşulların sağlanmasıdır. Bunlar kullanıcı sayısına, eylemin sayısına ve kullanılan donatı elemanlarına ilişkin mekâna bağlı özelliklerdir. Bu özellikler, kullanıcının boyutları, kullanıcı sayısı, kullanılan donatı elemanları ve gerekli

kullanım alanı. İkinci grup ise psiko sosyal kullanıcı gereksinimleridir. Bunlarda bir eylem yapılırken bir psikolojik rahatsızlığın duyulmaması için gerekli koşullardır. Bunlar; işitsel ve görsel mahremiyet, toplumsal çevrenin insan davranışlarına ilişkin özellikleri ve mekana ait renk, form, doku gibi estetik koşullardır (Arcan, Evcı 1992).

Tablo 4.4. Fiziksel ve Psiko-sosyal Kullanıcı Gereksinimleri

Fiziksel kullanıcı gereksinimleri	Mekânsal, ısısal (sıcaklık, nem, hava hareketleri vs.), işitsel (ses şiddeti, dağılımı, yansıması vs.) ve görsel (uygun ışık şiddeti, aydınlık düzeyleri) gereksinimler, sağlık (temiz su temini, çöp ve atıkların yok edilmesi vs.) ve emniyet (sağlamlık; doğal afetlere, kazalara ve hırsızlığa karşı korunma) gereksinimleri
Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri	Mahremiyet gereksinimi (işitsel, görsel, kişisel, toplumsal); davranışsal, estetik (uygun biçim, renk, doku vs.) ve toplumsal gereksinimler

4.3.2.2. Mekan gereksinimleri

Tanımı ve yapısı gereği, sınıfına ve niteliğine bakılmaksızın, her otelin sahip olması gereken dört ana mekân grubu bulunmaktadır. Bu mekânlar, yatak katları, halka açık alanlar, idari bürolar ve servis alanları olarak sınıflandırılmaktadır. Otelin kimliği doğrultusunda, bu mekânlara eklemeler yapılarak program geliştirilebilmektedir (Öktem, 2007).

Özalp (2000)'in söylemine göre ise kullanıcıların gereksinimleri göz önüne alınarak belirlenen iç mekân taleplerini beş ana başlık altında toplayabiliriz.

- Giriş
- Salonlar (Halka açık alanlar)
- Yatak Odaları Grubu
- Düşey ve Yatay Bağlantılar
- Servisler

Giriş

Giriş kullanıcılar tarafından kolay algılanabilir ve kolay ulaşabilir nitelikte olmalıdır. Otele gelen kullanıcılar bireysel araçları ya da turlara ait otobüslerle ya da yaya olarak gelebilirler. Araçların otelin önüne rahat bir şekilde yolcu indirebilmeleri için uygun bir giriş mekânı olmalıdır. Aynı zamanda servis girişi ile müşteri girişleri ayrı olmalıdır. Behram Paşa Oteli'nde araçlarından inen kullanıcılar öncelikle merdiven ya da asansörü kullanarak bahçeye ulaşır, sonrasında kemerli bir giriş bölümünden geçerek otel lobisine ulaşmaktadırlar (Şekil 4.19).

Lobi ya da giriş holü olarak adlandırdığımız, müşterilerin otele girdikleri anda ilk karşılaştıkları birimdir. Behram Paşa Oteli'nde ki giriş eyvanı lobi işleviyle hizmet vermektedir. İçinde resepsiyon ve müdüriyet mekanlarını barındırmaktadır. Kullanıcıların otel ile ilk karşılaşması bu bölümde gerçekleşmektedir.

Lobi Öktem (2007)'e göre kullanıcıları resepsiyona, asansörlere, yiyecek-içecek mekânlarına, ortak alanlara ve tüm diğer mekânlara ulaştıran bir toplanma mekânı olup, otel kimliğinin oluşumunu ve algılanmasını etkilemelidir (Öktem,2007).

Lobide genel aydınlatma ile beraber dekoratif aydınlatma sistemi kullanılmıştır ve ışık rengi ile taşın dokusuna uygun bir atmosfer sağlanmıştır. Resepsiyon aydınlatma ile vurgulanmıştır.

Yoğun sirkülasyon alanı olduğu için döşemede dayanıklı malzeme kullanılması oldukça önemlidir, lobi zemininde doğal taş mermer kullanılmıştır.

Resepsiyon: Kullanıcının konaklama mekanına girdiği anda ilk karşılaştığı alan resepsiyon alanıdır. Bu alanda kullanıcı kabullerinin yapıldığı resepsiyon bankosu bulunmaktadır. Kullanıcının ödeme işlemlerinin rahat bir şekilde yapılabilmesi için, idare biriminin resepsiyon ile bağlantısı olmalıdır (Şekil 4.20).

Bekleme yerleri: Otelerde kullanıcının otele kabul işlemleri yapılırken bekleyebileceği bir alana ihtiyaç duyulmaktadır. Behram Paşa Oteli, özgün yapının plan düzenine minimum müdahale ile mekan organizasyonunun planlandığı bir yapıdır. Bu nedenle özgün plan şeması bekleme alanında oturmalı bir tefriş düzenine imkan vermemektedir. Kalabalık kullanıcıların uzun süre ayakta beklememesi gereken durumlarda, restoran-kafe olarak kullanılan iç avlu alanı bekleme yeri olarak kullanılmaktadır.

İdare: Otel idaresi ve çalışanları için kabul holü ile iletişimin rahatça sağlanabileceği bir konumda olması gereken idari birim, resepsiyonun karşısındaki mekânda çözümlenmiştir.

Şekil 4.19. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli kemerli giriş kapısı (Url 16)

Şekil 4.20. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli resepsiyon ve idari birimin olduğu lobi mekânı (Url 17)

Halka açık alanlar

Behram Paşa Oteli'nde umumi alanlar bodrum katlarda çözümlenmiştir. Özgün yapıda yer almayan bodrum katlarda; otellerin ihtiyaç programında yer alan halka açık alanlar ve tesisat birimleri yer almıştır. Birinci bodrum katta konferans salonu, mescid, tuvalet birimleri ile teknik birimler bulunmaktadır (Şekil 4.21.). Toplantı odaları ve konferans salonları gibi kullanıcıların uzun süre sabit kalacakları mekanlarda mobilya olarak kullanılan masalar ve sandalyeler, konforlu, sağlam, kolay taşınabilir ve depolanabilir olmalıdır.

İkinci bodrum katta hamam, sauna, çok amaçlı salon, bu birimlere hizmet veren tuvalet ve teknik birimler bulunmaktadır (Şekil 4.22).

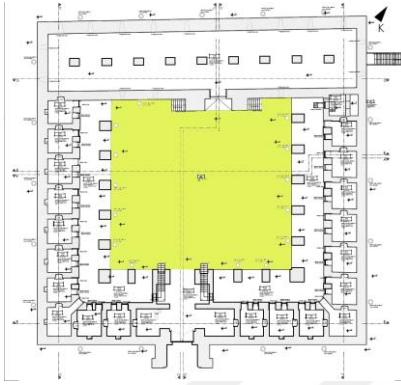

Şekil 4.21. Birinci bodrum katta yer alan konferans salonu (Url 18)

Şekil 4.22. Birinci bodrum katta yer alan hamam (Url 19)

Oturma, yeme-içme mekanları: Lobiden sonra ulaştığımız ilk mekân; ortak alan niteliğinde ki iç avludur (Şekil 4.23 ve Şekil 4.25). Restoran kafe olarak kullanılan bu alana içecek ve pasta servisi avlunun batı köşesinde çözümlenmiş içecek bar ile sağlanmaktadır (Şekil 4.24).

İç avlu, çelik taşıyıcı sistem kullanılarak tasarlanan açılır kapanır üst örtüye sahiptir. Yapıya yük bindirmeden taşıyıcısı çözümlenmiş olan bu üst örtü otelin iklimlendirme koşullarını olumlu etkilemiştir (Şekil 4.26).

Şekil 4.23. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelinin yeme-içme alanını (avlu) gösteren zemin kat planı
Şekil 4.24. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelinin yeme-içme alanı (avlu) içinde bulunan içecek bar (Url 20)

Şekil 4.25. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelinin yeme-içme alanını (avlu)
Şekil 4.26. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelinin yeme-içme alanını (avlu) üst örtü

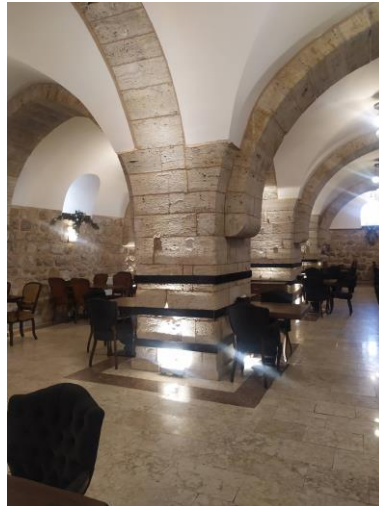
Restoran ve servis birimleri: Yapının kuzeybatısında yer alan, özgün işlevi ahır olan mekân günümüzde restoran olarak hizmet vermektedir. Avludan geniş sivri kemerli bir kapı ile ulaşılan bu mekân dikdörtgen formundadır (Şekil 4.27). Dokuz adet paye ile mekân iki sahına bölünmüştür (Şekil 4.29 ve Şekil 4.30).

Restoran alanında aydınlatma ve havalandırma mazgal pencereler ile sağlanmaktadır. Bu alanda mobilyalar kalabalık yemek organizasyonlarına imkân verecek şekilde düzenlenebilir niteliktedir. Yeni işlevin gerektirdiği restorana hizmet verecek olan servis birimleri ve ıslak hacimler ise özgün yapıya müdahalede bulunmadan ek şeklinde çözümlenmiştir. Öktem (2007), tüm yiyecek ve içecek mekânlarının mutfak ile yakın ilişki içinde olması gerektiğini belirtmiştir (Öktem,2007). Bu yaklaşım ile servis birimlerinin doğrudan restoran ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Şekil 4.31). Servis birimleri; yemekhane, bulaşıkhanesi, mutfak, depo ve ıslak hacimler olup, yapının dışından hissedilmeyecek şekilde toprak altında kalmaktadır. Bu birimlere yapının kuzeybatısında bulunan servis girişiyle ulaşılmaktadır (Şekil 4.32 ve şekil 4.33).

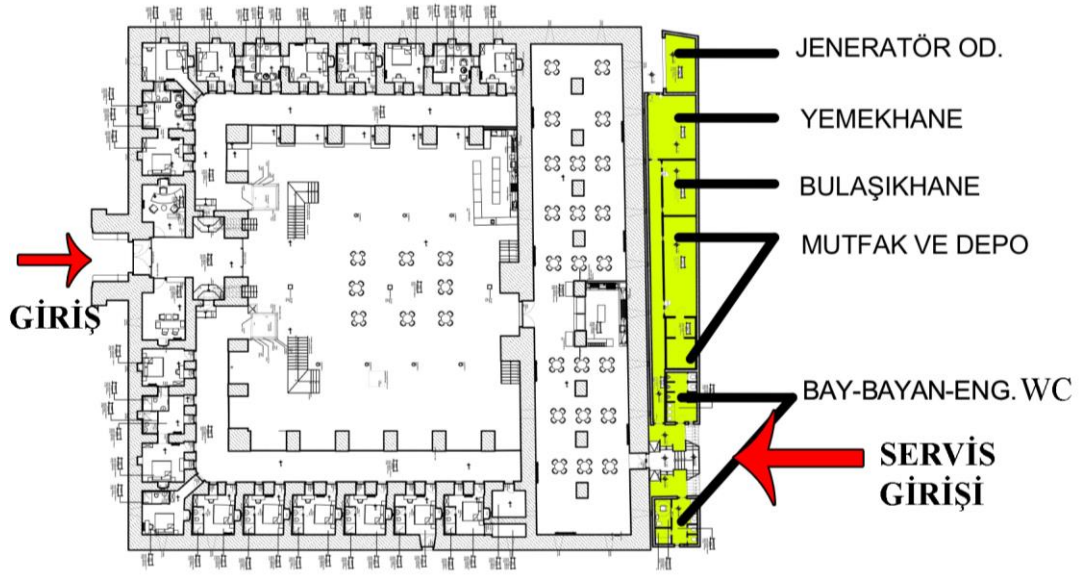
Şekil 4.27. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli restoranı (ahır) gösteren zemin kat planı

Şekil 4.28. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli restoranı (ahır) (Url 21)

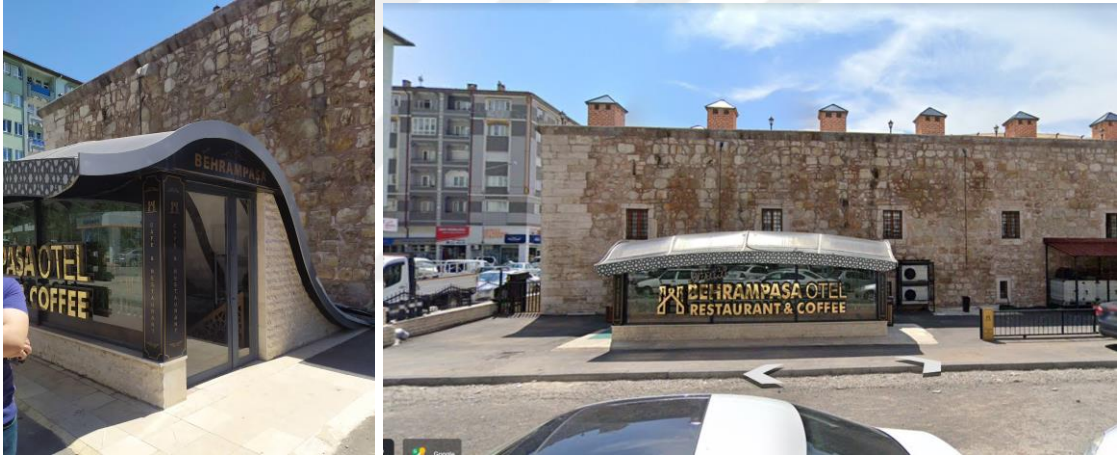

Şekil 4.29. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli restoranı (ahır)

Şekil 4.30. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli restoranı (ahır)

Şekil 4.31. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli servis birimlerini gösterir zemin kat planı

Şekil 4.32. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli arka cephede yer alan servis girişi

Şekil 4.33. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli arka cephede yer alan servis girişi

Yatak Odaları Grubu

Behram Paşa Oteli'nde, zemin ve birinci katta olmak üzere toplam 48 oda bulunmaktadır. Oda tipolojisi olarak ise normal oda, süit oda, sultan odası ve köşelerde yer alan odalar korner odalar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Odalar arası bu farklılık bazen odanın yapı içindeki konumu, bazen boyutları ile ilgili olmaktadır. Zemin kattaki odalara erişim lobi alanından sağlanmaktadır. Lobiden revaklara, revaklardan odalara geçiş vardır.

Birinci katta ki odalara iç avludan üst kata ulaşılan merdivenler ile erişim sağlanmaktadır. Merdivenlerden revaklara, revaklardan odalara geçiş vardır.

Bayazıt (1979) kullanıcıların otel yatak odaları için olan taleplerini; uyuma, dinlenme, iletişim, giyinme, temizlik ve çocuk bakımı vb. şeklinde sıralamaktadır. Bu kullanıcı talepleri, otel odaları için üç ana mekân ihtiyacı doğurmaktadır.

- Giriş ve giyinme, elbise depolama mekânı
- Yatma ve dinlenme mekânı
- Islak hacimler (Bayazıt, 1979).

Giriş ve giyinme, elbise depolama mekânı: Giriş hacmi, odaya girildiğinde ilk karşılaşılan, ıslak hacim ve yatma mekanını birbirine bağlayan ve genelde kıyafet depolamak için dolabın bulunduğu alandır.

Behram Paşa Han'ında hücre olarak kullanılan mekanlar tek bir hacimden oluşmuş ve genelde kareye yakın dikdörtgen geometriye sahiptir. Yapıya otel işlevi verilirken minimum müdahale ile bu işlem gerçekleştirildiği için özgün geometriye sahip çıkmıştır. Normal odaların bir giriş hacmi bulunmamaktadır. Kapıdan girildiğinde dinlenme mekanına doğrudan ulaşılmaktadır. 'Suit oda' olarak adlandırılan odalar ise iki hacimden oluşmaktadır. Bir hacimden diğer hacime kemerli bir geçiş bulunmaktadır. Bir diğer oda tipolojisine sahip 'sultan odası' olarak adlandırılan odada aynı hacim içinde kot farkı ile iki farklı mekân kullanımı sunulmuştur.

Yatma ve Oturma Mekânı: Konaklama tesislerinde bulunan odaların en temel kullanım amacı uyuma ve dinlenme ihtiyacının karşılanmasıdır. Özalp (2000), genellikle odalarda kullanılan yatağın pencereden uzak, dinlenme biriminin ise pencereye yakın bir konumda olduğunu ve uyuma ve dinlenme eylemlerinin gerçekleştiği bu iki mekânın genelde iç içe olduğunu belirtmiştir (Özalp,2000).

Odaların zemininde ahşap döşeme kullanılmıştır, buda ısıtma için zeminden geçecek olan tesisat borularını ahşap döşeme altından geçirme imkânı sunmuştur. Ayrıca zeminde kullanılan ahşap malzemenin gerek doğal taş malzeme ile olan uyumu, gerek ahşabın sıcak bir dokuya sahip olması, kullanıcının mekânı algılaması ve hissetmesinde olumlu katkı sağlamaktadır.

Şekil 4.34. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli zemin kat normal oda (Url 22)

Şekil 4.35. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli zemin kat normal oda (Url 23)

Şekil 4.36. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli birinci kat normal oda (Url 24)

Şekil 4.37. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli birinci kat normal oda (Url 25)

Şekil 4.38 (a). Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli ikinci kat sultan odası (Url 26)

Şekil 4.38 (b). Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli ikinci kat sultan odası (Url 27)

Şekil 4.39 (a). Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli birinci kat suit oda (Url 28)

Şekil 4.39 (b). Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli birinci kat suit oda (Url 29)

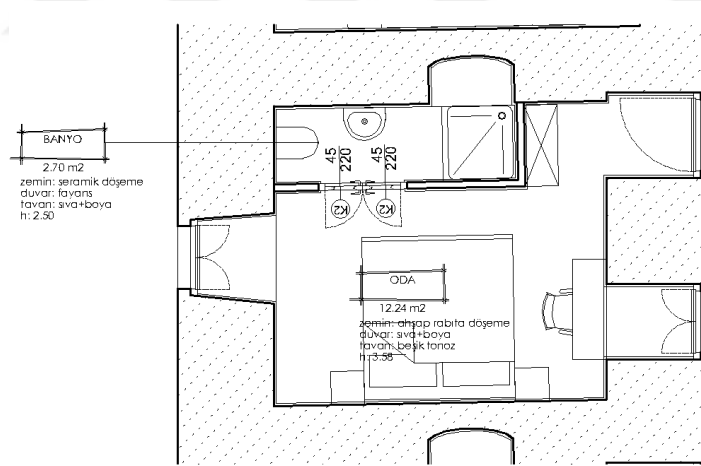
Islak Hacimler: Konaklama tesislerinde her odada bulunması gereken birimlerdir. Temel olarak lavabo, duş alanı ve klozet donatılarının bulunması gereken bu hacimlerde kullanıcılar bu alanda hijyen gereksinimlerini karşılamaktadır.

Behram Paşa Oteli'nde odalara, odanın girişine yakın, alçıpan malzeme kullanılarak ıslak hacimler yerleştirilmiştir (Şekil 4.40 ve Şekil 4.41). Tavanda da özgün yapının zarar görmemesi için tamamen kapatılmıştır.

Şekil 4.40. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli banyo (Url 28)

Şekil 4.41. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli banyo (Url 29)

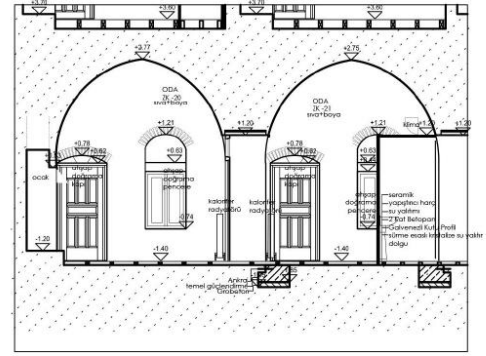
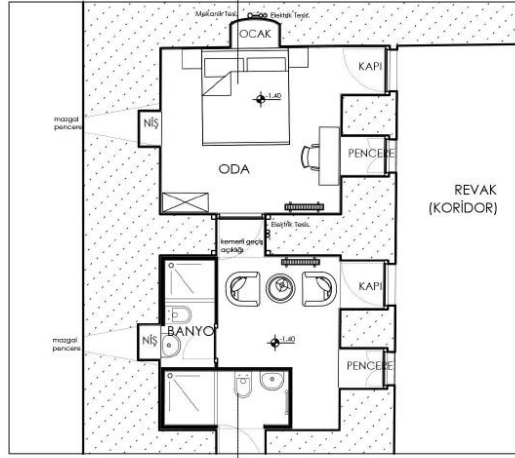

Şekil 4.42. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli ıslak hacim-oda ilişkisi

Tablo 4.3. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli'ne ait zemin kat odaların güncel durum analizi (Çalışma kapsamında yazar tarafından oluşturulmuştur)

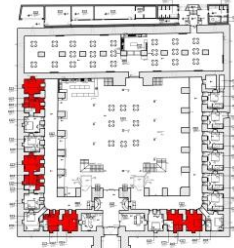
MEKANSAL DÖNÜŞÜM ŞEMASI (ZEMİN KAT ODALAR)

ODA TİP 1 (SUİT ODA)

MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI

MEVCUT DURUM KESİT

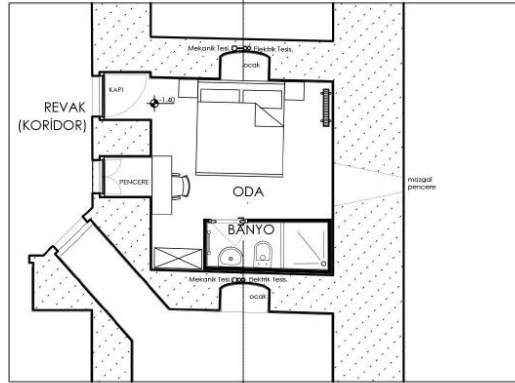

ZEMİN KAT PLAN

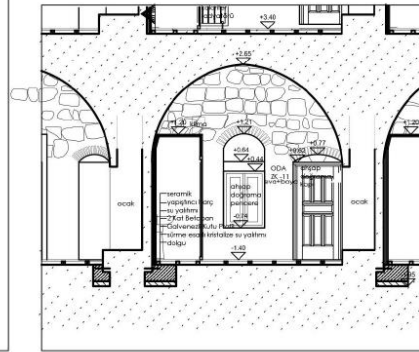

ZEMİN KAT SUİT ODA

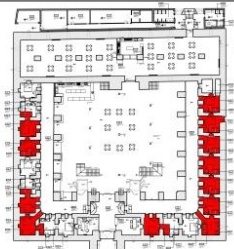
ODA TİP 2 (NORMAL ODA)

MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI

MEVCUT DURUM KESİT

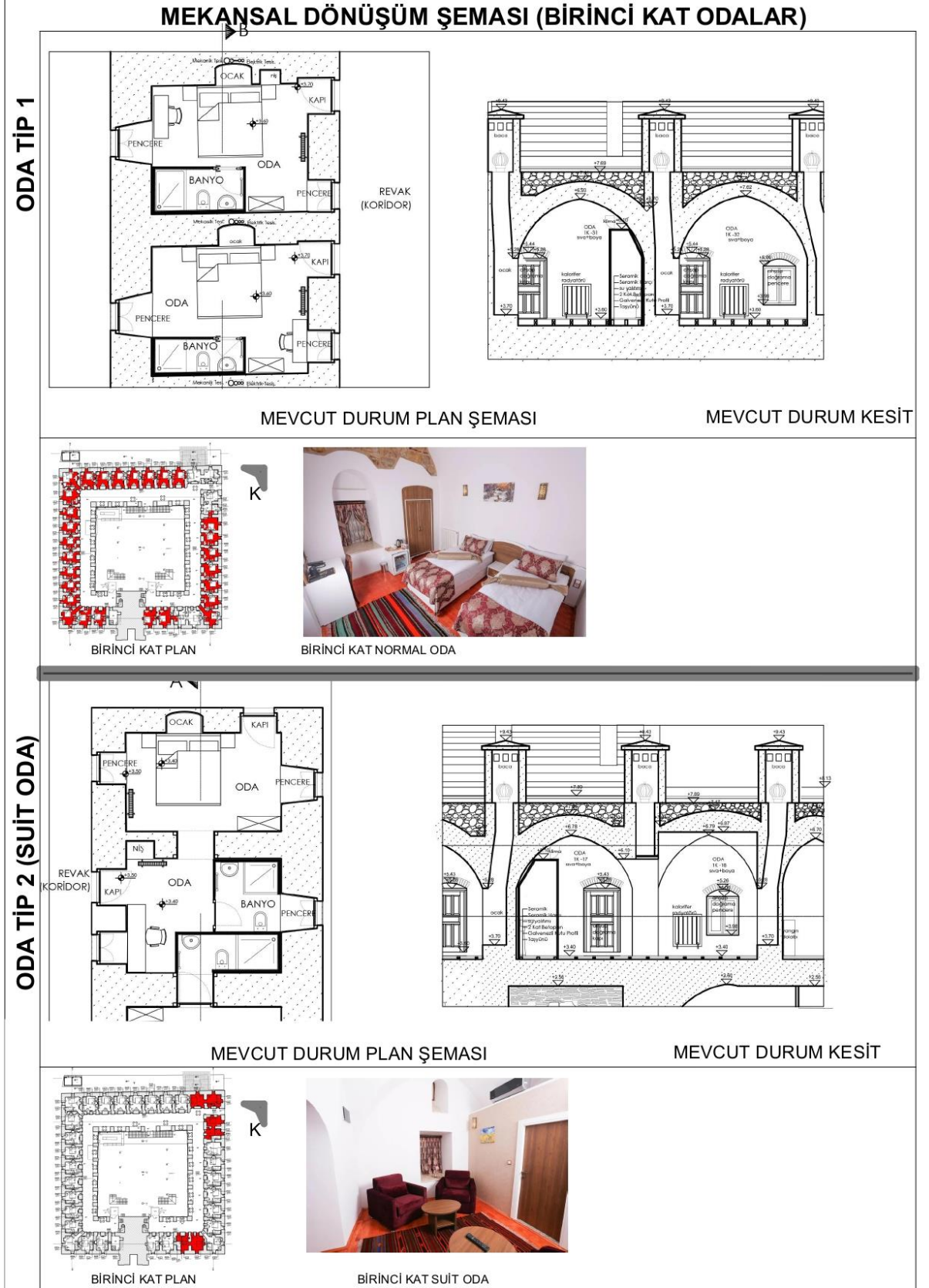

ZEMİN KAT PLAN

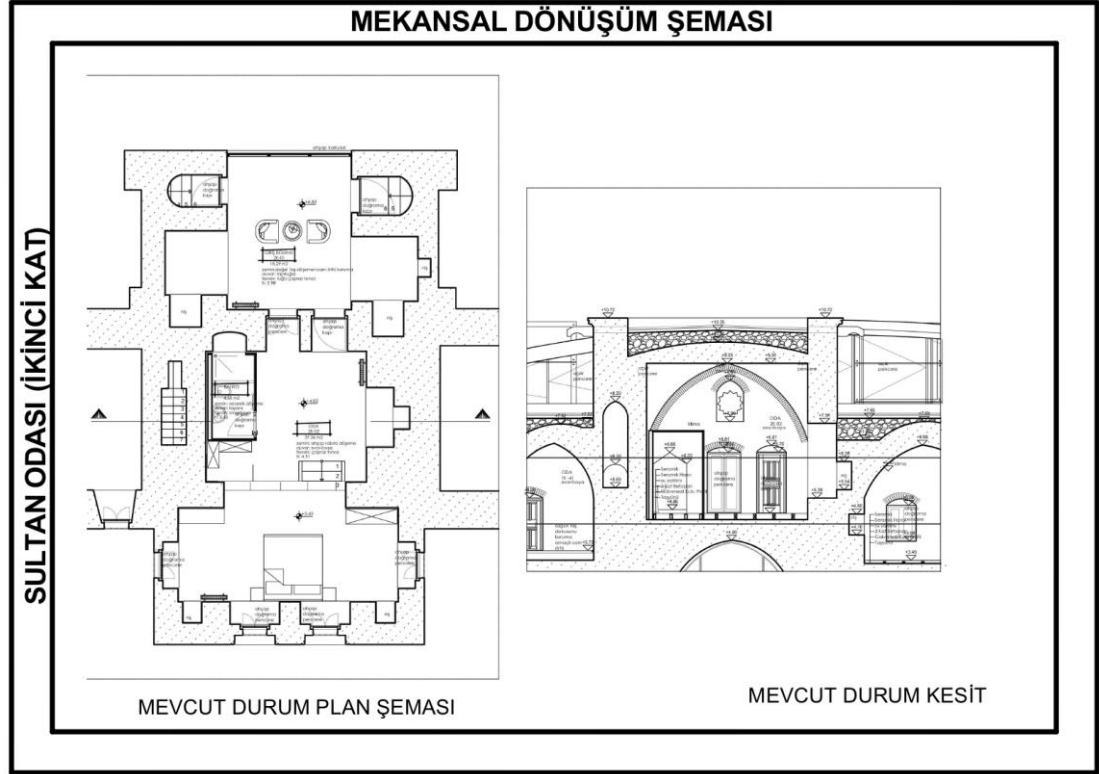

ZEMİN KAT NORMAL ODA

Tablo 4.4. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelı'ne ait birinci kat odaların güncel durum analizi (Çalışma kapsamında yazar tarafından oluşturulmuştur)

Tablo 4.5. Tarihi Behram Paşa Sivas Otelı'ne ait ikinci kattaki odanın güncel durum analizi (Çalışma kapsamında yazar tarafından oluşturulmuştur)

Düşey ve yatay bağlantılar

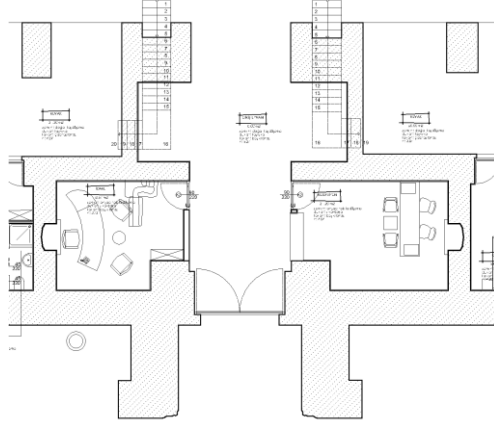
Behram Paşa Otelı'nde düşey sirkülasyonu sağlayan iki adet asansör, altı adet merdiven bulunmaktadır. Evrensel tasarım kapsamında herkes için erişilebilir mekanlar sunmak amacıyla kullanılan asansörler girişten i avluya ulaştığımız noktada, avlunun güneydoğu cephesinde sağda ve solda bulunmaktadır. Asansör oda katlarına erişimi sağlamaktadır (Şekil 4.43 ve şekil 4.44)

Avludan birinci kata ulaşmayı sağlayan, avlunun güneydoğu cephesinde iki adet (Şekil 4.45 ve şekil 4.46), avlunun kuzeybatı cephesinde bir adet çift kollu olmak üzere (Şekil 4.47 ve şekil 4.48) yapının özgün halinde de mevcut olan merdiven bulunmaktadır. Birinci kat odalardan sultan odasına erişimi sağlayan iki adet altı basamaklı merdiven bulunmaktadır (Şekil 4.50).

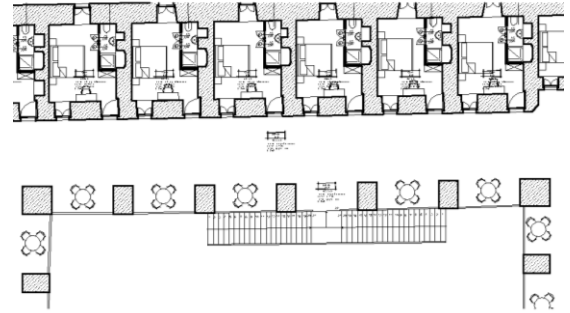
Yapıya bodrum katların ek yapılmasıyla beraber alt katlara avludan erişimi sağlayan, bir adet merdiven kullanılmıştır (Şekil 4.49).

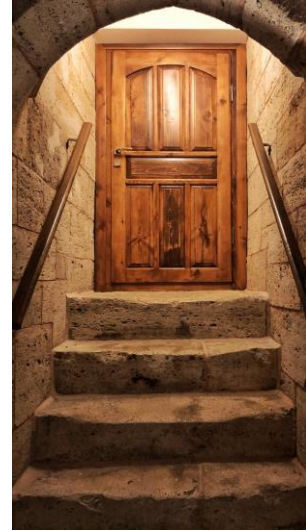
Şekil 4.43. Yeniden işlevlendirme kapsamında yapıya eklenen asansör
Şekil 4.44. Avludan asansörlere bakış

Şekil 4.45. Avludan birinci kata ulaşımı sağlayan merdiven (Url 30)
Şekil 4.46. Zemin kat merdivenleri gösteren şematik plan

Şekil 4.47. Avludan birinci kata erişimi sağlayan çift kollu merdiven (Url 31)
Şekil 4.48. Birinci kat çift kollu merdiveni gösteren şematik plan

Şekil 4.49. Bodrum kata erişimi sağlayan merdiven

Şekil 4.50. Birinci kat revaklardan sultan odasına erişimi sağlayan merdiven (Url 32)

4.3.3. Çağdaş butik otel tasarımında iç mekânı etkileyen teknik faktörler

Apaydın (2007), yeniden işlevlendirilen yapıların teknik sistemin gerektirdiği çözümlerin hem tasarımı hem de uygulama aşamasını etkileyen önemli bir konu olup yönetmeliklere uygun olarak yapılması gerektiğini belirtmektedir. Mekanik sistemler; aydınlatma, iklimlendirme sistemleri (ısıtma, soğutma, havalandırma) su tesisatları sistemleri (temiz ve pis su giderleri, drenajlar) yangın söndürme sistemleri ve elektrik sistemlerini (aydınlatma, güvenlik kontrol ve alarm sistemleri) içermektedir. Bu sistemlerin her birinin kendi yönetmelikleri olup, projelendirmesinin konusunun uzmanları tarafından yapılması gerekmektedir (Apaydın,2007).

Çağdaş otel tasarımında iç mekânda gerekli olan aydınlatma araçlarının ve pek çok elektrikli cihazların çalışabilmesi için elektrik tesisatı gereklidir. Kuvvetli ve zayıf akım olarak sınıflandırılan bu tesisatlarda; aydınlatma araçları, ışık kaynakları, akım taşıyan iletkenler ve çeşitli cihazların (buzdolabı, televizyon vb.) çalışabilmesi için gerekli donanım kuvvetli akım tesisatını oluşturur (Arpad,1976).

Zayıf akım tesisatını ise kullanıcı talepleri doğrultusunda otel yatak odalarında kullanılan telefon, televizyon, müzik ve yangın tesisatı oluşturmaktadır. Telefon yatak odası mekânında kullanıcının rahat erişebileceği genellikle yatak yanında bulunan komodinin ya da çalışma masası üzerinde bulunmalıdır. Acil durumlarda kullanıcının resepsiyona çağrıda bulunabilmesi için banyo mekânında, lavabo, duş ya da klozete

yakın bir yerde telefon bulunmalıdır. Televizyon ise yatma ve oturma mekânlarının her ikisinin de hâkim olabileceği bir konumda olmalıdır.

Elektronik yangın alarm cihazlarıyla yatak odaları ve otel yangın önlemi alınmaktadır. Yatak odalarının merkezi yerinde, çoğunlukla tavanda bulunan bu cihazlar tesisin merkezi alarm santralına bağlanmaktadır. Tesisin bütününe yerleştiren acil yardım düğmesi ile otel konuklarının güvenliği sağlanmaktadır. Büyük otellerde yangın alarm ve yangın söndürme elektronik olarak geliştirilmiş olup, yangın alarmından sonra elektronik olarak devreye giren yangın söndürme sprinkleri bütün otel tavanına belirli aralıklarla yerleştirilir (Özalp, 2000).

4.3.3.1. Aydınlatma

Aydınlatmanın temel öğelerinden olan ışık genel olarak; göze girerek görsel duyulanmaya neden olan optik radyasyon olarak tanımlanmaktadır (Rea, 2000). Işık olmadan görmenin mümkün olamayacağı konusu 13.yy'da optik biliminin önde gelen temsilcilerinden John Pecham (1220-1292) tarafından, ışık ve optik konularının ele alındığı 'Perspektiva Communis' adlı eserde "Hiçbir şey ışısız görünmez" şeklinde açıklanmıştır (Lindberg, 1970).

Öktem (2007), bir mekana yeni bir anlam kazandırmanın ışık kullanımları ile mümkün olduğunu, ışık kullanımı ile yüzeylerin yakınlaştırılabilir veya uzaklaştırılabilir olduğunu, objelerin öne çıkarılıp, dokuların değiştirilebileceğini belirtmiştir (Öktem,2007).

Aydınlatma en temelde fiziksel olarak canlı ihtiyacını karşılamak için gerekli olsa bile psikolojik açıdan etkisi görmezden gelinemez. Aynı mekan sadece ışık özellikleri değiştirilerek kullanıcıda farklı duyguları harekete geçirebilmektedir.

Mekanların algılanmasını sağlayan en önemli ve temel faktörlerden biri olan aydınlatma, doğal ve yapay aydınlatma olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır. Doğal aydınlatma mekanlarda mevcut yapının fiziki özelliklerine bağlı olarak kullanılmaktadır. Yapay aydınlatma ise mekanın ihtiyaçlarına göre kullanımı gerçekleştirilmektedir (Karaata, 2020).

Doğal Aydınlatma:

Güneş ışığını kullanarak yapılan aydınlatma doğal aydınlatmadır. Turgay ve Altuncu'ya göre, güneş ışınlarını doğru bir şekilde kullanmak; bir mekânda gerekli görme koşullarının oluşturulmasının yanı sıra, sağlanan koşulların, kullanıcıyı yormadan ve verimliliğini etkilemeden uzun süre aynı performansta sürdürmesini de sağlamaktır (Turgay ve Altuncu, 2011).

Verimli bir doğal aydınlatma, güneş ışınlarının iç mekana ulaştığı pencerelerin boyutları ve konumu ile doğrudan ilişkilidir.

Yapay Aydınlatma

Yapay aydınlatma ile iyi ve ayrıntılı görebilme; rahat ve yorulmadan, bakabilme; renkleri ve şekilleri doğru görebilme özelliklerinin sağlanması amaçlanmaktadır (Arpad 1976).

Zişan (1990)'a göre konaklama tesislerinde kısıtlı bir alan içinde çözümlenen yatak odaları ve ıslak hacimler kullanıcının her türlü dinlenme ve gereksinimlerini rahat bir biçimde karşılayacak şekilde tasarlanmaktadır (Zişan 1990). Birçok ihtiyacın karşılanmasına olanak veren bu mekanlarda aydınlatma unsuru önemlidir.

Yine bu birçok eylemin gerçekleştiği kısıtlı alanlarda yer yer genel bir aydınlatmaya ihtiyaç duyulurken, kimi zaman sadece kullanılacağı zaman aydınlatılması gereken unsurlar bulunmaktadır. Zişan (1990), aydınlatma yöntemlerini genel aydınlatma ve bölgesel aydınlatma başlıkları altında incelemiştir (Zişan,1990).

Genel aydınlatma, mekânın genelini aydınlatmak amacıyla kullanılan aydınlatma yöntemidir. Oturma ve yatma alanı, ıslak hacim ve balkonda kullanılmaktadır.

Bölgesel aydınlatma ise genel aydınlatmanın ihtiyaç duyulmadığı durumlarda veya genel aydınlatmanın yetersiz kaldığı durumlarda kullanılmaktadır. Yatak üstü ya da yanları, komodin üstü, çalışma masası, oturma birimi, dolap ya da aynalarda kullanılmaktadır.

Öktem (2007), aydınlatmanın cisimlerin kolayca fark edilmesini, çevrenin güvenli ve hoş gider özellikler kazanmasını sağladığını belirtmiştir (Öktem, 2007). Öktem (2007)'in bahsettiği gibi aydınlatma doğru kullanıldığı zaman güvenli ve hoş giden bir ortam sağlasa da bilinçsiz kullanıldığı takdirde bir ortamda olumsuz etki de oluşturabilmektedir. Bu olumsuz etki ışığın rengi ve miktarı ile doğrudan ilişkilidir. Bir

ortamı fazla aydınlatmak ne kadar rahatsız edici ve göz yorucu bir durum ise, yetersiz aydınlatmakta yorucu ve verimsiz olarak yorumlanmaktadır.

Güran (1978), Osmanlı Han yapılarında insanlar tarafından kullanılan mekanların üst katlarda dışa açılan bir pencere ve revaklara açılan bir kapı ve pencere ile aydınlatılıp havalandırıldığını belirtmiştir. Zemin katta güvenlik esas olduğu için hücreler ve ahır mazgal pencereler ve revaklara açılan pencereler ile aydınlatılmıştır.

Yapay aydınlatmanın en çok gece ihtiyaç duyulduğu ve ön plana çıktığı aşikârdır. Özellikle kullanıcının yapıyla ilk karşılaştığı giriş mekânlarında gece aydınlatması yapılırken ışığın rengi ve seviyesi önem arz etmektedir.

Behram Paşa Oteli'nde, yapay aydınlatma sağlanırken kullanılan ışık rengi sıcak tonlarda, seviyesi ise gözü rahatsız etmeyecek seviyede olduğu deneyimlenerek tespit edilmiştir. Aydınlatma elemanları olarak ise tarihi dokuda tezatlık oluşturmayacak, yapıya uyum sağlayacak elemanlar kullanıldığı görülmüştür.

İç avluda kullanılan lamine cam üst örtü, avluda doğal aydınlatmayı kullanmaya olanak sağlamaktadır (Şekil 4.51). Doğal aydınlatmanın mümkün olmadığı akşam vakitlerinde avluda üst örtünün taşıyıcı sistemine sabitlenen yapay aydınlatma elemanları kullanılmıştır.

Zemin kat odalarda doğal aydınlatma mevcut mazgal pencereler ile sağlanmaktadır. Günün belli saatlerinde yapay aydınlatmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Akşam vakitlerinde ise yapay aydınlatmadan faydalanılmaktadır. Birinci kat odalarda pencere boyutları günün belli saatlerinde doğal aydınlatma için elverişlidir. Odalarda; yatak ve komodinin üstünde, ayna üstünde, oturma birimlerinin bulunduğu yerlerde, lavabo ve banyo da bölgesel aydınlatma sağlanmıştır. Bölgesel aydınlatma ve genel aydınlatmanın yatak başlıklarında bulunan anahtarlar ile de yönetilebildiği tespit edilmiştir.

Koridor olarak kullanılan revaklarda doğal aydınlatma; avlunun üst örtüsünden mekâna giren gün ışığıyla sağlanmaktadır. Yapay aydınlatma ise koridor boyunca zemine yerleştirilen ve tavanlarda bulunan armatürler ile sağlanmaktadır (Şekil 4.52). Bölgesel aydınlatmanın başka bir örneği ise döşemelerde kullanılan aydınlatmadır. Cam konstrüksiyon ile korunan özgün sal taşı ile cam döşeme arasında led armatürler kullanılarak aydınlatma sağlanmıştır.

Restoran olarak kullanılan ahır kısmında mazgal pencereler ile sağlanan doğal aydınlatmanın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ortam gün ışığının etkin olduğu

saatlerde dahil olmak üzere yapay aydınlatma kullanılarak aydınlatılmaktadır (Şekil 4.55).

Dış cephede doğru aydınlatma tasarımının yapılabilmesi için tarihi yapı veya binanın çevresi sosyal etkileri ile birlikte dikkatli bir analiz yapılmalıdır. Yapının yüzey formu, malzemesi ve renginin analizi doğru aydınlatma uygulamasının ilk adımıdır (Şekil 4.56) (Demiröz ve ark.).

Şekil 4.51. Doğal aydınlatmanın sağlandığı iç avlu

Şekil 4.52. Koridor (revaklar) da kullanılan yapay aydınlatma (Url 33)

Şekil 4.53. Koridor (revaklar) da kullanılan yapay aydınlatma (Url 34)

Şekil 4.54. Sultan odasının açıldığı eyvanda kullanılan yapay aydınlatma (Url 35)

Şekil 4.55. Restoran (ahır) yapay aydınlatma (Url 36)

Şekil 4.56. Tarihi Behram Paşa Sivas Oteli dış cephe aydınlatması (Url 37)

4.3.3.2. Isısal Konfor

Özalp (2000), konaklama tesislerinde kullanıcının ısınma ve temiz hava gereksinimlerini karşılayabilmesi için, ısısal konfor koşullarını sağlayan ısıtma, havalandırma ve iklimlendirme sistemlerinin olması gerektiğini belirtmiştir (Özalp, 2000).

Konaklama tesislerinde odaların atmosferi hem sıcaklık hem de temiz hava miktarı açısından sabit bir değere sahip olması gerekmektedir. Bunun için odalarda ısısal konforu sağlamak için klima, temiz hava sirkülasyonu için ise havalandırma sistemlerinin bulunması gerekmektedir (Bikliç 1991). Bu sistemlerin kullanılarak insan sağlığı ve konforu için uygun sıcaklık, nem, temiz hava hareketinin sağlanması iklimlendirme sistemini oluşturmaktadır.

İklimlendirme sisteminden beklenenlerden biri; yapı içinde oluşan her türlü rahatsız edici kokuyu yok etmek için hava sirkülasyonunu sağlayarak, temiz havayı temin edebilmektir. Bir diğeri ise yapı içindeki sıcaklık değerinin kış mevsiminde yüksek, yaz mevsiminde düşük olmasıdır (Arpad 1976).

Behram Paşa Hanı'nın kalın taş duvarları ısısal konfor sağlamak için olumlu bir özelliktir. Taş malzemenin yapısı ve duvar kalınlığının fazla olması soğuk havayı dışarda tutarken, ısınan havayı iç mekânda muhafaza etmek için elverişlidir.

Yapı butik otel olarak işlevlendirilirken ısıtma yöntemi olarak iç avluda iki farklı yöne üç adet olmak üzere toplamda altı adet radyant ısıtma sistemi, odalarda ise yerden ısıtma sistemi tercih edilmiştir. İklimlendirme için kullanılan klimalarda ısıtma için tercih edilebilmektedir.

Yapıya minimum müdahale için tesisatlar odalarda tercih edilen ahşap döşeme altından geçirilmiştir.

Hem zemin hem de birinci katta revakların arasında kalan kemerli yüzeyler lamine cam ile kaplanmıştır. Bu odalar ve revaklar için kış şartlarında ısınmayı kolaylaştırmıştır.

Açık avlu bölgenin kış şartlarının zor geçmesinden dolayı bir üst örtü ile kapatılmıştır. Çelik konstrüksiyon sistemi olarak kullanılan bu üst örtü açılır kapanır özelliğe sahiptir.

4.3.3.3. Akustik

Otel yatak odaları gibi kişiye özel yaşama hacimlerinde akustik; gizlilik, psikolojik ve fizyolojik açıdan çok önemli bir konudur (Özalp, 2000).

Ses kaynaklarının sayısının artması, mekanlarda bölücü sistemlerinde ses geçiren hafif malzeme kullanımları, konfor koşulları sağlamak için gerekli mekanik ekipmanların sesleri, televizyon gibi teknolojik cihazların kullanımı, klozet ve lavabo gibi kullanılan ürünlerin alt yapı sistemi, kullanıcıyı rahatsız edebilecek potansiyeldeki bazı faktörlerdir.

Olumsuz nitelikte ki bu faktörleri Kurra (1989), insan ve toplum sağlığını ve konforunu fiziksel, fizyolojik, psikolojik ve iş performansı yönlerinden olumsuz etkileyen sakıncalı bir teknoloji artığı olan ‘gürültü’ olarak tanımlanmaktadır (Kurra, 1989)

Kurra (1989), gürültü niteliğinde ki rahatsız edici sesleri kontrol altına almanın ya da yok etmenin yöntemlerinden birkaçını; ses seviyesini kabul edilebilir seviyelere indirmek, rahatsız edici sesi daha az rahatsız edici başka bir ses ile maskelemek, sesin akustik özelliğini değiştirmek ve etki süresini azaltmak olarak sıralamıştır (Kurra, 1989).

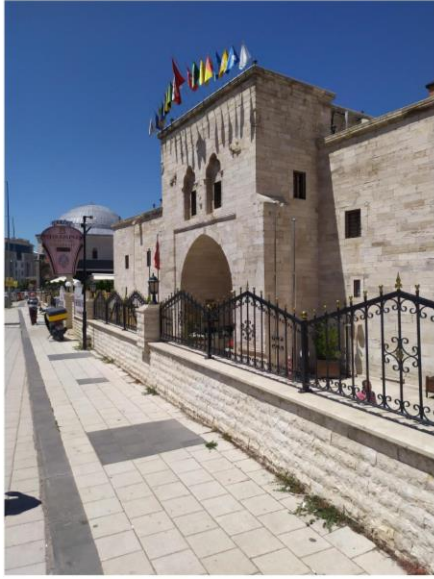
Konaklama tesislerinde odalarda sıhhi tesisat kaynaklı gürültüyü engellemek için borular kelepçeler içinde elastik parçalarla sıkılarak ve bağlantıları esnek parçalarla monte edilebilir. Borularda titreşim önleyici bağlantı elemanları kullanılabilir.

Odalar arası ses iletimini en aza indirmek amacıyla, bölücü elemanlar arası yalıtım sağlayan ses emici malzemeler kullanılmalıdır. Dış mekândan gelebilecek gürültüleri engellemek için ise yalıtımlı pencere sistemleri ve yine dış duvarlarda yalıtkan malzemeler kullanılmalıdır.

Verimli gürültü kontrolü için mekân içinde ses emici malzeme kullanımı ya da akustik kriterlere uygun tavan tasarımları özellikle toplantı salonu gibi mekanlarda etkili bir çözüm olmaktadır. Konaklama yapılarında sirkülasyonun yoğun olduğu ve sessizliğin en çok istendiği koridor gibi mekanların döşemelerinde sıcak ve davetkâr bir ortam sağlama ve kullanımdan doğan gürültüyü önlemek için halı kullanılmalıdır.

Verilen tüm bu bilgiler ışığında Behram Paşa Hanı’nı oluşturan birimlerin yeni işlev doğrultusunda restorasyon işlemi yapılmadan önceki durumları ve restorasyon işlemi yapılarak otel olarak kullanılan günümüzde ki durumları tablolar ile ifade edilmiştir (Tablo 4.6, tablo 4.7, tablo 4.8, tablo 4.9 ve tablo 4.10).

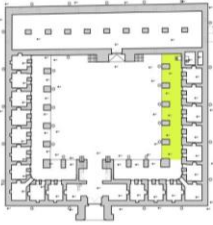
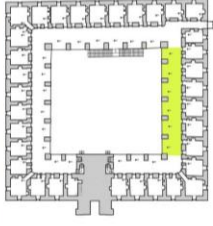
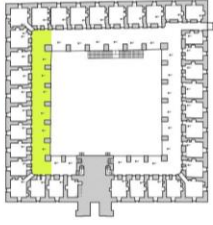
Tablo 4.6. Behram Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrasına ait cephe görselleri

	Restorasyon sonrası
Restorasyon öncesi Güneydoğu (giriş) cephesi	 Güneydoğu (giriş) cephesi
 Kuzeybatı (arka) cephesi	 Kuzeybatı (arka) cephesi
 Kuzeydoğu (sağ yan) cephesi	 Kuzeydoğu (sağ yan) cephesi

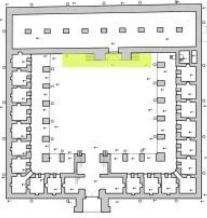
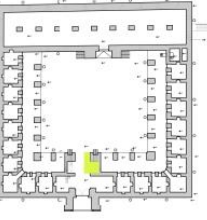
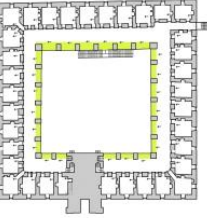
Tablo 4.7. Behram Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrasına ait görseller

Restorasyon öncesi	Restorasyon sonrası
 Avludan hanın girişine bakış	 Avlu(yeme içme alanı)dan girişe bakış
 Avludan ahır girişine bakış	 Avludan ahır (restoran) girişine bakış
 Eyvanın gerisinde yer alan basık kemerli giriş kapısının üzerindeki tamir kitabesi	 Eyvanın gerisinde yer alan basık kemerli giriş kapısının üzerindeki tamir kitabesi

Tablo 4.8. Behram Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrasına ait görseller

Restorasyon öncesi	Restorasyon sonrası
	
Zemin kat revaklar	Zemin kat revaklar (koridor)
	
Birinci kat revaklar	Birinci kat revaklar (koridor)
	
Özgün sal taşlarının bulunduğu birinci kat revaklar	Özgün sal taşlarının cam döşeme ile koruma altına alındığı birinci kat revaklar (koridor)
	
Zemin kat şematik plan	Birinci kat şematik plan
	
Birinci kat şematik plan	Birinci kat şematik plan

Tablo 4.9. Behram Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrasına ait görseller

BEHRAM PAŞA HANI / BUTİK OTEL	Restorasyon öncesi		Restorasyon sonrası
			
	Avludan ahır girişine bakış	Zemin kat şematik plan	Avludan ahır (restoran) girişine bakış
			
	Giriş eyvanı	Zemin kat şematik plan	Girişten resepsiyona bakış
			
	Birinci revaklardan kemerli geçişlere bakış	Birinci kat şematik plan	Birinci katta cam ile kapatılan kemerli geçişlerin oturma alanı olarak değerlendirilmesi

Tablo 4.10. Behram Paşa Hanı restorasyon öncesi ve sonrasına ait görseller

Restorasyon öncesi	Restorasyon sonrası
 Zemin katta bulunan bir hücre	 Zemin katta bulunan bir oda (Url 22)
 Birinci katta bulunan bir hücre	 Birinci katta bulunan bir oda (Url 38)
 İkinci katta bulunan han ağası odası	 İkinci katta bulunan sultan odası (Url 27)

5. SONUÇ

Kültürel mirası sahiplenmenin ve onu korumanın yolu ancak bilinçli bir toplumdan geçmektedir. Çalışma kapsamında konu edinilen, etkili koruma yöntemlerinden biri olan yeniden işlevlendirme, yapının sahip olduğu niteliklere uygun ve yapının özgün algısını koruyacak bir kullanım olmalıdır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ait olan Behram Paşa Hanı, tarihi sürecin farklı dönemlerinde kullanılmış ve müdahalelere maruz kalmış olmasına rağmen Osmanlı Dönemi Türk Hanı yapılarına ait genel mimari özelliklerini taşıyan; dönemini plan, cephe, yapım tekniği ve malzeme özellikleri açısından iyi yansıtan yapılardan biridir. 2018 yılında yapı restore edilerek 'butik otel ve restoran' işleviyle Sivas halkına ve yerli yabancı turistlere hizmet vermektedir.

Bu işlevlendirmenin restorasyon kararlarına uygun olarak yapıldığı gözlemlenmiştir. Yapının inşa edildiği dönemdeki plan özelliklerinin sürekliliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Verilmiş olan butik otel ve restoran işlevinin, yapının taşıdığı fiziksel değerler (mimari değer, estetik değer) ile bütünleşmesi, yapının özgün fonksiyonu olan barınma ihtiyacını yine yerine getirecek uygun kullanımı sağlaması planlanmıştır. Tüm bunları koruma-kullanma dengesi ile gerçekleştirmek çalışmanın temel ilkesi olmuştur.

Bu kapsamda ele alınan Behram Paşa Hanı ile ilgili yapılan tarihi, fiziki, sosyokültürel araştırma ve analizler sonucu elde edilen bulgular değerlendirildiğinde han yapısının yeniden kullanım çalışmaları nedeniyle iç mekânda maruz kaldığı etkileri şu şekilde sıralayabiliriz;

a. Uygulanan müdahale yöntemleri açısından;

Yapısal bozulmaların engellendiği, taşıyıcı anlamda sağlamlaştırma işlemlerinin yapıldığı, yeni işlev programlarına bağlı olarak yeni mimari elemanların eklendiği, soğuk hava şartlarının yapının kullanımına engel teşkil etmemesi için çelik malzemeden üst örtü yapıldığı, revak kemerleri arasının lamine cam ile kapatıldığı görülmektedir.

b. Mekânsal kurguya müdahaleler açısından;

Mekânsal kurguya müdahale açısından değerlendirildiğinde, ortak kullanım mekanlarının yetersizliği ve odalar için ihtiyaç olan ıslak hacimlerin yapının özgün kurgusuyla uyuşmaması nedeniyle birtakım müdahaleler gerektirdiği ve otelin ihtiyacı olan bazı mekanların ise bodrum kat oluşturularak çözüldüğü tespit edilmiştir.

- Bodrum katlarda hamam, sauna teknik mekanlar iki kat bodrum oluşturularak çözülmüştür.

-Bodrum katlara ulaşım sağlamak amacıyla avludan bodrum kata hizmet veren iki adet merdiven eklenmiştir.

-Engelsiz erişim sağlamak amacıyla tüm katlara hizmet veren iki adet asansör eklenmiştir.

-Odalarda alçıpan paneller ile ıslak hacim çözümlmeleri yapılmıştır. Bu bölüntüler özgün mekan algısını gölgede bırakmayacak ölçüdedir.

-İç avluda kafe servis bölümü planlanmıştır.

Bu müdahaleler yeni işlevin getirdiği zorunlu müdahaleler olup, büyük oranda yeni işlev kurgusu, özgün işlev kurgusuyla uyum içindedir. Eklenmiş olan düşey sirkülasyon elemanları yine yapıya zarar vermeyecek nitelikte yapılmıştır ve yapının erişilebilirliğini olumlu etkilemiştir.

c. Mimari strüktür ve elemanlara müdahaleler açısından:

Ahır ve oda mekânlarında temel güçlendirme, bodrum kat imalatı, çatıda özgün olmayan malzeme uzaklaştırılarak, aslında uygun malzeme ile çatının yenilenmesi ve avlu üzerine hareketli üst örtü uygulaması da taşıyıcıya müdahaleler kapsamında özetlenebilir.

Koruma -kullanma dengesinin temel ilke olduğu bu çalışmada butik otelin genel anlamda kullanıcı gereksinimleri gözetilerek ihtiyaçlara cevap vermesi hedeflenirken, iç mekanlarda da gerekli konfor koşulları nispeten sağlanmıştır.

Kültürel miras değeri niteliği taşıyan bu yapının yeniden işlevlendirilmesi ile eski ve yeni mimari anlayış bir araya getirilmiş ve yapıdaki otantik karakteri koruyarak belirlenen yeni fonksiyonlarla birlikte yeniden bir kullanım sağlanmıştır.

Sonuç olarak gelişen ve değişen teknolojiye bağlı olarak, üretim tekniklerinin de değişmesiyle işlevini kaybederek kullanım dışı kalan ve bu nedenle zamanla tahrip olarak yok olma tehlikesiyle yüz yüze olan Behram Paşa Hanı yeni bir işlevle

değerlendirilerek toplum hayatına kazandırılması yeniden kullanımın yararlı bir boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

- Acun, H., 1988, Sivas ve Çevresi Tarihi Yerlerinin Listesi ve Turistik Değerleri, *Vakıflar Dergisi*, S.XX, Ankara.
- Acun, F., 2002, A Portrait of The Ottoman Cities, *The Muslim World*, Volume 92.
- Ahunbay, Z., 1975, Osmanlı Mimarlığında Sultan Ahmet Külliyesi ve Sonrası (1609-1690), İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- Ahunbay, Z., 2017, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 9. Baskı, İstanbul.
- Akar, T., 2009, Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekânları Literatür Değerlendirmesi, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 7. Cilt.
- Akbulut, G., 2009, Sivas Şehri'nin Tarihi Coğrafyası, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:35 Sayı:2.
- Altınoluk, Ü., 1998, Binaların Yeniden Kullanımı, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul,
- Anadolu Ajansı, 2011, Gaziantep
- Anonim, 'Sivas', Yurt Ansiklopedisi, 1982, 9, Anadolu Yayıncılık, İstanbul.
- Apaydın, B., 2007, Yapıların Otel Olarak Yeniden Kullanım Bağlamında Mekânsal Dönüşümlerinin Kavramsal ve Kuramsal Analizi, Sanatta Yeterlilik Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul
- Arabacıoğlu, F. P. ve Aydemir, I., 2007, Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı, *Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi E- Dergisi* 2(4) 204-12.
- Arcan, E., Evci, F., 1992, Mimari Tasarıma Yaklaşım, İki Yayınevi, İstanbul.
- Arpad, A., 1976, Yapı Tesisatı Bilgisi, C. 1,2, Kral Matbaası, İstanbul.
- Arslan, S., 2016, Tarihi Sivas Behram Paşa Han Binasının Restore Edilerek Butik Otel Olarak İşlev Kazandırılması, Yüksek Lisans Tezi, *Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Atalan, Ö. ve Arel, H.Ş., 2016, 15. ve 16. Yüzyıllarda Yapılmış Osmanlı Han Yapılarının Mekânsal Analizi, *Turkish Studies*, Volume 11/2, Ankara.
- Aydın,D., Okuyucu, E., 2009, Yeniden Kullanıma Adaptasyon ve Sosyokültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında Afyonkarahisar Millet Hamamının Değerlendirilmesi, *Megaron Dergisi*, Cilt vol. 4, Sayı no.1.

- Bağbancı, M.B., ve Bağbancı, Ö.K., 2005, Bursa Hanlar Bölgesi'nde Yer Alan Hanlar, Bedesten ve Çarşıların Deprem Açısından İncelenmesi, *Deprem Sempozyumu*, Kocaeli.
- Bayazıt, N., 1978, Otel Yatak Odalarının Sistemli Tasarlanması İçin Bir Yöntem, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi., İstanbul, 1-79.
- Bikliç, N., 1991, Şehir Otellerinde Teknik Tesisatın Tasarıma Etkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara enstitü adı?
- Çakırlar, E., 1970, Rüstem Paşa Kervansarayı Turistik Oteli, *Arkitekt*, sy. 338, İstanbul s. 70-75.
- Çelebi, E., 2006, Evliya Çelebi Seyahatnâmesi: Konya-Kayseri-Antakya-Şam-Urfa-Maraş-Sivas-Gazze-Sofya-Edirne, 3. Cilt, 1. Kitap, Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Çelik, E., 2010, Butik Otellerin Alaçatı Örnekleri Üzerine Analizi, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya
- Darkot, B., 1955, 'Sivas' Maddesi, *İslam Ansiklopedisi*, X, Sf. 569-577.
- Demiröz, Y. ve Acarkan, B., Tarihi Yapılarda Dış Cephe Aydınlatması ve Galata Kulesi Uygulaması
- Demirarslan, D. ve Demirarslan, O., 2020, Tasarım ve Tasarım Süreci, Kocaeli
- Engin, E., 2009, Tarihi Yapıların Yeniden Kullanımında İç Mekâna Etkilerin İncelenmesi için Bir Yöntem Önerisi; İstanbul Endüstri Yapıları Örneği, Doktora Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.
- Enlil, Z., 1992, Tarihi Bir Çevreyi Yaşatmak: Paris ve Bologna'da Bütüncül Koruma Yaklaşımları, Yerleşim Yazıları (Ed. A. Ökten) İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, 199-201.
- Erdem, A., 1985, Mevcut Yapı Stokunun Bilgisayar Yardımıyla Değerlendirilmesi ve Yeni Kullanım Olanaklarının Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul
- Ergin, O. N., 2013, Türkiye'de Hanlar, Kervansaraylar, Oteller ve Çeşitli Barınma Yerleri, I. Baskı, T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul.
- Eyüce, Ö. ve Eyüce, 2010, Design Education for Adaptive Reuse, International Journal of Architectural Research, Special Volume, Design Education: Explorations and Prospects for a Better Built Environment, Volume (4), Issue (2-3) pp:419-428, July-November.
- Gönül, B., Hakyemez, B., 2014, Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi Kapsamında Değerlendirilmesi: IV.Vakıfhan, *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, Sayı 7(2) 2014, 101 – 129, İstanbul

- Gülenaz, N., 2011, Batılılaşma Dönemi İstanbul’unda Hanlar ve Pasajlar, İTO (İstanbul Ticaret Odası Yayını), İstanbul.
- Güran, C., 1976, Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
- Güran, C., 1978, Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi. İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayını, s.1
- Hasol, D., 2016, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 10. Baskı, İstanbul.
- Hersek, C.M., 1995, Behram Paşa Hanı (Sivas), *Dokuzuncu Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi*, Bildiriler, II. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü ve İstanbul Edebiyat Fakültesi, Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 273-286.
- Karaata, Ç., 2020, Özgün İşlevini Yitirmiş, Yeniden İşlevlendirilen Yapıların Tasarım Sürecinin Değerlendirilmesi ve Hışvahan Örneğinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul
- Kaşlı, B., 2009, İstanbul’da Yeniden İşlevlendirilen Korumaya Değer Endüstri Yapıları ve İç Mekan Müdahaleleri Santral İstanbul Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Kervancıoğlu, F., 2019, Butik Otel Kavramının Gaziantep’teki Örnekler Üzerinden Değerlendirilmesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı Mimarlık Yüksek Lisans Programı, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Gaziantep.
- Köksal, T.G., 2005, İstanbul’da ki Endüstri Mirası İçin Koruma ve Yeniden Kullanım Önerileri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Kılıç, E., C., 2015, Tarihi Yapılar İçin Yeniden İşlevlendirme Kriterleri ve Ali Paşa Hanı Örnekleme, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul
- Kıraç, A., B., 2001, Türkiye’deki Tarihi Sanayi Yapılarının Günümüz Koşullarına Göre Yeniden Değerlendirilmeleri Konusunda Kısa Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Korkut, E. ve Erarslan, A., 2020, Yeniden İşlevlendirme Kapsamında Tarihi Sultanahmet Cezaevi, *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, sayı 58.
- Kuban, D., 1995. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., 2000, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Birinci Baskı, YEM Yayını, İstanbul.

- Kuban, D., 2016, Osmanlı Mimarisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Kucik, L., 2004, Restoring Life: The Adaptive Reuse of Sanatorium, *Univercity of Cincinnati Master of The Architecture*.
- Kurra, S., 1989, Gürültü Sorunu ve Yapılarda Ses Yalıtımı, *İnşaat Dergisi*, Sayı 14:19.
- Küçükkaya, G. A., 1990, Mimar Sinan Dönemi İstanbul-Belgrad Arası Menzil Yapıları Hakkında Bir Deneme, *Vakıflar Dergisi*, 21: 183-254.
- Lindberg, D.C. (editor), 1970, John Pecham and the Science of Optics: Perspectiva Communis, University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Lichfield, N., 1988, Economics In Urban Conservation, p. 361, Cambridge University Press, England.
- Ökmen, M., 2001, Sivas'ta Kentsel Gelişme, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.Ü Yayınları, Sivas Cilt 2, Sayı: 1.
- Öktem, D., 2007, Otel İç Mimari Tasarımında Mekân Algılama ve Kimlik Oluşumu ve Örnekler Üzerinde Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özalp, H., 2000, Türkiye'de Otel Olarak Yeniden İşlevlendirilen Kervansarayların İç Mimari ve Çevre Tasarımı Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Özdeş, G. 1998, Türk çarşıları, Tepe Yayınları, Ankara.
- Paulsen, J., 2001, Life Cycle Assessment for Building Products The significance of the usage phase, Doctoral Thesis, Kungliga Tekniska Högskolan Uni.
- Pekol, B., 2010, İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı, Doktora Tezi, *İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul
- Rea, M.S.,(editor), IESNA Lightning Handbook: Reference and Application, Illuminating Engineering Society of North America, New York 2000.
- Rutes, W., Penner, R., Adams, L., 1985, Hotel Planning and Design, Whitney Library of Design, New York.
- Semiz, N., 2007, Sivas Behram Paşa Hanı Restorasyon Projesi, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul
- Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü
- Şahinalp, M. S. ve Günal, V., 2016, Osmanlı Dönemi Anadolu Şehirleri Çarşı Sisteminin Fonksiyonel Analizi. *Electronic Turkish Studies*, Vol. 11/8, Ankara.

- Şener, Z., 2019, Sivas Behram Paşa Hanı, Bitirme Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul.
- Şenocak, M., 2019, Şanlıurfa Şehir İçi Hanlarının Restorasyonu ve Yeniden İşlevlendirilmesinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Tapan, M., 2007, Soru ve Cevaplarla Koruma, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul: Büyükkent Şubesi Yayını
- Taner, S., 2011, İstanbul Endüstri Yapılarının “Loft” Kavramı Çerçevesinde Yeniden İşlevlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Tanyeli, U., Sözen, M., 1999, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Turgay, O., Altuncu D., 2011, İç Mekânda Kullanılan Yapay Aydınlatmanın Kullanıcı Açısından Etkileri, *Çankaya University Journal of Science and Engineering* Volume 8, No. 1, 167–181
- The Burra Charter, 2013, The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance, ICOMOS.
- UĞURSAL, S., 2011, Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi: “İzmir Sümerbank Basma Sanayi Yerleşkesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- Victorino, L., Verna, R., Plaschka, G. ve Dev, C., 2005, Service Innovation and Customer Choices in the Hospitality Industry, *Managing Service Quality*, 15 (6): 555-576.
- Yalçınlar, İ., 1997, Sivas Çevresinin Strüktürel Jeomorfolojisi Üzerine, *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, s. (6).
- Zengel, R. (2003). Yerel ile Küresel Arasında Butik Otel / Tatil Köyü İkilemi, *Arredamento Mimarlık*, 161 (9): 100-105
- Zişan, T., 1990, Turistik Konaklama Tesislerindeki İç Mekanların Gün ışığı ve Yapay Aydınlatılması ile Türkiye'deki Uygulamalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zushi, K., 2005, Potential Residential Buildings for Adaptive Reuse- Cincinnati's CBD, Master University of Cincinnati.

- URL 1, <https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2017/03/Ribat-%C4%B1-Melik-Kervansaray%C4%B1-6-1024x538.jpg> [Erişim Tarihi 23.10.2021].
- URL 2, <https://okuryazarim.com/wp-content/uploads/2017/03/Ribat-%C4%B1-Melik-Kervansaray%C4%B1-23.jpg> [Erişim Tarihi 23.10.2021].
- URL 3, https://www.kulturportali.gov.tr/contents/images/sultanhani-kervansarayi-8_0.jpg [Erişim Tarihi 24.10.2021].
- URL 4, <https://www.flickr.com/photos/orcin70/15025318693/in/album-72157648586460199/> [Erişim Tarihi 18.10.2021].
- URL5, <https://i.idefix.com/pimages/Content/Uploads/LandingPage/IDEFIX/campaign/harita/sivas.png> [Erişim Tarihi 12.03.2021].
- URL6, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7a/Sivas_%28tr%29.svg/891px-Sivas_%28tr%29.svg.png [Erişim Tarihi 12.03.2021].
- URL7, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7a/Sivas_%28tr%29.svg/891px-Sivas_%28tr%29.svg.png [Erişim Tarihi 12.03.2021].
- URL 8, http://www.sivas.li/2015/04/kursunlu-hamamm-ve-behram-pasa-han_27.html [Erişim Tarihi 02.04.2021].
- URL 9, <http://www.sivas.li/2020/05/behram-pasa-han-yl-1892.html?view=magazine> [Erişim Tarihi 02.04.2021].
- URL 10, <https://sevilokay.files.wordpress.com/2017/04/sultanahmet-cezaevi.jpg?w=682&h=437> [Erişim Tarihi 17.08.2021].
- URL11, https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Four_Seasons_Sultanahmet_March_2008.JPG [Erişim Tarihi 17.08.2021].
- URL 12, <https://www.flickr.com/photos/sinandogan/5411159273> [Erişim Tarihi 18.09.2021].
- URL 13, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecekyer/hisva-han> [Erişim Tarihi 18.09.2021].
- URL 14, https://i.arkeolojikhaber.com/pool_file/2020/37/68011_edirne-rustempasa-kervansarayi-restorasyon-080920-800x1.jpg [Erişim Tarihi 17.08.2021].
- URL 15, <https://imar.sivas.bel.tr/vatandas-imar/> [Erişim Tarihi 12.11.2021].
- URL 16, <https://www.behrampasa.com/images/sivas-otelleri-resim-13.jpeg> [Erişim Tarihi 22.11.2021].
- URL 17, https://www.trivago.com.tr/sivas-508920/otel/behrampasa-otel-10603944?sem_creativeid=308093131371&sem_network=g&sem_device=c&se

m_target=&sem_adposition=&sem_campaignid=372516742&sem_adgroupid=22532945182&sem_targetid=aud-969410910193%3Adsa-58668777886&se [Erişim Tarihi 22.11.2021].

URL 18, <https://www.behrampasa.com/images/sivas-otelleri-resim-14.jpeg> [Erişim Tarihi 22.11.2021].

URL19,<https://images.odamax.com/img/1024x768/odamax/image/upload/dzn5iaqci6uz8fxrp4cg.jpg> [Erişim Tarihi 22.11.2021].

URL20,<https://www.google.com/travel/hotels/entity/CgsIr82J5umdlJ66ARAB/photos?g2lb=4624411%2C4401769%2C4680141%2C2503771%2C4641139%2C2502548%2C2503781%2C4597339%2C4419364%2C4258168%2C4596364%2C4605863%2C4640247%2C4649665%2C4306835%2C4667458%2C4371335%2C43179> [Erişim Tarihi 24.11.2021].

URL21,https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/ddb5b9f5_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 24.11.2021].

URL 22, <https://www.behrampasa.com/corner-oda-galeri.html> [Erişim Tarihi 09.10.2021].

URL 23, <https://www.behrampasa.com/suit-oda-galeri.html> [Erişim Tarihi 09.10.2021].

URL 24, <https://www.behrampasa.com/corner-oda-galeri.html> [Erişim Tarihi 09.10.2021].

URL25,<https://images.odamax.com/img/800x600/odamax/image/upload/opcetdpserpqfbvhunws.jpg> [Erişim Tarihi 09.10.2021].

URL 26, https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/c18b9966_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 10.10.2021].

URL27,<https://images.odamax.com/img/800x600/odamax/image/upload/aejgj8uvnlliqonj2uzz.jpg> [Erişim Tarihi 10.10.2021].

URL 28, https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/91300e99_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 08.08.2021].

URL 29, [behrampasa.com/images/suit/sivas-otelleri-resim-suit-10.jpeg](https://www.behrampasa.com/images/suit/sivas-otelleri-resim-suit-10.jpeg) [Erişim Tarihi 08.08.2021].

URL30,<https://images.odamax.com/img/800x600/odamax/image/upload/n26obhb52sogcoo4mugg.jpg> [Erişim Tarihi 11.10.2021].

- URL31, <https://images.odamax.com/img/800x600/odamax/image/upload/aaxacaoinnja9u63ev2b.jpg> [Erişim Tarihi 11.10.2021].
- URL 32, https://fastly.4sqi.net/img/general/width960/95547747_Po0gAs82UkYOYe2-7TWsKFO2yTXM7OufqTEoD5Lp9D4.jpg [Erişim Tarihi 10.09.2021].
- URL 33, https://kulturenvanteri.com/wp-content/uploads/IMG_6785-scaled.jpg [Erişim Tarihi 10.09.2021].
- URL 34, https://fastly.4sqi.net/img/general/width960/48330317_6XKJ0uaR9p1RjewfAyyrKgdv1-8gY7NHkpQ8_slhUD0.jpg [Erişim Tarihi 12.09.2021].
- URL 35, https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/373adffd_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 02.10.2021].
- URL 36, https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/de57b156_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 20.10.2021].
- URL 37, <https://www.behrampasa.com/images/sultan/sivas-otelleri-resim-sultan-11.jpeg> [Erişim Tarihi 22.09.2021].
- URL 38, <https://www.behrampasa.com/images/sivas-otelleri-resim-8.jpeg> [Erişim Tarihi 22.09.2021].
- URL 39, <https://www.behrampasa.com/images/sivas-otelleri-resim-10.jpeg> [Erişim Tarihi 25.09.2021].
- URL 40, https://exp.cdn-hotels.com/hotels/28000000/27710000/27705500/27705426/47b2020d_z.jpg?imply=fcrop&w=1000&h=666&q=medium [Erişim Tarihi 28.11.2021].

EKLER**EK-1** Vakıf eski eser fişi (V.G.M.A.)

İlâyeti : <u>SİVAS</u>	Vakıf Eski Eser Fişi	Dezra No. : <u>10/10</u>
Kazası : <u>Merkez</u>	(Bu fiş tesdile gidecek maddeler tarafından doldurulacaktır.)	Kitabe No. : _____
Nahiyesi : _____		Kütüphane ve Arşiv F.No. : _____
Eserin adı : <u>Taşhan (Behrampaşa Hanı)</u>		
Tarih (ilk ve ikinci)		
Bulunduğu yer : <u>Kurgunlu Hanımın doğusunda bulunur. Paşa bey mahallesi.</u>		
Makam, semt, sokağ. No. :		
Yapıldığı tarih ve devri : <u>983 H. 1575.</u>		165
Binalı : <u>Behrampaşa vakfından</u>		
Vakfı : _____		
Mimar ve ustası : _____		
Kitabesi : <u>Var</u>		
Yazı usulü ve yazı usulü :		
Mahalli teşkilâtı vakfı : _____	Defer No. _____	Sahife No. _____
Eserin mimari vasıfları : <u>Taştan çok itinalı yapılmış, şibedevî tesir uyandıran bir yapıdır. Dikdörtgen plânlı, iki katlı, ortası avlulu klasik tiptedir. Güney' de giriş kısmı çıkıntı teşkil eder ve üst katında hamam idaresine mahsus oda bulunur. Kesme taşla yapılmıştır. Avlusu altı üstü revaklarla çevrilmiştir. Üst katın odaların dışarıya pencereleri bulunur. Kapı üstünde kitabesi olup aynı zamanda arslan kabartması ile de süslüdür. Kapının yonca yaprağı şeklindeki bordür süsüne Sivas Meydan hamamının kapısında da rastlamaktayız. Hamam damı duş, tuğla olarak ta kemerlerde yapı malzemesi kullanılmıştır.</u>		
Eserin onarıldığı tarihler : _____		
Onaranlar : _____		
Onaranlar : _____		
Eserin bugünkü durumu : <u>Evvelce hayvan hastanesi olarak kullanılmıştır. Halen Aye eza deposudur. Birkaç nesildir bakımsız olduğu aşıkarsa da, halen Ordu birlikleri daha harap olmanası için itinalı kullanılmaktadır.</u>		
Tapu ve kadastro kaydı : _____		
Mülkiyet durumu (çalışan da konutları) : _____		
Çevresi hakkında bilgiler : _____		
Eskiçile ilgili hususlar var mıdır ? <u>Etrafı açıktır.</u>		
Bu eser için harcanan _____		
A - Fotoğraf adedi _____		
B - Film, kesit, cephe adedi _____		
Notice : <u>Onarım ve korunması gereklidir.</u>		
Tescilli yapan	Gözden geçiren	
/ / 1984	/ / 198	
İlhan Akçay		
	Qanır,	/ / 198